

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Feyza ÇALIK

KONİŞMENTO

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Feyza ÇALIK

KONİŞMENTO

Danışman

Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Feyza ÇALIK'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Danışmanı): Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN (İmza)

Üye : Prof. Dr. Sevilay UZUNALLI (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Banu BOZKURT (İmza)

Tez Başlığı: Konişmento

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 02/07/2018

Mezuniyet Tarihi : 26/07/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Konişmento” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Feyza ÇALIK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Feyza ÇALIK
Öğrenci Numarası	20155225003
Enstitü Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN
Tez Başlığı	Konışmento
Turnitin Ödev Numarası	984848358

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 121 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 24/07/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 10

alıntılar dahil %15 'tır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

24/07/2018

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KONİŞMENTO

1.1. Konişmentonun Tarihçesi.....	1
1.2. Konişmento Kavramı.....	4
1.3. Konişmentonun Türleri	5
1.3.1. Tesellüm Konişmentosu	5
1.3.2. Yükleme Konişmentosu	6
1.4. Navlun Sözleşmesi	6
1.4.1. Genel Olarak.....	6
1.4.2. Geçerlilik Unsurları	7
1.4.2.1. Eşya Taşıma.....	7
1.4.2.2. Deniz Yoluyla Taşıma	8
1.4.2.3. Gemi ile Taşıma	8
1.4.2.4. Taşımanın Ücret Karşılığı Yapılması	9
1.4.3. Taraflar ve İlgililer.....	9
1.4.3.1. Taşıyan	9
1.4.3.2. Taşıtan	10
1.4.3.3. Yükleten-Boşaltan	10
1.4.3.4. Gönderilen	11
1.4.4. Navlun Sözleşmesinin Türleri	12
1.4.4.1. Yolculuk Çarteri	12
1.4.4.2. Kırkambar Sözleşmesi.....	12
1.4.5. Konişmentonun Navlun Sözleşmesiyle İlişkisi	13
1.5. Konişmentonun İşlevleri	15
1.5.1. Tesellüm Belgesi İşlevi	15
1.5.2. Eşyayı Temsil İşlevi	16

1.5.3. Karine İşlevi	16
1.5.3.1. Genel Olarak.....	16
1.5.3.2. Eşyanın Genel Olarak Cinsini, İşaretlerini, Koli veya Parça Adedini, Ağırlık ve Miktarını İspat	17
1.5.3.3. Taşıma Sözleşmesini İspat İşlevi.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

BİR KIYMETLİ EVRAK OLARAK KONİŞMENTO

2.1. Konişmentonun Kıymetli Evrak Niteliği.....	21
2.2. Konişmentonun Kıymetli Evrak Hukuku İçerisindeki Yeri	21
2.2.1. Senedin İçerdiği Hakkın Türüne Göre	21
2.2.1.1. Pay Senetleri	22
2.2.1.2. Alacak Senetleri.....	22
2.2.1.3. Emtia Senetleri	22
2.2.1.4. Konişmentonun İçerdiği Hakkın Türü ve Teoriler	23
2.2.2. Hakkın Senetten Önce Var Olup Olmadığına Göre	26
2.2.2.1. Kurucu (İhdasi, Yaratıcı) Kıymetli Evrak	26
2.2.2.2. Açıklayıcı (İzhari) Kıymetli Evrak.....	26
2.2.3. Sebebe Bağlı Olup Olmamasına Göre.....	26
2.2.4. Kamu Güvenliğini Haiz Olup Olmamasına Göre.....	28
2.2.5. Devir Türlerine Göre	28
2.3. Konişmentonun Nama, Hamile, Emre Yazılı Düzenlenmesi	29
2.3.1. Nama Yazılı Konişmento	29
2.3.1.1. Nama Yazılı Konişmentonun Devri	30
2.3.2. Emre Yazılı Konişmento	34
2.3.2.1. Emre Yazılı Konişmentonun Devri	36
2.3.3. Hamile Yazılı Konişmento	38
2.3.3.1. Hamile Yazılı Konişmentonun Devri	39
2.4. Konişmentonun Düzenlenmesi.....	39
2.4.1. Maddi Varlığı Olan Konişmento	39
2.4.2. Elektronik Konişmento.....	40
2.5. Konişmentonun Unsurları	43
2.5.1. Konişmentonun Zorunlu Unsurları.....	43

2.5.1.1. Senet	44
2.5.1.2. Hak	46
2.5.1.3. Hak ile Senedin Birbirine Bağlanması	47
2.5.2. Konışmentoda Yer Alabilecek İhtiyari Kayıtlar.....	49
2.5.2.1. Eşyanın Cinsi, İşaretleri, Miktarı.....	50
2.5.2.2. Eşyanın Haricen Belli Olan Hâl ve Durumu	51
2.5.2.3. Taşıyanın Adı ve Soyadı veya Ticaret Unvanı ve İşletme Merkezi	51
2.5.2.4. Kaptanın Adı ve Soyadı.....	52
2.5.2.5. Geminin Adı ve Tabiiyeti.....	52
2.5.2.6. Yükletenin Adı ve Soyadı veya Ticaret Unvanı	52
2.5.2.7. Gönderilenin Adı ve Soyadı veya Ticaret Unvanı	53
2.5.2.8. Navlun Sözleşmesine Göre Yükleme Limanı ve Taşıyanın Eşyayı Yükleme Limnında Teslim Aldığı Tarih.....	55
2.5.2.9. Navlun Sözleşmesine Göre Boşaltma Limanı veya Buna İlişkin Talimat Alınacak Yer.....	56
2.5.2.10. Konışmentonun Düzenlendiği Yer ve Tarih.....	56
2.5.2.11. Taşıyan veya Onu Temsilen Hareket Eden Kişinin İmzası.....	57
2.5.2.12. Navlunun Gönderilen Tarafından Ödeneceğine Dair Kayıtları, Ödenecekse Bunun Miktarı	57
2.5.2.13. Navlun Sözleşmesinde Açıkça Kararlaştırılmışsa, Eşyanın Boşaltma Limnında Teslim Olunacağı Tarih ve Süre.....	58
2.5.2.14. Sorumluluk Sınırlarını Genişleten Her Şart.....	58
2.5.2.15. Taraflarca Uygun Görülen Diğer Kayıtlar.....	59
2.5.2.15.1. Yolculuk Çarteri Partisine Yapılan Atıf.....	59
2.5.2.15.2. Tahkim	60
2.5.2.15.3. Müşterek Avarya.....	64
2.5.2.15.4. Konışmentonun Kaç Nüsha Düzenlendiği	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONİŞMENTONUN HÜKÜM VE SONUÇLARI

3.1. Konışmentodan Doğan Borcun İfası	67
3.1.1. Konışmentonun İbrazı Karşılığı İfa.....	67
3.1.2. Taşıyanın Yükü Tevdi Etmesi	67

3.1.3. Garanti Mektubu Karşılığı İfa	67
3.2. Konişmento Hamilinin Hakları	68
3.2.1. Eşyanın Teslimini Talep Hakkı	68
3.2.2. Konişmento Nüshalarının Birden Fazla Hamilde Olması	68
3.2.3. Konişmento Hamili ile Yüklemenin Haklarının Karşılaştırması	69
3.2.4. Konişmentonun İptalini Talep Hakkı	70
3.2.4.1. Ziya ve İptal.....	70
3.2.4.1.1. Genel Olarak	70
3.2.4.1.2. Zayi ve İptal Kavramı	71
3.2.4.1.3. İptal Kararının Hükümleri.....	71
3.2.4.1.4. Konişmentonun Ziya ve İptali.....	72
3.2.4.1.4.1. Nama ve Hamile Yazılı Konişmentonun Ziya ve İptali.....	72
3.2.4.1.4.2. Emre Yazılı Senetlerin Ziya ve İptali	74
3.2.4.1.4.3. Emre Yazılı ve Hamile Yazılı Konişmentonun İptalindeki Farklılıklar	78
3.3. Taşıyan Açısından Konişmentonun Hükümleri	78
3.3.1. Taşıyanın İleri Sürebileceği Def'iler	78
3.3.1.1. Kıymetli Evrak Hukukunda Def'i Kavramı	78
3.3.1.2. Konişmentonun Devir Usulüne Göre Def'iler	79
3.3.1.2.1. Emre Yazılı Konişmentoda Def'iler	79
3.3.1.2.1.1. Herkese Karşı İleri Sürülebilen Def'iler	80
3.3.1.2.1.1.1. Doğrudan Def'iler	80
3.3.1.2.1.1.2. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler.....	80
3.3.1.2.1.1.3. Senetteki Beyanın Geçersizliğine İlişkin Def'iler.....	82
3.3.1.2.1.2. İyiniyetli Hamillere Karşı İleri Sürülemeyen Def'iler	86
3.3.1.2.2. Hamile Yazılı Konişmentoda Def'iler	88
3.3.1.2.3. Nama Yazılı Konişmentoda Def'iler	90
SONUÇ	93
KAYNAKÇA.....	99
ÖZGEÇMİŞ	105

KISALTMALAR LİSTESİ

bk.	: Bakanız
CMI	: Comite Maritime International
E.	: Esas
EBK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
ETMK	: UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment 1996 (with additional article 5 bis as adopted in 1998)
ETTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
F./f.	: Fıkra
Hamburg Kuralları:	1978 tarihli Birleşmiş Milletler Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesi
HD.	: Hukuk Dairesi
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
http.	: Hypertext transfer protokol
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Kazancı	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
Lahey Kuralları:	Konşimento Hakkında Bazı Kuralların Birleşmesi Hakkında Brüksel Konvansiyonu
Ltd	: Limited Şirket
M./m.	: Madde
MTK	: 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
RG:	Resmi Gazete
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
UNCITRAL	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komitesi
Vd.	: ve diğerleri
www.	: World wide web
Y.	: Yıl
YAK	: York Anvers Kuralları
Yarg.	: Yargıtay

ÖZET

Bu çalışmada 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 1228. maddesi ve devamında düzenlenen konişmento incelenmiştir. Konişmento, deniz yolu ile eşya taşımada en sık kullanılan, kıymetli evrak niteliğini haiz bir senettir. Konişmentonun geniş kapsamı, konişmentonun hem deniz hukuku kuralları hem de kıymetli evrak hukuku kuralları açısından incelenmesi zorunluluğundan ileri gelmektedir. Kanun koyucunun konişmentoya dair birden fazla karine işlevi öngörmüş olması ve konişmentonun içerebileceği kayıtların sınırsız olması, doktrinde, konişmentonun kıymetli evrak niteliği ve yer aldığı kıymetli evrak ayrımları ile ilgili birden fazla görüş ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu çalışmada, konişmento, ulusal ve uluslararası mevzuat, doktrin, Yargıtay kararları ışığında ve kıymetli evrak hukuku perspektifinden incelenmiş; konişmentoya ilişkin tartişmalı hususlara çözümler getirilmiştir.

Bu özömler kapsamında; konişmentonun soyut bir kıymetli evrak olup olmadığına, emre yazılı konişmentoda cironun işlevine dair düzenlemelerin doğurduğu sonuçlara, navlun sözleşmesi ile konişmentonun ilişkisine, konişmento karinelerine dair önemli sonuçlar sunulmuştur. Konişmentonun devrine, iptaline ve ileri sürülebilecek def'ilere ilişkin değerlendirmeler konişmentonun devir türü itibarıyla tabi olduğu ayrıma göre yapılmıştır. Çalışmada, ayrıca, yapılan yeni düzenlemeler ile Türk hukukunda geçerli kabul edilen, elektronik konişmentoya dair açıklamalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konişmento, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Kıymetli Evrak Hukuku, Navlun Sözleşmesi.

SUMMARY

BILL OF LADING

In this study, 1228th article of 6102 numbered Turkish Commercial Code and more organized bill of lading was investigated. Bill of lading is an instrument (a deed) having the nature of the most commonly used negotiable instruments in the maritime freight transportation. Broad scope of the bill of lading is due to obligation to examine in terms of negotiable instruments rules and rules of maritime law. The legislator has foreseen the multiple functions presumption that the bill of lading and there are unlimited inscriptions the bill of lading may include, in doctrine, has led to the emergence of multiple comments relating to the nature and the classification of negotiable instruments. In this study, bill of lading was examined in the national and international legislation, doctrine, the light of supreme court's decision and from the perspective of negotiable instruments; the analyzes were brought to the controversial aspects about the bill of lading.

As part of this analysis; significant results about whether the bill of lading is an abstract negotiable instrument, the consequences of the regulations concerning the function of the endorsement in the written order of bill of lading, the relationship between the freight agreement and the bill of lading, presumptions of bill of lading are presented. Negotiability of bill of lading, cancellation of security and defences that can be put forward are evaluated on the basis of the classification by type of transfer. In this study, explanations relating to the new regulations and the electronic bill of lading which is considered valid in Turkish law have also been included.

Keywords: Bill of Lading, 6102 Numbered Turkish Commercial Code, Law of Commercial Papers, Freight Agreement.

ÖNSÖZ

Konişmento, denizde taşıma senetleri arasında yer alır. Diğer denizde taşıma senetlerinden, kıymetli evrak niteliğini haiz olması ile ayrılır. Konişmento, yüzyıllardır deniz ticaretinde önemli bir yeri olan ve bu sebeple özellikleri evirilmeye devam eden bir senettir. Konişmento, zamanla artan fonksiyonları ve birçok ülkede yeknesaklaşan kuralları ile deniz ticaretinde güvenilir bir yer kazanmıştır. Milletlerarası taşımacılıkta deniz yolunun hüküm sürmesi nedeniyle denizde taşıma senetleri arasında daha güvenilir olan konişımentonun daha fazla tercih edilmesi kaçınılmazdır.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesiyle konişımentonun kıymetli evrak fonksiyonu ile alakalı tartışmalı hususlar ortadan kalkmıştır. Kıymetli evrak hukukunun kendine has özellikleri, konişımentoyu adi senetlerden ayırmaktadır. Diğer yandan, konişımento kambiyo senetleri kadar sıkı şekil şartlarına tabi değildir; bunun nedeni deniz hukuku kurallarının konişımentoya etkisidir.

Konişmento, navlun sözleşmesi ile ilişkisi dolayısıyla diğer kıymetli evrak türlerine nazaran daha fazla ilgili kişi ve kavram barındırmaktadır. Bu durum, birden fazla hukuki ilişkiyi beraberinde getirmektedir; çalışmada bu kişi ve kavramlar kıymetli evrak perspektifinden ve bir kıymetli evrak olarak konişımentoyu açıklamak için gerekli olduğu ölçüde ele alınmıştır.

Bu çalışma, konişımentonun ağırlıklı olarak kıymetli evrak hukuku perspektifinden değerlendirmesini ve bu önemli belgenin kıymetli evrak hukukunun genel kuralları bakımından pek çok yönünü kolay bir şekilde açıklamayı amaçlamaktadır. Okuyucunun konişımentonun kıymetli evrak niteliğini anlamasına yardımcı olmak için zaman zaman kıymetli evrak denilince ilk akla gelen kambiyo senetleri ile karşılaştırmalar yapılarak konişımentonun kendine has özellikleri vurgulanmaya çalışılmıştır. Konişımentonun bir denizde taşıma senedi olması nedeniyle deniz ticareti hukuku kuralları ve kıymetli evrak hukuku kuralları bir bütün olarak incelenmiş ve elverdiği ölçüde Deniz Ticareti kitabının iktibas edildiği kurallar ve model kanunlara ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

Konişımentonun, milletlerarası deniz taşımacılığında sıklıkla tercih edilmesi, çalışmamızın kapsamını aşacak şekilde birçok hukuk alanının ve farklı disiplinlerin konusunu oluşturmaktadır. Konişmento, taşıma hukuku, sigorta hukuku, sorumluluk hukuku, çevre hukuku, milletlerarası özel hukuk, uluslararası satım sözleşmeleri, eşya hukuku, idare hukuku gibi birçok farklı hukuk alanıyla ve bankacılık, bilişim, denizcilik, gümrük gibi farklı

disiplinlerle ilişkilidir. Bu çalışmanın kapsamını aşmamak için bu alanlara ve disiplinlere zorunluluk arz etmediği müddetçe değinilmeyecektir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde konişmentonun tarihçesi, konişmento kavramının incelenmesi, konişmentonun türleri, navlun sözleşmesi, navlun sözleşmesi ile olan ilişkisi ve işlevleri incelenmiştir; ikinci bölümde konişmento kıymetli evrak hukuku bakımından ele alınmış, konişmentonun kıymetli evrak niteliği, düzenlemesi, kıymetli evrak hukuku ayrımlarındaki yeri, unsurları, nama, emre ve hamile düzenlenmesi incelenmiştir. Konişmentonun hüküm ve sonuçları başlıklı üçüncü bölümde ise konişmentodan doğan borcun ifası, konişmento hamilinin hakları ve konişmentonun taşıyan açısından hükümleri incelenmiştir.

Feyza ÇALIK
Antalya, 2018

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KONİŞMENTO

1.1. Konişmentonun Tarihçesi

Milletlerarası deniz taşımacılığında kullanılan denizde eşya taşıma senetlerinden konişmento, yüzyıllar önce kullanılmaya başlamış ve gelişerek günümüze kadar gelmiştir¹. Deniz taşımacılığının başlangıcında eşyanın sahibi olan tacir eşya ile birlikte yolculuk yaptığı için eşyanın gemiye yüklendiğine ilişkin makbuz verilmesine gerek yoktu. İlerleyen yıllarda, taraflar geminin gider ve gelirlerinin paylaşımına ilişkin ticari anlaşmalar yapmış; bu ticari anlaşmalar, taşıma sözleşmesi niteliğinde değerlendirilmiştir². Taşınan eşyaya ilişkin bilgiler ise yalnızca borda evrakları arasında yer alan sicil veya defterlerde kaydedilmekteydi³. Zaman içerisinde deniz taşımacılığı geliştikçe, eşya sahipleri eşya ile birlikte yolculuk yapmayı bıraktıkça eşyanın taşıyana teslim edildiğini gösteren belge düzenleme ihtiyacı hâsıl olmuştur. Belgenin ilk hali eşyanın yüklendiğini gösteren bir makbuz iken, zamanla eşyanın durumu hakkında bilgi veren ve eşyanın nasıl taşınıp teslim edileceğine ilişkin şartlar içeren bir hale gelmiştir⁴. Bu şartlar başlangıçta adet kurallarına bağlıyken, zamanla İngiltere’de Common Law’da ve Kara Avrupası ticaret kanunlarında düzenleme altına alınmıştır⁵.

Mısırlılar ve Fenikeliler döneminde denizcilik yasalarına ilişkin yazılı bir kaynağa ulaşılmamıştır ancak, bu uygarlıkların geniş çaplı deniz taşımacılığı yapmış olmaları nedeniyle bir takım örf ve adet kurallarına sahip oldukları düşünülmektedir⁶. Denizcilik alanında da ilk yazılı kaynaklara, birçok hukuk alanında olduğu gibi, Romalılar döneminde ulaşılmaktadır. Deniz hukuku alanında yapılan kanunlaştırma çalışmalarına kadar ulaşılan yazılı kaynaklar örf adetlerin veya mahkeme kararlarının derlendiği kaynaklardır⁷. Bu kaynaklara örnek olarak; Romalılar döneminde Corpus Iuris Civilis’in bölümlerinden olan Digesta’da bilgilerine ulaşılan Rodos adetlerine yer verilmiş⁸; 11. yüzyılda deniz hukukunda

¹Mitchelhill, 1990: 1; Çakalır, 1995: 6.

²Çakalır, 1995: 6.

³Tarihte eşyaya ilişkin bu kayıtların defterlerde tutulmasının zorunluluğu 1063 tarihli Trani Yasası olarak adlandırılan The Ordonnance Maritime of Trani’de öngörülmüştür. Eşyanın teslim alındığına ve eşyanın durumuna ilişkin delil niteliğinde olan bu defterler tarihteki ilk referanslardır. Mitchelhill, 1990: 1; Bu defterler bazı yazarlar tarafından konişmentonun ilk örneği olarak görülmektedir. <http://www.igmd.org.tr/kose-yazi/Konsimento-Tarihi--1-> (erişim tarihi: 15.06.2018)

⁴Çakalır, 1995: 6.

⁵Çakalır, 1995: 6.

⁶<https://www.britannica.com/topic/maritime-law#ref424597> (erişim tarihi: 14.06.2018); Karan, 2004: 7; Tekil, 1998: 12.

⁷Tekil, 1998: 12.

⁸Tekil, 1998: 12; <https://www.britannica.com/topic/maritime-law#ref424597> (erişim tarihi: 14.06.2018)

modernleşmenin önemli adımlarından olan bazı İtalyan şehirlerinin bir araya gelerek oluşturduğu İtalyan Şehir Statüleri⁹, 12. yüzyılda Oleron Adası Deniz Mahkemesi kararlarının derlendiği Oleron Kararları, 13. yüzyılda İspanya’da toplanan “Consulado del Mar”¹⁰ tarafından derlenen örf adet ve mahkeme kararları, 1583’de Fransa’da hazırlanan çeşitli deniz örf ve adetlerini içeren “Deniz Rehberi” sayılabilir¹¹.

16. yüzyılda denizde taşıma senetleri konişmento olarak adlandırılmaya başlanmış ve yaygın olarak İspanyol denizciler tarafından kullanılmıştır¹². Konişmento zaman içerisinde, taşıyanın taşınmak üzere eşyayı yükletenden teslim aldığı belgeleyen, kanıtlayan, deniz yolu ile eşya taşımının taleplerine cevap veren eşya taşımacılığının en önemli belgelerinden biri haline gelmiştir¹³.

Deniz hukukunda modern kanunlaştırma hareketleri 17. yüzyılda başlamıştır ve düzenlenen ilk metin, 1808 tarihli Fransız Ticaret Kanununu çok fazla etkileyen, özel hukuk kuralları yanında kamu hukuku kurallarını da içeren 1681 tarihli Grande Ordonnance Sur de la Marine’dır¹⁴. Louis Kanunu olarak da adlandırılan Grande Ordonnance Sur de la Marine, Fransa Kralı XIV Louis’in saltanatında hazırlanmış bir kraliyet emridir¹⁵. Başlangıçta konişmentonun tedavül kabiliyeti yoktu ve eşyanın teslim alındığını gösteren bir makbuz niteliğindedi. Zamanla ticaret hayatının hızlanması ile eşya boşaltma limanına ulaşmadan eşyanın mülkiyetinin devredilmesi gerekliliğinden dolayı, konişmentonun devredilmesi eşyanın mülkiyetinin devredilmesi sonucu ortaya çıkmıştır¹⁶. 18. yüzyıldan itibaren konişmento devredilebilir özelliğe sahip olmuş¹⁷ ve bu konişmento birden fazla nüsha şeklinde düzenlenmeye başlanmıştır¹⁸. Konişmentonun, birden fazla nüsha olarak düzenlenmesi¹⁹ Louis Kanununda zorunluluk olarak öngörülmüş ve bu kural üç kopya kuralı olarak adlandırılmıştır. Konişmentonun bir kopyası yükletende kalmakta, bir kopyası kaptana verilmekte, bir kopyası ise hızlı bir gemi ile gönderilene gitmekteydi. Konişmentonun ön yüzünde eşyanın miktarı, markası ve yükleme anındaki hali, gönderilenin adı ve navlun miktarı yazılmaktaydı²⁰.

⁹<https://www.britannica.com/topic/maritime-law#ref424597> (erişim tarihi: 14.06.2018); Çakalır, 1995: 6; Tekil, 1998: 12.

¹⁰Türkçesi “Deniz Konsolosluğu”dur.

¹¹Tekil, 1998: 12-13.

¹²Karan, 2004: 7-11; Murray, 1983: 690; Mitchelhill, 1990: 1.

¹³Çakalır, 1995: 13.

¹⁴Tekil, 1998: 13-14.

¹⁵<http://www.igmd.org.tr/kose-yazi/Konsimento-Tarihi--1-> (erişim tarihi:15.06.2018)

¹⁶Mitchelhill, 1990: 2.

¹⁷Çakalır, 1995: 13.

¹⁸<http://www.igmd.org.tr/kose-yazi/Konsimento-Tarihi--1-> (erişim tarihi:15.06.2018)

¹⁹Günümüzde konişmento birden fazla nüsha olarak düzenlenmeye devam etmektedir. TTK m. 1228, f. 4 uyarınca, konişmentonun birden fazla nüsha olarak düzenlenmesi mümkündür.

²⁰Mitchelhill, 1990: 2.

18. yüzyılda, konişmentonun yaygın bir şekilde kullanılması ve eşyaya gelen zararlarda taşıyanın sorumluluğunun ağır olması nedeniyle taşıyanlar kendilerini sigorta yoluyla korumaya başladılar²¹. Konişmentoya koyulan ilk kayıtlar; taşıyanın “denizden kaynaklanan tehlikeler dışında” ya da “malın kendi kusuru dışında” sorumlu olduğuna ilişkin genel kayıtlardan ibaretti²². 18. yüzyılda zamanla İngiliz mahkeme kararları, sorumsuzluk kayıtlarını ve ihmal kayıtlarını taşıyan lehine yorumlayarak, taşıyanların muafiyet kayıtları bakımından güçlenmelerine neden olmuştur²³. Kara Avrupası kurallarında da sözleşme özgürlüğü prensibi nedeniyle, taşıyan konişmentoya belli kayıtlar koyarak sorumlulukların çoğundan kurtulmuştur²⁴. Zamanla bu durum, taşıyan, yükleten, bankacılar ve sigortacıların memnuniyetsizliğine neden olmuştur²⁵. 1882 yılında Liverpool’da “konişmento konferansı” düzenlenmiş ve konferansta ilk kez “makul özen gösterme yükümlülüğü ve taşıyanın koli başı 100 sterlin borcunu sınırlandırmışlardır. Konişmento konferansı,1885'te kabul edilen Hamburg Kuralları'nın temelini oluşturmuştur²⁶. Sonrasında başta taşıyanın sorumluluğunun sınırını belirleyen yasalar düzenlenmeye devam etmiştir. ABD’de düzenlenen 1893 tarihli Harter Act, 1924 yılında Konişmento Hakkında Bazı Kuralların Birleşmesi Hakkında Brüksel Konvansiyonu (Lahey Kuralları) önemli katkılar sağlamıştır²⁷. Harter Act ve Lahey Kurallarındaki değişiklikler yükletenleri memnun etmeye yetmemiştir. Lahey Kurallarının değişikliği Comite Maritime International (CMI)²⁸ alt komiteleri tarafından birçok çalışma yürütülmüş, 40 yılın sonunda 1968 yılında Brüksel’de yapılan diplomatik konferansta taşıyanın sorumluluğuna ilişkin değişiklik önerileri kabul edilmiştir²⁹.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) 1966 yılında kurulmuştur. Komisyonu kurulurken uluslararası ticareti düzenleyen ulusal yasalardaki düzenlemelerin taşıyan ve taşıta bakımından eşit olmadığı ve bunun ticaret akışına engel yarattığı kabul etmiştir. UNCITRAL, Birleşmiş Milletler'in gözetimi altında, bu engelleri azaltmak ve ortadan kaldırmak için kurulmuştur³⁰. UNCITRAL, 1978 tarihli

²¹Çakalır, 1995: 13.

²²Çakalır, 1995: 14; Mitchelhill, 1990: 2.

²³Mitchelhill, 1990: 2.

²⁴Çakalır, 1995: 14.

²⁵Mitchelhill, 1990: 2; Çakalır, 1995: 16.

²⁶Mitchelhill, 1990: 2.

²⁷Bk. <http://www.comitemaritime.org/Uploads/History/LILAR-VAN%20DEN%20BOSCH-Le%20Comit%C3%A9%20Maritime%20International.pdf> (erişim tarihi:15.06.2018)

²⁸ CMI hakkında Bk. <http://www.comitemaritime.org/Home/0,271,1132,00.html> (erişim tarihi:15.06.2018)

²⁹<http://www.comitemaritime.org/Uploads/History/LILAR-VAN%20DEN%20BOSCH-Le%20Comit%C3%A9%20Maritime%20International.pdf> (erişim tarihi:15.06.2018)

³⁰<http://www.uncitral.org/uncitral/en/about/origin.html> (erişim tarihi:15.06.2018)

Birleşmiş Milletler Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesi (Hamburg Kuralları)³¹ olarak adlandırılan konvansiyonu kabul etmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)³² konişmentoya ilişkin hükümleri, Hamburg Kurallarının hükümlerine uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir³³.

1.2. Konişmento Kavramı

Konişmento, TTK'nın "Deniz Ticareti" başlıklı Beşinci Kitabının Üçüncü Bölümünün "Denizde Taşıma Senetleri" başlıklı Altıncı Ayrımında 1228-1245 maddelerinde düzenlenmektedir. Denizde taşıma senetleri, konişmento ve diğer denizde taşıma senetleri³⁴ olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Konişmento, deniz taşımacılığında yüksek öneme sahip bir senettir; zira konişmento düzenlenmeden yapılan taşımalara nadiren rastlanmaktadır. Konişmento, sahip olduğu birçok hukukî işlev ile özellikle milletlerarası deniz ticaretinde taraflara hukukî güvenlik sağlamaktadır³⁵.

Denizde taşıma hukukuna ilişkin uluslararası sözleşmeler arasında konişmentonun tanımına ilk kez, Hamburg Kuralları m. 1, f. 7'de yer verilmiştir³⁶. Hamburg Kurallarının bu hükmünde konişmento şu şekilde tanımlanmaktadır: "*Konişmento, navlun sözleşmesinin varlığını ve yükün taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini ispat eden ve taşıyanın bunun iadesi karşılığında yükün teslimini taahhüt ettiği bir senedi ifade eder*³⁷."

TTK'nın Beşinci Kitabı olan "Deniz Ticareti" hükümleri ağırlıklı olarak Brüksel/Visby sistemine tabi olmasına karşın, taşıyanın sorumluluğu, denizde eşya taşıma senetleri, konişmento gibi taşıyanın lehine düzenlenmesi gereken bölümler Hamburg Kurallarına tâbi olacak şekilde düzenlenmiştir. Bunun gerekçesi, Türkiye'deki deniz ticareti ile iştilal eden

³¹1978 tarihli Birleşmiş Milletler Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesi bundan böyle Hamburg Kuralları olarak anılacaktır. Sözleşmenin İngilizce metni için bk. http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/aconf89d13_en.pdf (erişim tarihi: 30.06.2018)

³²RG: 13/1/11-27846.

³³Kalpsüz, 2005: 34.

³⁴Diğer denizde taşıma senetleri, TTK m. 1242 uyarınca, "*Taşıyanın taşınacak eşyayı teslim aldığını göstermek üzere düzenlediği konişmentodan başka her tür senet, taşıma sözleşmesinin yapılmış ve eşyanın senette yazılı olduğu gibi taşıyan tarafından teslim alınmış olduğuna karine oluşturur; ancak bu karinenin aksi ispatlanabilir.*" şeklinde düzenlenmiştir. Denizde taşıma senetleri arasında kıymetli evrak niteliğini haiz tek senet konişmentodur. Detaylı bilgi için bk. Güner Özbek, 2012: 254.

³⁵Bayraktaroğlu Özçelik, 2008: 58.

³⁶Yeşilova, 2006: 41.

³⁷United Nations Convention on The Carriage of Goods by Sea, 1978 (Hamburg Rules), Article 1 (7), "*Bill of lading" means a document which evidences a contract of carriage by sea and the taking over or loading of the goods by the carrier, and by which the carrier under takes to deliver the goods against surrender of the document.*"

kimselerin daha ziyade taşıtan sıfatını haiz olmalarından ileri gelmektedir³⁸. Zira Hamburg Kurallarında yer alan tanım TTK m. 1228, f. 1'e³⁹ aynen yansımıştır:

“Konişmento, bir taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlayan, eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini gösteren ve taşıyanın eşyayı, ancak onun ibrazı karşılığında teslimle yükümlü olduğu senettir.”

Doktrinde konişmentonun tanımını şu şekilde yapmıştır: Konişmento, taşıyan veya onun temsilcisi tarafından, yükletenin talimatına uygun olarak, tek taraflı olarak düzenlenen, eşyanın deniz yoluyla taşınmak üzere teslim alındığı ikrarını ve taşıma sonunda varma limanında senedin hak sahibi görünen yetkili hamile senedin ibrazı karşılığında eşyanın teslim edileceği taahhüdünü içeren kıymetli evraktır⁴⁰.

Konişmentonun çift yönlü karakteri hem TTK m. 1228'den hem de Hamburg Kurallarındaki ilgili hükümden anlaşılmaktadır. Bunlardan birincisi, yükün taşıyan tarafından teslim alındığını göstermesi ve taşıma belgesini ispat işlevi; ikincisi ise konişmentonun iadesi karşılığında yükün teslim edileceğine yönelik taahhüdü açıklayan kıymetli evrak niteliğidir⁴¹.

1.3. Konişmentonun Türleri

TTK m. 1228, f. 2 uyarınca, tesellüm konişmentosu ve yükleme konişmentosu olmak üzere iki tür konişmento düzenlenmesi öngörülmüştür⁴².

1.3.1. Tesellüm Konişmentosu

Yük taşınmak üzere taşıyan tarafından teslim alınmasına rağmen gemiye yüklenmediği hallerde tesellüm konişmentosu düzenlenir⁴³. TTK m. 1228, f. 2 uyarınca, tesellüm konişmentosu yükletenin izniyle düzenlenir. Eşyanın taşıyan tarafından teslim alınmasından sonra gemiye yüklenmesi arasında zaman farkı olabilmektedir. Tesellüm konişmentosunun düzenlenmesi bu halde önem arz eder⁴⁴. Tesellüm konişmentosu, taraflar arasındaki navlun

³⁸Kalpsüz, 2005: 34.

³⁹6762 Sayılı eski TTK'da konişmentonun tanımına yer verilmezken 6102 Sayılı TTK'da konişmentonun tanımına yer verilmiştir.

⁴⁰Demirkıran, 2008: 9; Kender vd., 2016: 121; Çağa ve Kender, 2006: 65; Bahtiyar, 2008: 61; Gençkaya, 2005: 104; Çelikbaş, 2012: 201.

⁴¹Yeşilova, 2007: 42; Demirkıran, 2008: 10; Gençkaya, 2005: 104.

⁴²Çelikbaş, 2012: 202.

⁴³Çelikbaş, 2012: 202; Kender vd., 2016: 183; Çağa ve Kender, 2006: 67; Çakalır, 1995: 38; Sözer, 2014: 390; Tesellüm konişmentosunun düzenlenme amacı, eşya taşıyana teslim edildikten sonra ziya ve hasardan doğan sorumluluğun taşıyan üzerinde olmasını sağlamaktır. Taşıyanın eşyayı konişmentoda belirtildiği şekilde teslim aldığına ilişkin karine için bk. başlık 1.5.3.2.

⁴⁴Çakalır, 1995: 38.

sözleşmesine göre yükün teslim edilmesinin ardından yükletenin talebi üzerine hemen düzenlenmeli ve yükletene verilmelidir⁴⁵.

Eşya gemiye yüklenmeden önce tesellüm konişmentosu düzenlenmesine ihtiyaç duyulmasının nedeni ticari gereksinimlerdir. Tesellüm konişmentosu düzenleme imkânının mevcut olması, yük ilgililerinin eşyayı erken teslim etmesini sağlar bu sayede eşya gemiye daha hızlı yüklenir. Yük ilgilileri, tesellüm konişmentosu sayesinde mal üzerinde erken tasarruf imkânı sağlar⁴⁶. Tesellüm konişmentosunun düzenlenebilmesi için, vasıtalı dahi olsa yükün taşıyanın zilyetliğine geçmesi zorunludur⁴⁷.

1.3.2. Yükleme Konişmentosu

Yükleme konişmentosu, eşya gemiye alınır alınmaz düzenlenmektedir. Taşıyanın, eşyanın teslim alındığı sırada verilmiş olan geçici makbuz veya tesellüm konişmentosunun geri verilmesi karşılığında yükletenin istediği kadar nüshada yükleme konişmentosu düzenlemek yükümlülüğü vardır. Tesellüm konişmentosuna eşyanın ne zaman ve hangi gemiye yüklenmiş olduğuna dair kayıt yazıldığı takdirde, bu konişmento artık yükleme konişmentosu hükmündedir⁴⁸. Yükleme konişmentosundan önce tesellüm konişmentosunun düzenlenmesi zorunlu değildir ancak, mevcut bir tesellüm konişmentosu varsa taşıyanın onu teslim almadan yükleme konişmentosu düzenleme mecburiyeti yoktur⁴⁹. Eşyanın gemiye yüklendiğine ilişkin kaydın konişmentoya konulması taşıyan tarafından gerçekleştirilmelidir. Zira konişmentonun düzenleyeni taşıyandır ve konişmentoya sonradan kayıt eklenmesi ve değiştirilmesi taşıyan tarafından gerçekleştirilmelidir. Uygulamada, eşyanın gemiye yüklendiğine ilişkin kaydın, taşıyan tarafından konulduğunu gösteren bir imza ve paraf içermemesi halinde konişmento bankalar tarafından akreditif işlemlerine konu edilmemektedir⁵⁰.

1.4. Navlun Sözleşmesi

1.4.1. Genel Olarak

Navlun sözleşmesi, TTK'nın "Deniz Ticareti" başlıklı Beşinci Kitabının, "Deniz Ticareti Sözleşmeleri" başlıklı Dördüncü Kısımının Üçüncü Bölümünde düzenlenmiştir.

⁴⁵Bulut, 2008: 21.

⁴⁶Kender vd. , 2016: 184.

⁴⁷Bulut, 2008: 22; Çelikbaş, 2012: 202; Çağa ve Kender, 2006: 67.

⁴⁸Çelikbaş, 2012: 202; Bulut, 2008: 20.

⁴⁹Çakalır, 1995: 40.

⁵⁰Çelikbaş, 2012: 202; Bulut, 2008: 22.

Navlun sözleşmesi, konusu denizde eşya taşıma olan sözleşmelerin⁵¹ genel adıdır⁵². Bu çalışmada denizde eşya taşıma sözleşmesi ifadesinden ziyade navlun sözleşmesi ifadesi kullanılacaktır.

Navlun sözleşmesi, taşıyanın deniz yoluyla eşya taşımayı, taşıtanın taşıma karşılığında ücret ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmedir⁵³. TTK m. 1237, f. 2’de konişmento düzenlendikten sonra dahi taşıyan ile taşıtan arasındaki hukukî ilişkilerin navlun sözleşmesinin hükümlerine bağlı kalacağı hüküm altına alınmıştır.

Bir taşıma sözleşmesinin navlun sözleşmesi olarak nitelendirilmesi için eşya taşımanın deniz yoluyla gerçekleştirilmesi şarttır⁵⁴. Navlun sözleşmesinin düzenlenmesi özel bir şekle tabi değildir⁵⁵. Yazılı veya sözlü olarak kurulabilir⁵⁶.

1.4.2. Geçerlilik Unsurları

1.4.2.1. Eşya Taşıma

Geçerli bir navlun sözleşmesinden söz edebilmek için, taşıyanın taşıtana bir taşıma taahhüdünde bulunmuş olması gerekir⁵⁷. Bu taşıma taahhüdünün konusu ise bir eşya olmalıdır. TTK m. 1138, navlun sözleşmesine ilişkin sadece eşya taşımasından bahsetmekte, eşyanın ferden belirlenmiş olmasına ilişkin bir ifade içermemektedir⁵⁸. Eşyanın niteliğinin ticari olması şart değildir⁵⁹. Eşya ile kastedilen, taşınabilen her maddi şeydir⁶⁰. Yolcu⁶¹ ve bagaj taşıma ise TTK m. 1247 ila 1271 hükümlerine tabidir, navlun sözleşmesinin konusu

⁵¹Navlun sözleşmesinin türleri, TTK m. 1138, f. 1’de hüküm altına alınmıştır. Taşıyan, navlun karşılığında, geminin tamamını veya bir kısmını ya da belli bir yerini taşıtana tahsis ederek eşyayı denizde taşımaya üstlendiği takdirde yolculuk çarteri sözleşmesi söz konusu olmakta iken; ayırt edilmiş eşyayı denizde taşımaya üstlendiği takdirde kırkambar sözleşmesi söz konusu olmaktadır. Detaylı bilgi için bk.. Can, 1998: 11.

⁵²Can, 1998: 11; Türk ve Alman hukukunda navlun sözleşmesi ile denizde eşya taşıma sözleşmesi ayrımı yapılmamıştır. Navlun sözleşmesi, denizde eşya taşıma borcunu içeren bir sözleşmedir. Bk. Can, 1998: 19; Türk hukukunda navlun sözleşmesi eser sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir. Bk. Yazıcıoğlu, 2000: 33; Kaner, 2014: 15; Sözer, 2014: 309; Yeşilova, navlun sözleşmesinde taşıyanın borcunun, eşyayı boşaltma limanına kadar eksiksiz ve hasarsız taşıma yapmak olduğunu, bu nedenle navlun sözleşmesinin hukuki niteliğinin eser sözleşmesi olduğu görüşünün doğduğunu ifade etmiştir. Bk. Yeşilova, 2006: 26.

⁵³Çağa ve Kender, 2006: 1; Sözer, 2014: 309.

⁵⁴Yazıcıoğlu, 2000: 26; Bulut, 2008: 11; Deniz taşımacılığı dışındaki taşıma sözleşmelerinin navlun sözleşmesi olarak adlandırılmasının doğru olmadığı yönünde bk. Sözer, 2014: 309.

⁵⁵Yeşilova, 2006: 28-29.

⁵⁶Menteş, 1977: 64; Sözer, 2016: 310.

⁵⁷Sözer, 2014: 310.

⁵⁸Kaner, 2014: 2; Bir görüşe göre, denizde eşya taşıma sözleşmesinin navlun sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi için taşıma faaliyetinin taşıyanın zilyetliğinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bk. Kaner, 2014: 3; Yazıcıoğlu, 2000: 31; Sözer, 2014: 316; Kanımızca, navlun sözleşmesinin kurulması için, eşyanın zilyetliğini taşıyanda olması şart değildir. Kaldı ki, navlun sözleşmesi kurulurken eşyanın ferden belirlenmesine dahi gerek yoktur. Aynı yönde görüş için bk. Yeşilova, 2006: dp. 21.

⁵⁹Yazıcıoğlu, 2000: 29; Kaner, 2014: 2; Eşyanın ticari eşya olmak zorunluluğunun bulunmadığı ve navlun sözleşmesinin yapıldığı sırada mevcut olması gerektiği hakkında bk. Kender vd, 2016: 155.

⁶⁰Kender vd., 2016: 155; Kaner, 2014: 2.

⁶¹Yolcu, sadece insanlar için kullanılır; hayvanlar ise canlı ve cansız olmasına bakılmaksızın yük olarak değerlendirilir. Bk. Sözer, 2014: 289-290.

olamaz⁶². Eşyanın taşıma sırasında kimin mülkiyetinde bulunduğu önem arz etmez. Zira malik taşıma gerçekleşirken, mülkiyeti devir borcu doğuran bir sözleşme yapabileceği gibi, eşya üzerinde rehin tesisi de gerçekleştirilebilir⁶³.

1.4.2.2. Deniz Yoluyla Taşıma

TTK m. 1138 uyarınca, navlun sözleşmesinin konusu eşya taşımanın deniz yoluyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir⁶⁴, hava, kara veya demiryoluyla gerçekleştirilen taşımalar navlun sözleşmesinin konusu olmamaktadır⁶⁵.

Navlun sözleşmesinin geçerli bir sözleşme olması için bir yükleme limanı ve boşaltma limanı bulunmalıdır⁶⁶. Yükleme limanı ve boşaltma limanı navlun sözleşmesi kurulduğu esnada belirlenmese bile taşımanın belli bir mesafede gerçekleşmesi gerektiği için daha sonradan belirlenmesi gerekmektedir. Zira taşıma liman içerisinde bir gemiden başka bir gemiye eşya taşınması veya karaya aktarılması şeklinde de gerçekleşebilir ancak, bu durum navlun sözleşmesinin niteliği ile bağdaşmaz⁶⁷.

1.4.2.3. Gemi ile Taşıma

Navlun sözleşmesinde taşımanın gemi ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir ancak, geminin taşıma taahhüdü altına girmiş taşıyanın mülkiyetinde olması gerekmemektedir. Navlun sözleşmesinin geçerliliği geminin sözleşmede belirlenmesine bağlı değildir⁶⁸. Geminin belirli olması taşıtanın menfaatine olsa da uygulamada, navlun sözleşmesi düzenlenirken kırkambar sözleşmelerinde geminin ismen belirlenmesine sık rastlanılmaz. Navlun sözleşmesi türü olan yolculuk çarter parti sözleşmelerinde, eşya için geminin tamamı veya belirli bir yeri tahsis edildiği için gemi istisnalar dışında belirlidir⁶⁹. Yolculuk çarter partilerinde, gemi için ikame klozu konulduğu da görülmektedir. İkame klozu, taşıyana

⁶²Kender vd., 2016: 155; Kaner, 2014: 2.

⁶³Sözer, 2014: 291.

⁶⁴Taşımanın deniz yolu ile taşınma zorunluluğu nedeniyle açık denize dökülecek çöp gibi madde taşımaları dışında, navlun sözleşmelerinde bir yükleme limanı ve boşaltma limanı bulunmaktadır. Bk. Kaner, 2014: 1-2; Aksi görüşe göre, denize çöp veya atık dökülmesi navlun sözleşmesinin konusu olamaz. Bk. Sözer, 2014: 311.

⁶⁵Yazıcıoğlu, 2000: 26; Bulut, 2008: 11; Kaner, 2014: 1; Menteş, 1977: 68; TTK m. 931, f. 2'de ticaret gemilerinin tanımında "deniz" yerine "suda" kavramı kullanılmıştır. TTK m. 935, f. 1'de, Kanunun deniz ticareti ile ilgili hükümleri ticaret gemileri hakkında uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak, aynı fıkra aksine öngörülen kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. TTK m.1138 hükmünde kanun koyucu, navlun sözleşmelerinde taşıyanın eşyayı denizde taşımaya üstlendiğini hüküm altına almıştır. Bu nedenle, suda eşya taşımacılığı yapan ticaret gemileri için yapılan eşya taşıma sözleşmeleri navlun sözleşmesi olarak nitelendirilemeyecektir. Aynı görüş için bk. Sözer,2014: 310; Aksi görüş için bk. Kender vd., 2016: 155.

⁶⁶Kaner, 2014: 1-2.

⁶⁷Aynı görüş için bk. Sözer, 2014: 312.

⁶⁸Sözer, 2014: 315.

⁶⁹Kaner, 2014: 3.

navlun sözleşmesinde belirtilen gemi ile aynı özelliklere sahip başka bir geminin, sözleşmedeki gemi yerine seçebilme yetkisi verir⁷⁰.

1.4.2.4. Taşımanın Ücret Karşılığı Yapılması

Navlun sözleşmesi karşılıklı iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁷¹. Şöyle ki, navlun sözleşmesinin taraflarından taşıyanın borcu, deniz yolu ile bir limandan diğer bir limana eşyayı taşımak, taşıtanın borcu ise bu taşıma işlemi karşılığında navlun ödemektir (TTK m. 1138, Hamburg Kuralları m. 1, B. I, III, IV)⁷².

Taşıtan taşıma sözleşmesi karşılığı navlun ödeme borcuna girmediği takdirde geçerli bir navlun sözleşmesi kurulmuş olmaz⁷³. Aynı zamanda diğer unsurların eksikliği nedeniyle navlun sözleşmesi olarak değerlendirilmeyen taşıma sözleşmelerinde ödenecek bedel navlun olarak nitelendirilemez⁷⁴.

1.4.3. Taraflar ve İlgililer

Deniz yolu ile eşya taşınmasına dair bir sözleşme kurulduğunda, navlun sözleşmesinin tarafı olarak taşıyan ve taşıtanın yanında, navlun sözleşmesine taraf olup olmadığına bakılmaksızın yük ilgilileri olarak adlandırılan yükleten, boşaltan ve gönderilen sıfatını haiz kişiler de taşıma işine taraf olmaktadır⁷⁵. Bu bağlamda, taşıyan, taşıtan, yükleten ve gönderilen bu başlık altında incelenecektir.

1.4.3.1. Taşıyan

TTK m. 1138 uyarınca, taşıyan navlun karşılığında, navlun sözleşmesi ile taşıma taahhüdünde bulunan kişidir⁷⁶. Taşıyan taşıma taahhüdü eşyanın boşaltma limanına kadar taşınması borcunu içermektedir⁷⁷.

Taşıyanın, eşyayı teslim almasından gönderilene teslim edene kadar, eşyayı koruma ve bakım yükümlülüğü vardır. Taşıyanın yükümlülüğü tedbirli bir taşıyandan beklenen dikkat ve özen yükümlülüğüdür. Bu yükümlülüğün kapsamı, eşyanın iyi halde muhafaza edilmesi ve eşyanın teslim alındığı gibi gönderilene teslim edilmesi için gerekli tüm tedbirlerin

⁷⁰Sözer, 2014: 315.

⁷¹Sözer, 2014: 317.

⁷²Yazıcıoğlu, 2000: 33; Yeşilova, 2006: 26-27; Çelikbaş, 2012: 190; Bulut, 2008: 10; Her ne kadar navlun ödeme borcunun taşıtana ait olduğu öngörülse de, TTK m. 1203 uyarınca, gönderilenin de navlun ödeme borcu söz konusu olabilir. Bk. Süzel, 2014: 307.

⁷³Kaner, 2014: 3; Sözer, 2014: 317; Kender vd., 2016 156.

⁷⁴Sözer, 2014: 317.

⁷⁵Süzel, 2014: 100.

⁷⁶Menteş, 1977: 69; Kaner, 2014: 4.

⁷⁷Yeşilova, 2006: 31.

alınmasıdır⁷⁸. TTK m. 1178, f. 1 uyarınca, eşyanın yükletilmesi, istifi, elden geçirilmesi, taşınması, korunması, gözetimi ve boşaltılmasında taşıyanın dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun davranması beklenmektedir. Aksi takdirde taşıyan, TTK m. 1178, f. 2 uyarınca, eşyanın zıyı veya hasarından yahut geç tesliminden doğan zararlardan, eşyanın taşıyanın hâkimiyetinde bulunduğu sırada meydana gelmiş olması şartıyla sorumludur.

1.4.3.2. Taşıtan

TTK m. 1138 uyarınca, taşıtan navlun sözleşmesinin diğer tarafıdır. Taşıtan, taşıyanın taşıma taahhüdünün karşılığında navlun ödeme borcu altındadır⁷⁹.

Taşıtan, navlun sözleşmesini kendi adına akdeden veya sözleşmeyi akdeden kişi tarafından ad ve hesabına hareket edilen kişidir. İkinci olasılıkta bu durumun açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, sözleşmeyi kendi adına akdeden kişi taşıtan sayılacaktır⁸⁰. Zira taşınacak yükün taşıtana ait olması şart değildir. Taşıtan başkasına ait eşyanın taşınması için de navlun sözleşmesinin tarafı olabilir⁸¹.

1.4.3.3. Yükleten-Boşaltan

Yükleten, taraflar arasında kurulmuş bir navlun sözleşmesine dayanarak, yükü gemiye, taşıyan veya temsilcisine teslim eden kişidir⁸². Yükleten, taşıyan, kaptan veya bir temsilci tarafından yükün taşınacağı beyanını aldıktan sonra yükle ilgili şahıs olarak nitelendirilecektir⁸³. Yükleten çoğunlukla navlun sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü bir kişidir. Bazı hallerde taşıtan üçüncü bir kişiye bu görevi vermeyip bizzat kendisi de eşyayı taşıyana teslim edebilir⁸⁴. Yükletenin üçüncü bir kişi olması durumuna örnek olarak; denizaşırı satışlarda, taşınacak eşyayı satın alan kişinin navlun sözleşmesinde taşıtan olması nedeniyle, satıcı yük ile alakalı talimat verme hakkını korumak için taşıyanla sözleşme ilişki kurmak amacıyla, yükleten sıfatını haiz olduğu haller verilebilir⁸⁵. Yükleme işlemini yapan kişi, taşıtanın bağımlı temsilcisi de olabilir ancak, bu halde yükleten sıfatı taşıtana aittir⁸⁶.

⁷⁸Yeşilova, 2006: 31.

⁷⁹Kaner, 2014: 4.

⁸⁰Kaner, 2014: 4.

⁸¹Yeşilova, 2006: 34.

⁸²Yeşilova, 2006: 34.

⁸³Çelikbaş, 2012: 211; Kaner, 2014: 5; Çakalır, 1995: 36.

⁸⁴Çakalır, 1995: 36.

⁸⁵Çakalır, 1995: 36.

⁸⁶Yeşilova, 2006: 35.

Yükleten, genellikle eşyayı kendi adına yükleyen üçüncü bir kişidir⁸⁷. Taşıtanla yükleten arasındaki ilişki vekalet, alım-satım, komisyonculuk olabilir⁸⁸.

Yükleten eşyayı kendi adına yükleten üçüncü bir şahıs olduğu halde dahi navlun sözleşmesinden dolayı onun lehine bir hak doğmamaktadır. Eşya üzerindeki hakları navlun sözleşmesinden kaynaklanmamakta, yükletene kanun koyucunun tanıdığı haklar ve taşıyan eşyaya zilyetliğinden ileri gelmektedir⁸⁹. Bu haklar, TTK m. 1228, f. 2 uyarınca, konişmentonun düzenlenmesini isteme hakkı, TTK m. 1232 uyarınca, eşyanın teslimi ve geri verilmesi hususunda talimat verme hakkıdır.

“Free in out” (FIO) şeklinde karşımıza çıkan kayıtlar, yükün kim tarafından yükleneceği, istifleneceği ve boşaltılacağını göstermektedir. Boşaltma işlemine ilişkin kayıtlar, uygulamada satış sözleşmelerinde, navlun sözleşmelerinde veya konişmentoda yer almaktadır. Boşaltma işleminin kim tarafından gerçekleşeceğini gösteren kaydın, navlun sözleşmesinde veya konişmentoda yer alması taşıyanın sorumluluğunu kaldırır mı kaldırmaz mı sorunu doğmaktadır⁹⁰. Zira taşıyan, yük hâkimiyetinde olduğu müddetçe yükten sorumludur. Boşaltan navlun sözleşmesinde taşıyandan farklı biri olarak belirlendiği takdirde navlun sözleşmesi dolayısıyla yük ilgilisi olacaktır. Taşıyan dışında bir kişi boşaltan olarak belirlenmiş ise, kanımızca taşıyan, boşaltma işlemi ve sonrasında yüke gelen zarardan sorumlu olmayacaktır⁹¹.

1.4.3.4. Gönderilen

Gönderilen boşaltma limanında eşyayı teslim almaya yetkili kişidir. Gönderilen taşıtan olabileceği gibi üçüncü bir kişi de olabilir⁹². Gönderilenin belirlenmesi navlun sözleşmesine veya konişmento düzenlenmiş ise konişmentoya göre yapılır⁹³. Konişmento düzenlenmesi halinde, TTK m. 1230 uyarınca, eşyanın teslimini isteme hakkı konişmentonun meşru hamiline aittir.

Doktrinde bir görüşe göre, navlun sözleşmesinde gönderilenin yer alması zorunlu unsur değildir⁹⁴. Katıldığımız görüşe göre, navlun sözleşmesinin niteliği gereği eşya bir yerden bir yere taşındığı için boşaltma limanında eşyayı teslim alacak bir kişi bulunması

⁸⁷Menteş, 1977: 69.

⁸⁸Kaner, 2014: 5; Yükleten, taşıtanın bağımsız bir temsilcisidir. TTK m. 1208 uyarınca, taşıtan ve yükletenin kusur sorumluluğunun birbirinden bağımsız olarak ele alınması bunu göstermektedir.

⁸⁹Kaner, 2014: 5.

⁹⁰Süzel, 2014: 314-315.

⁹¹Süzel, 2014: 317-318.

⁹²Menteş, 1977: 69.

⁹³Kaner, 2014: 6.

⁹⁴Çağa ve Kender, 2006: 5.

gerekmektedir⁹⁵. Gönderilen, taşıtanın bizzat kendisi olabileceği gibi, taşıtandan bağımsız üçüncü bir kişi de olabilir.

Gönderilen yük ilgilisi olsa da, navlun sözleşmesinin tarafı değildir, bu nedenle TTK m. 1237, f. 1 uyarınca, konişmentonun hamili olması nedeniyle taşıyan ile arasındaki ilişkiler konişmentoya dayanmaktadır⁹⁶.

1.4.4. Navlun Sözleşmesinin Türleri

1.4.4.1. Yolculuk Çarteri

TTK m. 1138, f. 1/a uyarınca, yolculuk çarteri sözleşmesinde taşıyan bir geminin tamamını veya bir bölümünü⁹⁷ eşyaya tahsis ederek navlun karşılığı eşya taşımayı taahhüt eder⁹⁸. Yolculuk çarteri sözleşmeleri bakımından geminin belirlenmesi esaslı bir unsurdur. Zira yolculuk çarteri sözleşmelerinde taşıma yapılacak gemi ismen belirlenir⁹⁹. Yolculuk çarteri sözleşmesinin kurulması için özel bir şekil şartı öngörülme de TTK m. 1139 uyarınca, yolculuk çarteri sözleşmesi yapıldığı takdirde taşıyan veya taşıtan, sözleşme şartlarını içeren bir yolculuk çarter partisi düzenlenmesini isteyebilir.

1.4.4.2. Kırkambar Sözleşmesi

TTK m. 1138, f. 1/b uyarınca, kırkambar sözleşmesi taşıyan navlun karşılığında ayırt edilmiş yani belirli eşyayı denizde taşımayı taahhüt eder¹⁰⁰. Ayırt edilmiş eşya ile gemideki diğer eşyadan ayırt edilecek ölçüde belirlilik kast edilmektedir¹⁰¹.

Yolculuk çarteri sözleşmelerinde, yolculuk çarter partisi düzenlenirken; kırkambar sözleşmeleri için ayrı bir sözleşme yapmak yerine konişmento düzenlenmektedir ve İngiliz hukukunda kırkambar sözleşmesinin karşılığı olmadığı için “bill of lading contract”, kırkambar sözleşmelerinin karşılığı olarak görülmektedir¹⁰².

⁹⁵Sözer, 2014: 322.

⁹⁶Sözer, 2014: 322.

⁹⁷Geminin tamamının eşyaya tahsis edildiği yolculuk çarteri sözleşmeleri tam çarter sözleşmeleri olarak adlandırılırken, geminin kısmının veya belirli bir yerinin eşyaya tahsis edildiği çarter sözleşmeleri kısmi çarter sözleşmeleri olarak adlandırılır. Bk. Kaner, 2014: 8-9; Can, 1998: 19.

⁹⁸Kaner, 2014: 8; Can, 1998: 11; Yeşilova, 2006: 26.

⁹⁹Kaner, 2014: 8.

¹⁰⁰Kaner, 2014: 9; Can, 1998: 11; Yeşilova, 2006: 26.

¹⁰¹Ferden marka, ambalaj olarak veya parça mal olarak belirlenmesi hallerinde olduğu gibi bk. Kaner, 2014: 9.

¹⁰²Bk. Sözer, 2014: 327-328.

1.4.5. Konişmentonun Navlun Sözleşmesiyle İlişkisi

Konişmento TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlar. Hükümde anılan, taşıma sözleşmesi navlun sözleşmesine işaret etmektedir¹⁰³. Konişmento navlun sözleşmesinin varlığına karinedir¹⁰⁴ ancak, konişmento hamilinin eşyanın teslimini talep hakkı navlun sözleşmesinden bağımsız olarak ortaya çıkmaktadır¹⁰⁵.

Navlun sözleşmesi ve konişmentonun ilişkisi çoğu zaman karıştırılmaktadır. Zira hem konişmento hem de navlun sözleşmesinde taşıyan, eşyayı gönderilene teslim borcu altındadır. İki borcun hukuki sebebi birbirinden farklıdır. Navlun sözleşmesindeki borcun yerine getirilmesi şahsi ve sözleşmeden kaynaklanan bir borçken, konişmentodaki borç kıymetli evraka bağlı temel ilişkiden bağımsız bir borçtur¹⁰⁶. Konişmento, temel ilişkiden soyut bir kıymetli evrak olduğu için navlun sözleşmesi ile ilişkisi konişmentoya kaydedildiği sürece ilgilidir. Konişmento, temel ilişkiden ne kadar soyut olursa milletlerarası satış ve kredi sözleşmelerine konu olma ihtimali artacaktır¹⁰⁷.

Konişmento düzenlenmesinden önce gönderilenin eşyanın teslimini talep hakkı navlun sözleşmesinden ileri gelir; daha sonradan konişmento düzenlenip gönderilenin konişmento hamili sıfatını haiz olması ile eşyanın teslimini talep hakkı konişmentoya bağlanır ise, navlun sözleşmesinden kaynaklanan def'iler gönderilene karşı ileri sürülemez. Bu durum konişmentonun kıymetli evrak vasfından ileri gelmektedir¹⁰⁸.

Konişmento düzenlenmesinden sonra gönderilen eşyanın teslimi talebini navlun sözleşmesine dayanarak gerçekleştirebilir mi sorusu akla gelmektedir. Şüphesiz ki, konişmento düzenlenmesinden sonra taşıyan, navlun sözleşmesine dayanarak eşyanın teslim talebi ile karşı karşıya kalırsa bu talebi yerine getirmemelidir. Zira TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıyan eşyayı ancak konişmentonun ibrazı karşılığında teslim etmekle yükümlüdür. Aksi takdirde, taşıyan konişmentodan doğan borcundan kurtulamaz. Konişmento kıymetli evrak niteliğini haiz olduğu sürece gönderilen navlun sözleşmesine dayanarak eşyanın teslimini isteme hakkını kullanamaz¹⁰⁹.

TTK m. 1229 uyarınca, konişmentoya konulabilecek kayıtların kural olarak sınırsız olması nedeniyle, konişmento navlun sözleşmesinin içeriğini ihtiva edebilir veya taşıyan ve

¹⁰³Konişmento, denizde eşya taşıma senedir. Navlun sözleşmesinin denizde eşya taşıma sözleşmesi olduğunu yukarıda belirttik. Bk. başlık 1.4.1.

¹⁰⁴Sözer, 2014: 389; Bahtiyar, 2008: 62-63.

¹⁰⁵Sözer, 2014: 396.

¹⁰⁶Karan, 2000: 152.

¹⁰⁷Karan, 2000: 153.

¹⁰⁸Bulut, 2008: 8; Karan, 2000: 163-164.

¹⁰⁹Karan, 2000: 164.

taşıtan arasında uygulanacak ilişkileri düzenleyen hükümler içerebilir¹¹⁰. TTK m. 1237, f. 1 uyarınca, konişmento düzenlendikten sonra taşıyan ile konişmento hamili (gönderilen) arasındaki hukukî ilişkilerde konişmento esas alınır, TTK m. 1237, f. 2 uyarınca, taşıyan ile taşıtan arasındaki hukukî ilişkiler ise navlun sözleşmesine bağlı olmaya devam eder¹¹¹.

Konişmento ve navlun sözleşmesinin birbiriyle ilişkisinde doktrinde görüş birliğine varılamayan husus, konişmentoya navlun sözleşmesinin tamamının eklenmesi halinde, konişmentonun sadece navlun sözleşmesine bir delil yani karine mi teşkil edeceği yoksa konişmentonun bir diğer yandan navlun sözleşmesi olarak kabul edilmesi mi gerektiği tartışmasıdır¹¹². Kanımızca, konişmento navlun sözleşmesinin unsurlarını içerse dahi navlun sözleşmesi vasfını haiz olmaz¹¹³. Aksi bir yorum, navlun sözleşmesi ve konişmento kavramlarına aykırı düşer. Konişmento, tek taraflı irade beyanı niteliğinde olan taşıyanın imzasını içeren bir senet olması nedeniyle navlun sözleşmesine eş değer değildir¹¹⁴. Navlun sözleşmesi hükümleri ile konişmentoda taşıyan ile taşıtan arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümler çatıştığında, taraflar arasındaki ilişkiye navlun sözleşmesi hükümleri uygulanmalıdır. Türk Borçlar Kanunu m. 133 uyarınca, yeni bir borç söz konusu olduğu takdirde eski borcun sona ermesi ancak, tarafların açık iradesi ile gerçekleşir. Taşıtan ve taşıyan açıkça aralarındaki hukukî ilişkiye konişmento hükümlerine göre çözüm getireceklerine dair bir anlaşma yaparlarsa konişmento tarafların ilişkilerinde bir nevi navlun sözleşmesi görevi görecektir¹¹⁵. Taşıtan, konişmentoda gönderilen olarak gösterilir ise, taşıtan ile taşıyan arasındaki hukukî ilişkilerde konişmentoya dayanılabilir. Şüphesiz bu durum, taşıtanın gönderilen vasfını haiz olmasından ileri gelmektedir. Taşıtanın konişmentonun gönderileni olduğu halde, konişmento hükümleri ile navlun sözleşmesinin hükümleri çatışması durumunda, açıkça bir yenileme anlaşması yoksa taşıtanın üçüncü kişi vasfı söz konusu olmadığı için navlun sözleşmesinin uygulanması gerektiği kanısındayız¹¹⁶.

Uygulamada ağırlıklı olarak konişmentonun düzenlendiği navlun sözleşmesi türü kırkambar sözleşmesi olmakla birlikte, yolculuk çarteri sözleşmesi için de konişmentonun düzenlenmesi söz konusudur¹¹⁷. TTK m. 1237, f. 3 uyarınca, “*Konişmentoda, yolculuk çarteri sözleşmesine gönderme varsa, konişmento devredilirken çarter partinin¹¹⁸ bir suretinin de*

¹¹⁰Sözer, 2014: 397.

¹¹¹Bulut, 2008: 8.

¹¹²Yeşilova, 2006: 47.

¹¹³Karşı görüş için bk. Sözer, 2014: 396.

¹¹⁴Aydoğdu, 2006: 39; Yeşilova, 2006: 89; Bravar, 1997: 114.

¹¹⁵Karan, 2000: 161.

¹¹⁶Aynı yönde görüş için bk. Çağa ve Kender, 2006: 84; Bulut, 2008: 51.

¹¹⁷Yeşilova, 2006: 28-29.

¹¹⁸TTK m. 1139, f. 1 uyarınca, yolculuk çarteri sözleşmesi yapıldığında taraflardan her biri, giderini vererek, sözleşme şartlarını içeren bir yolculuk çarter partisi düzenlenmesini ve kendisine verilmesini isteyebilir.

yeni hamile ibraz edilmesi gerekir. Bu takdirde charter partide yer alan hükümler, nitelikleri elverdiği ölçüde konişmento hamiline karşı da ileri sürülebilir.” Söz konusu hüküm uyarınca, taşıyan ve taşıtanın düzenlediği navlun sözleşmesinin türü yolculuk charteri sözleşmesiye ve yolculuk charter partisi konişmentonun eki haline getirilmek isteniyor ise, taşıtan dışındaki konişmento hamilerine karşı yolculuk charter partisinin etki yaratabilmesi için konişmentoda charter parti hükümlerinin konişmentonun eki olduğuna ilişkin kaydın yanında charter partinin de konişmento ile birlikte ibraz edilmesi şartı öngörülmüştür¹¹⁹.

1.5. Konişmentonun İşlevleri

Konışmento, deniz ticaretinin yıllar süren gelişimi boyunca bugünkü üç temel işlevini kazanmıştır. Konişmentonun malların tesellümüne ilişkin bir makbuz niteliğindeyken, yıllar içerisinde denizde taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispat eden belgeye dönüşmüş ve son olarak deniz ticaretini hareketlendirmek üzere kıymetli evrak niteliği kazandırılarak devredilme özelliğini haiz olmuştur¹²⁰. TTK’da, ETTK’dan farklı olarak, konişmentonun tanımının yapılmış olması Türk hukuku bakımından konişmentonun işlevlerinin belirlenmesini kolaylaştırmıştır¹²¹.

Konışmento, bu üç temel işlev de dâhil olmak üzere çok çeşitli hukukî işlevleri bünyesinde barındıran yazılı bir belgedir¹²². Konişmentonun hukukî işlevlerinin çok fazla olması nedeniyle konişmento birden fazla hukuk dalının başlığı altında yer almaktadır¹²³.

1.5.1. Tesellüm Belgesi İşlevi

Yukarıda belirttiğimiz üzere¹²⁴ konişmentonun tarihte ortaya çıkış nedeni tesellüm işlevinden ileri gelmektedir. Konışmento ilk olarak taşınan eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını ispata yarayan makbuz niteliği ile hukuk dünyasında var olmuştur¹²⁵. Deniz ticareti özellikle milletlerarası alanda geliştikçe ve konişmentonun kıymetli evrak niteliği ve navlun sözleşmesi ile ilişkisi belirginleştikçe diğer işlevleri ortaya çıkmıştır¹²⁶.

Yolculuk charter partisi, yolculuk charteri sözleşmesinin yazılı olarak düzenlenmesidir. Detaylı bilgi için bk. Yeşilova, 2006: 29.

¹¹⁹TTK m. 1237 gerekçesi. Detaylı bilgi için bk. başlık 2.5.2.15.2; Yargıtay’ın yeni tarihli kararlarında da TTK m. 1237, f. 3 ‘e uygun karar verildiği görülmektedir. Bk. T.C. Yarg. 11. Hukuk Dairesi E. 2016/13105 K. 2018/146 T. 10.1.2018 <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 25.06.2018)

¹²⁰Çakalır, 1995: 4; Bayraktaroğlu Özçelik, 2008: 58.

¹²¹Özbek Güner, 2012: 236.

¹²²Tekil, 1998: 240; Bulut, 2008: 26.

¹²³Bulut, 2008: 26.

¹²⁴Bk. başlık 1.1.

¹²⁵Kula Değirmenci, 2013: 144; Bulut, 2008: 27.

¹²⁶Bulut, 2008: 27.

TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, konişmento eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını ispatlayan bir belgedir¹²⁷. Kuşkusuz, taşıyan veya temsilcisi malı teslim almadan konişmento düzenlenmiş ise, geçerli bir konişmentodan söz edilemeyecektir. Katıldığımız görüşe göre, taşıyan veya temsilcisi eşyayı konişmento düzenlendikten sonra teslim almış ise konişmentoyu geçerli kabul etmek isabetli olacaktır¹²⁸.

1.5.2. Eşyayı Temsil İşlevi

“Konişmentonun Eşyayı Temsili” başlıklı TTK m. 1234 uyarınca, “Eşya, kaptan veya taşıyanın diğer bir temsilcisi tarafından taşınmak üzere teslim alınınca konişmentonun, konişmento gereğince eşyayı teslim almaya yetkili olan kişiye teslimi, 1235 inci madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, Türk Medenî Kanununun 957 ve 980 inci maddelerinde yazılı hukukî sonuçları doğurur.”

Konişmentonun kıymetli evrak niteliği ve TTK m. 1234’te zikredilen TMK m. 980 hükmü uyarınca, konişmentonun teslimi, eşyanın teslimi sonucunu ortaya çıkarır¹²⁹. Konişmentonun eşyayı temsil işlevi sayesinde, konişmentonun teslimi ile konişmentonun hamili, eşya kendisine teslim edilseydi, eşya üzerinde hangi tasarruf işlemi yapılabilecekse o işlemleri yapabilir¹³⁰. Konişmentonun eşyayı temsil işlevi, detaylı olarak kıymetli evrakın temsil ettiği hakkın niteliği başlığında incelenecektir¹³¹.

1.5.3. Karine İşlevi

1.5.3.1. Genel Olarak

Karine, varlığı bilinen bir olaydan, varlığı bilinmeyen bir diğer olayın veya hukukî bir durumun varlığı veya yokluğu durumunun çıkarılmasına yarayan kuraldır¹³². Karine, belli olan karine temelinin ispatı ile belli olmayan karine sonucuna ulaşmayı sağlar¹³³.

Karine, fiili karineler ve kanunî karineler olmak üzere ikiye ayrılır. Fiili karineler, bir hukuk normuna dayanmaksızın, hâkimin iddia ve olaylar hakkında bir fikrinin oluşması için hayat tecrübesi kurallarına dayanan değer yargılarıdır. Kanuni karineler ise, bir hukuk normunda belirlenen bir olaydan belirli olmayan bir sonucun çıkarılmasına yarayan, kanun tarafından çıkarılması sağlanan sonuçlardır. Kanuni karineler ispat yükünün gerçek anlamda istisnasını oluşturmaktadırlar. Zira HMK m. 190, f. 2 uyarınca, karineye dayanan tarafın,

¹²⁷Tekil, 1998: 240; Çakalır, 1995: 84.

¹²⁸Aydoğdu, 2006: 28; Çakalır, 1995: 84.

¹²⁹Tekil, 1998: 240.

¹³⁰Yeşilova, 2006: 45; Tekil, 1998: 240.

¹³¹Bk. başlık 2.2.1.4.

¹³²Pekcantez, 2017: 1655; Kuru,2016: 323; Başözen, 2010: 67.

¹³³Pekcantez, 2017: 1655; Aydoğdu, 2006: 44-45; Kuru,2016: 323; Başözen, 2010: 67.

uygulanması istenen hukuk normunun koşullarını ispatı istenmez; ancak karine temeli olan olayı ispat etmesi gerekir¹³⁴. Kanunî karineler kesin kanuni karine ve adi kanuni karine olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kesin kanuni karine, hâkimin delilleri serbestçe değerlendirmesi ilkesinin istisnası olup hâkimi tamamen bağlamakta iken, adi kanuni karine aksi ispat olunabilir bir karine olup; aksi ispat edilene kadar gerçek olduğu kabul edilir¹³⁵. Kanunî karineler ispat yükünün gerçek anlamda istisnasını oluşturdukları için uyuşmazlıklarda son derece önemlidir¹³⁶.

1.5.3.2. Eşyanın Genel Olarak Cinsini, İşaretlerini, Koli veya Parça Adedini, Ağırlık ve Miktarını İspat

Konişmento hükümleri arasında birçok karine öngörülmüştür, ancak doktrinde konişmentonun karine işlevinden anlaşılan, konişmentoda yer alan eşyanın genel olarak cinsinin, işaretlerinin, koli veya parça adedinin, ağırlık ve miktarının¹³⁷ ispatıdır, biz de konişmentonun karine işlevi ifadesiyle TTK m. 1239'da bahi geçen ispat işlevini kastediyor olacağız.

TTK m. 1239 uyarınca;

“(1) Konişmento eşyanın genel olarak cinsi, işaretleri, koli veya parça adedi, ağırlık veya miktarı hakkında beyanları içerip de taşıyan, bu beyanların fiilen teslim alınan veya yükleme konişmentosu düzenlenmiş olması hâlinde, fiilen yüklenen eşyayı doğru ve tam olarak göstermediğini biliyor veya gösterdiğinden haklı sebeplerle şüphe ediyorsa yahut bu beyanları kontrol etmek için yeterli imkâna sahip değilse, konişmentoya bu beyanların gerçeğe uymadığını, şüphesini haklı gösteren sebepleri veya yeterli kontrol imkânının bulunmadığını açıklayan bir çekince koymak zorundadır.

(2) Taşıyan, eşyanın haricen belli olan hâlini konişmentoda beyan etmeyi ihmal ederse, konişmentoda eşyanın haricen iyi hâlde olduğuna dair beyanda bulunulmuş sayılır.

(3) Birinci fıkraya dayanarak konişmentoya hakkında çekince konulan beyanlar saklı kalmak üzere, konişmento, taşıyanın eşyayı konişmentoda beyan edildiği gibi teslim aldığına veya yükleme konişmentosu düzenlenmiş olduğu takdirde, yüklediğine karine oluşturur. Bu karinenin aksi, konişmentoyu, içerdiği eşya tanımına güvenerek, gönderilen de dâhil olmak üzere, iyiniyetle devralan üçüncü kişiye karşı ispatlanamaz; 1186 ncı maddenin dördüncü fıkrası saklıdır.”

Hükümde düzenlenen karine, eşyanın konişmentoda kaydedilen şekilde teslim alındığının ispatına yarar. Taşıyan ile konişmento hamili arasında sıklıkla ortaya çıkan uyuşmazlık konusu, taşınması taahhüt edilen eşyanın boşaltma limanında eksik ya da hasarlı teslim edildiği ya da taşıma sırasında bir kısmının zayi olduğu yönündedir. Boşaltma

¹³⁴Kuru, 2016: 324-325; Pekcanitez, 2017: 1655-1659; Postacıoğlu ve Altay, 2015: 559; Başözen, 2010: 66-69.

¹³⁵Yavaş, 2009: 68.

¹³⁶İspat yükünün istisnaları hakkında bk. Kuru, 2016: 322-325.

¹³⁷Detaylı bilgi için Bk. başlık 2.5.2.1.

limanında konişmento hamilinin teslim aldığı yük ile konişmentoya kaydedilen yük birbiriyle uyuşmuyorsa, bu hususta açılacak bir davada konişmento hamili, bu karineye dayanarak yükün nasıl teslim alındığı ispatının güçlüğünden kurtulmaktadır. TTK m. 1239 uyarınca, karine temeli ise konişmentonun eşyanın genel olarak cinsi, işaretleri, koli veya parça adedi, ağırlık veya miktarı hakkında beyanları içeriyor olmasıdır¹³⁸.

Konışmentoda yer alan eşyanın genel olarak cinsi, işaretleri, koli veya parça adedi, ağırlık veya miktarına ilişkin kaydın doğru olmadığı iddiası ancak, TTK m. 1239, f. 1 uyarınca, taşıyanın bu kayda ilişkin haklı gerekçelerle çekince koymuş olmasına veya konişmento hamilinin kötüniyetli olarak konişmentoyu devralmasına bağlıdır. Bu istisnalar dışında TTK m. 1239 uyarınca, konişmentoda yer alan eşyaya ilişkin kaydın aksinin iyiniyetli hamile karşı ispatının mümkün olmaması, düzenlenen kanunî karinenin kesin kanunî karine olduğunu göstermektedir¹³⁹.

TTK m. 1239, f. 2 uyarınca, taşıyan; konişmentoda yer alan eşyanın genel olarak cinsi, işaretleri, koli veya parça adedi, ağırlık veya miktarına ilişkin kayda ilişkin bir çekince koymaz veya çekince koymayı ihmal ederse eşyanın iyi halde olduğu kabul edilir¹⁴⁰. Eşyanın cinsi, düzeni, ölçüsü, tartısı hakkında çekince içermeyen konişmentolar temiz konişmento olarak adlandırılır¹⁴¹.

1.5.3.3. Taşıma Sözleşmesini İspat İşlevi

TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, konişmento taşıma sözleşmesinin¹⁴² yapıldığını ispatlamaktadır¹⁴³. Söz konusu hükümden anlaşıldığı üzere, kanun koyucu bir kanuni karine

¹³⁸Yeşilova, 2006: 97-98.

¹³⁹Pekcanitez, 2017: 1658; Kuru, 2016: 324.

¹⁴⁰Yargıtay'ın bu karineyi fire olasılığı yüksek olan dökme yükte dahi sıkı bir şekilde uyguladığı görülmektedir. Bk. "...Uyuşmazlığın çözümü için dökme yükteki firenin hangi oranla makul sayılacağına tespiti gerektiğinden, mahkemece öncelikle taşınan emtianın dökme olarak taşınması halinde makul fire oranının ne olduğunun müzekkere cevabı ve yukarıda değinilen bilirkişi raporları arasındaki çelişki de giderilmek suretiyle, aralarında maden yüksek mühendisi ile taşıma konusunda uzmanlar bulunan bilirkişi kurulundan alınacak raporla belirlenmesi ve böylece eksik yük miktarının fire oranı kapsamında kalıp kalmadığının tespiti; eksikliğin fire miktarı kapsamında kalmadığının anlaşılması halinde ise, konişmentoda yer alan ".ağırlık ölçü, nitelik, miktar, hal ve şartlar ve değer bilinmemektedir" şeklindeki kaydın mahiyeti ve temiz konişmento düzenlenmesinin sonuçları da değerlendirilmek suretiyle taşıyanın sorumluluğunun bulunup bulunmadığının irdelenmesi ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün temyiz eden davacı yararına bozulması gerekmiştir..." T.C. Yarg. 11. Hukuk Dairesi E. 2016/1725 K. 2017/888 T. 16.2.2017 <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 24.06.2018)

¹⁴¹Çakalır, 1995: 107; Topsoy, 2012: 546; Temiz konişmentonun tarihi 17. Yüzyıla dayanmaktadır. 1681 tarihli Louis Kanunu m. 7 uyarınca, "eşyanın kalitesini, miktarını ve markasını içermesi" isteğe bağlı değil zorunlu olarak kabul edilmiştir. Böylece, malların ya da ambalajlarının kusurlu durumunu özellikle belirtiliyorsa, "kirlenmiş" konişmento, herhangi bir kusur kaydedilmezse "temiz" konişmento olarak anılmaya başlamıştır. Bk. Murray, 1983: 690-691.

¹⁴²Taşıma sözleşmesi ile kast edilen sözleşmenin navlun sözleşmesi olduğu hakkında bk. başlık 1.3.

¹⁴³İspat, hukukî bir terim olarak yargılama sırasında tarafların iddia ettikleri veya hakimin re'sen gözettiği, tarafların talebine uygulanacak bir normun somut olaya uygulamaya uygun olduğuna dair hakimi ikna etmek amacıyla yapılan faaliyettir. Pekcanitez, 2017: 1585.

öngörmüştür. Karine temeli ve karine sonucu arasında nesnel bir bağ olması asıldır. Hükümde öngörülen karine temeli konişmentonun düzenlenmiş olması, karine sonucu ise navlun sözleşmesinin varlığıdır. Konişmentonun varlığı başka bir hukukî ilişkinin varlığını ispat ettiği için TTK m. 1228, f. 1'in karine niteliği, bir hak karinesi olmasıdır¹⁴⁴.

Konışmento, taşıyan tarafından tek taraflı olarak düzenlenen temeldeki hukukî ilişkiden yani navlun sözleşmesinden bağımsız kıymetli evrak iken¹⁴⁵; navlun sözleşmesi, taşıyan ve taşıtan arasında yapılan iki tarafa borç yükleyen üçüncü kişi yararına sözleşmedir¹⁴⁶. Bir kanuni karinenin aksinin ispat edilebilmesi karine temelinin geçersizliğinin ileri sürülmesi ile mümkündür¹⁴⁷. Hükümdeki karine temeli konişmentonun düzenlenmesi olması nedeniyle taşıtanın kendi elinden çıkmayan bir senedin geçersiz olduğunu ispatlaması oldukça güçtür. Kanunun öngördüğü bazı karinelere, bilinen bir olaydan bilinmeyen bir sonuç çıkarma tam olarak söz konusu değilse de kanunda bu yönde bir ön kabul mevcuttur¹⁴⁸. Konişmentonun yalnızca taşıyanın elinden çıktığı ve navlun sözleşmesi ile farkları göz önüne alınca TTK m. 1228'de öngörülen karine için kanımızca kanun koyucunun amacı; kanun koyucu konişmentonun temeldeki hukuki ilişkiden soyutluğunu zedelemeyen, navlun sözleşmesinin tarafı olmayan gönderilene navlun sözleşmesinin varlığı hakkında bir ispat imkânı sunmaktır.

Doktrinde bir görüş, konişmentonun, navlun sözleşmesini ispat işlevini taşıma sözleşmesinin içeriği hakkında da delil niteliği olduğu yönünde değerlendirmektedir¹⁴⁹. Delil, ispat faaliyetlerinde ve çekişmeli olayı aydınlatmak için kullanılan bir inandırma aracıdır¹⁵⁰. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenen senet, bir kimsenin kendi aleyhinde hazırladığı veya aleyhinde sonuç doğuran belge olarak tanımlanmıştır¹⁵¹. Konışmento bir senettir ancak, yalnızca taşıyan tarafından imzalanmıştır. Yani konişmentodaki irade beyanları yalnızca taşıyan aleyhine delil oluşturabilir. Navlun sözleşmesi ise taşıyan ve taşıtanın birlikte düzenlediği bir taşıma sözleşmesidir. Konişmentonun navlun sözleşmesinin içeriğinde yer alan birkaç kaydı ihtiva etmesi, hâkimin navlun sözleşmesinin içeriği hakkında tamamen kanaat sahibi olmasını sağlamaz. Zira bu kayıtlar navlun sözleşmesi kurulduktan sonra taşıyan tarafından konişmentoya bir kayıt olarak konulmuştur. Konişmentoya, navlun

¹⁴⁴Kanuni karinelerin bir türü olan hak karinesi, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığına veya var olmamasına ilişkin karinedir. Kanuni karinelerin diğer bir türü olan olay karinesi ise, bir hukuki sonucun doğumu için gerekli olan bir olayın unsurunu, bir olayın unsuru olmayan başka bir olaydan çıkaran kanun hükümleridir. Olay karinelerinde, karine temeli ve karine sonucu arasındaki nesnel bağ zayıftır. Bk. Topuz, 2012: 66-73.

¹⁴⁵Sözer, 2014: 389.

¹⁴⁶Sözer, 2014: 309.

¹⁴⁷Pekcanitez vd., 2017: 325;

¹⁴⁸Pekcanitez vd., 2017: 326-327.

¹⁴⁹Çakalır, 1995: 54; Tekil, 1998: 240; Detaylı bilgi için bk. başlık 1.3.

¹⁵⁰Pekcanitez, 2017: 1730.

¹⁵¹Arslan vd., 2017: 397.

sözleşmesindekinden daha farklı bir kayıt konulması, konişmento ve navlun sözleşmesinin farklı hukukî niteliğe sahip olması nedeniyle navlun sözleşmesini yenilemek anlamına gelmez¹⁵². TTK m. 1237, f. 2 uyarınca, konişmento düzenlense de taşıyan ve taşıtan arasındaki hukukî ilişkiye navlun sözleşmesi hükümleri uygulanmaya devam eder.

HMK m. 200 uyarınca, *“Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve ifası amacıyla yapılan hukukî işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri ikibinbeşyüz Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukukî işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle ikibinbeşyüz Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz.”* Navlun sözleşmesi bir hukukî işlemdir. Navlun sözleşmesinin konusu bedel çoğunlukla kanunda öngörülen bedelin üstündedir. Bu nedenle, navlun sözleşmesinden doğan iddialar, taraflar aksine bir anlaşma yapmamış ise senetle veya diğer kesin delillerle ispat edilmesi gerekmektedir¹⁵³. Navlun sözleşmesinin bir türü olan kırkambar sözleşmelerinde ve çarter sözleşmelerinde sözleşme için bir şekil şartı öngörülmemiştir. Konişmento düzenlenmeden önce yazılı bir navlun sözleşmesi düzenlenmeyen hallerde, konişmento, taşıtan ve taşıyan arasındaki navlun sözleşmesinin varlığını ispat etmektedir¹⁵⁴. Konişmento, bir senettir ancak, navlun sözleşmesinin ispatı için senetle ispat vasıtası olarak kullanılmamalıdır. Zira bir senedin kendisi aleyhine ispat vasıtası olarak kullanılabilmesi için kişinin senedi kendisinin meydana getirmesi ve kendi aleyhine delil teşkil etmesi gerekir. Konişmentonun navlun sözleşmesinin varlığını ispat ediyor olması, içeriğinin de senetle ispat şartını sağlayacağını göstermemektedir. Aksi yönde bir yorum, konişmentonun ve navlun sözleşmesinin niteliklerini hukuken hiçe saymak anlamına gelir.

---

¹⁵²Bulut, 2008: 47.

¹⁵³Aydoğdu, 2006: 39; Yeşilova, 2006: 90; Kuru, 2016: 358; Pekcanitez vd., 2017: 375.

¹⁵⁴Aydoğdu, 2006: 39. Yeşilova, 2006: 90.

İKİNCİ BÖLÜM

BİR KIYMETLİ EVRAK OLARAK KONİŞMENTO

2.1. Konışmentonun Kıymetli Evrak Niteliği

Konışmento hükümleri arasında, “Kıymetli Evrak Olma Niteliği” başlığı altında TTK m. 1230- TTK m. 1236 hükümleri yer almaktadır. Kanun koyucu söz konusu hükümlerde eşyanın kime teslim edileceği, birden fazla kişinin eşyanın teslimini istemesi halinde uygulanacak hükümler, kimlerin eşya hakkında talimat verme hakkının olduğu, navlun sözleşmesinin hükümsüz kalması halinde hangi hükümlerin uygulanacağı konusunda düzenlemeler öngörümüştür.

Yukarıda belirttiğimiz üzere konışmentoyu diğer denizde taşıma senetlerinden ayıran en belirleyici özellik kıymetli evrak niteliğini haiz olmasıdır. TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıyanın eşyayı teslim edebilmesinin konışmentonun ibrazı şartına bağlı tutulması, konışmentonun kıymetli evrak olması sonucunun görünülerinden biridir¹⁵⁵. Bir senede koyulan ibraz kaydının tarafların da senet ibraz edilmedikçe senetteki hakkın senet borçlusu tarafından talep edene verilmeyeceği hususunda bilgi sahibi olmalarını sağlaması; kıymetli evrak hukuku öğretisinde basit kıymetli evrak kaydı olarak adlandırılmaktadır. Basit kıymetli evrak kaydı, hak ile senet arasındaki bağı kurar¹⁵⁶. Kıymetli evrakın genel hükümlerinden TTK m. 645 uyarınca, kıymetli evrakın içerdiği hak konışmentodan ayrı olarak ileri sürülemeyeceği gibi başkalarına da devredilemez. Bu nedenle konışmento, taşınan eşyanın konışmentonun ibrazı halinde, senette yetkili hamil olarak görünen kişiye teslim edileceği taahhüdünü içermektedir¹⁵⁷.

2.2. Konışmentonun Kıymetli Evrak Hukuku İçerisindeki Yeri

Kıymetli evrak temsil ettiği hakkın türü, hakkın senetten önce var olup olmaması, senedin içerdiği hakkın sebebi ile bağı, kamu güvenliğini haiz olup olmaması ve devir türlerine göre kendi içinde sınıflandırılmaktadır¹⁵⁸.

2.2.1. Senedin İçerdiği Hakkın Türüne Göre

Kıymetli evrak içerdiği hakkın türü bakımından üçe ayrılmaktadır. Bunlar; alacak senetleri, emtia senetleri, pay senetleridir¹⁵⁹.

¹⁵⁵Seven, 2007: 761; Güner Özbek, 2012: 236; Kender vd., 2016: 183; Sözer, 2014: 389.

¹⁵⁶Öztaş, 1997: 37-42.

¹⁵⁷Kaner, 2014: 46.

¹⁵⁸Ülgen, 2015: 20; Poroy ve Tekinalp, 2013: 45.

2.2.1.1. Pay Senetleri

Pay senetleri, ortaklık ile alakalı hakları temsil eden senetlerdendir. Bir şirkete ortak olmanın kişiye verdiği hakları senetle mündemiç hale getirmek pay senetleri ile mümkündür¹⁶⁰. Ortaklar, getirdikleri sermaye nedeniyle, şirkete karşı bir alacak hakkına, şirketin kararlarına ve idaresine katılma hakkına ilişkin hakların bağlandığı senetler pay senedi olarak adlandırılır¹⁶¹. Anonim şirketler ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin çıkardığı pay senetleri bu gruba dâhildir¹⁶².

2.2.1.2. Alacak Senetleri

Alacak senetleri, bir alacağı temsil etmektedir. Borçlar hukukuna dâhil her alacak hakkı kıymetli evraka konu teşkil edebilir. Genellikle bir para borcunu içermeleri nedeniyle, para senetleri olarak da anılmaktadırlar¹⁶³. Doktrinde alacak senetleri olarak da adlandırılan, para senetleri başta kambiyo senetleri olmak üzere, tahviller gibi birçok borç senedine bu sınıflandırmada yer verilir¹⁶⁴.

2.2.1.3. Emtia Senetleri

Emtia senetleri, eşyayı temsil eden senetlerdir. Emtia senetleri, umumi mağazalar veya taşıyıcılar tarafından kendilerine teslim edilen eşyayı temsil etmek üzere çıkarılır¹⁶⁵. Emtia senetleri öyle senetlerdir ki, kıymetli evrak kuralları uyarınca emtia senedinin hamiline, senetteki eşya üzerinde tasarrufta bulunma hakkı verir¹⁶⁶. Bu senetler üzerinde yapılan tasarruf işlemleri, doğrudan doğruya eşya üzerinde tasarruf işlemi yapılmış gibi sonuç doğurur¹⁶⁷. Emtia senetlerinin hamili, taşıyıcıda veya umumi mağazada bulunan eşyanın teslimini senede dayanarak isteme hakkına sahiptir¹⁶⁸. Emtia senetlerinin bu özelliği ticaret hayatında önemli bir yer edinmesini sağlar¹⁶⁹. Nasıl kambiyo senetlerindeki hak senetteki meblağ değil ise, emtia senetlerindeki hak da eşya değildir. Emtia senetlerindeki hak eşyanın teslim talebidir¹⁷⁰. Para (alacak) senetlerinde hak şahsi bir hakka dayanmaktadır. Emtia

¹⁵⁹Bahtiyar, 20 16: 14; Öztan, 1997: 168; Domaniç, 1975: 16. Senedin içerdiği hakkın türü sınıflandırmasını yedi başlık altında inceleyen görüş için bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 45-46. Senedin içerdiği hakkın türü sınıflandırmasını beş başlık altında inceleyen görüş için bk. Bilgili ve Demirkapı, 2017: 13.

¹⁶⁰Öztan, 1997: 169; Arslanlı, 1954: 11.

¹⁶¹Öztan, 1997: 170.

¹⁶²Bozer ve Göle, 2017: 24; Ülgen vd. , 2015: 23; Pulaşlı, 2017: 34; Öztan, 1997: 171.

¹⁶³Öztan, 1997: 168.

¹⁶⁴Poroy ve Tekinalp, 2013: 47; Bahtiyar, 2016: 15.

¹⁶⁵Ünal ve Başpınar, 2016: 163; Tekil,1994: 219.

¹⁶⁶Zevkliler, 1970: 561.

¹⁶⁷Akipek ve Akıntürk, 2009: 156.

¹⁶⁸Poroy ve Tekinalp, 2013: 46.

¹⁶⁹Akipek ve Akıntürk, 2009: 156.

¹⁷⁰Öztan, 1997: 1435.

senetlerindeki eşyanın talebi teslim talebi ise daha farklıdır, bu hak aynı veya şahsi bir hakka dayanıyor olabilir.

Kıymetli evrak niteliğini haiz emtia senetlerinin devri ile eşyanın zilyetliğinin nakli, havale yoluyla zilyetliğin naklinin özel bir çeşididir¹⁷¹. Zira eşyanın maliki, eşyayı taşıyana devredip emtia senedi düzenlenmesini isteyerek eşyanın vasıtasız fer'i zilyetliğini taşıyana, eşyanın vasıtalı fer'i veya asli zilyetliğini senet hamiline nakleder¹⁷².

Emtia senetlerinin bir diğer özelliği, “*Kıymetli evrakı iyiniyetle teslim alan kimse ile emtiayı iyiniyetle teslim alan kimse arasında uyumsuzluk çıkarsa emtiayı teslim alan tercih olunur.*” şeklinde hüküm altına alınan TMK m. 980, f. 2'dir. Para senetleri ve pay senetlerinde kıymetli evrakı elinde bulunduran hamil temsil edilen hakkı aynen ifa talebinde bulunabilirken; emtia senetlerinde senedi elinde bulunduran değil eşyayı iyiniyetle teslim alan korunmaktadır.

2.2.1.4. Konişmentonun İçerdiği Hakkın Türü ve Teoriler

Doktrinde konişmentonun içerdiği hakkın türü bakımından farklı görüşler mevcuttur. Bazı yazarlar konişmentonun alacak senedi, bazı yazarlar emtia senedi olduğunu, bazı yazarlar ise karma nitelikli senet olduğunu ileri sürmektedir¹⁷³.

Doktrinde bir görüş, alacak senetleri üst kavram olarak kullanmakta para senetleri ve diğer alacak senetleri olmak üzere ikili bir ayırım yaparak alacak senetlerinin kapsamını genişletmiştir. Konişmentoyu diğer alacak senetleri kapsamında nitelendiren görüş, konişmentonun içerdiği hakkı “eşyanın zilyetliğini talep” olarak nitelendirmiştir. Zilyetliği talep hakkı, bir alacak hakkı olarak nitelendirilmektedir¹⁷⁴ Emtia senetlerinin içerdiği hakkın aynı hak türünden olması gerektiği vurgulanmaktadır¹⁷⁵. Katıldığımız görüşe göre, alacak hakkının kapsamı oldukça geniştir. Zira pay senetlerinde de, pay senedi hamiline şirketten alacağını talep hakkı verir. Konişmentonun asıl fonksiyonu alacak hakkından ziyade, hamile eşya üzerinde zilyetliğin devrini sağlamak şeklinde eşyayı temsil etmektir¹⁷⁶.

Doktrinde diğer bir görüş konişmentonun içerdiği hakkın karma nitelikli olduğunu ileri sürmektedir. Görüşe göre, konişmento hem bir alacak hakkı hem de eşya hukuku hakkını ihtiva eder¹⁷⁷. Konişmento, taşıyana bir yapma borcu yüklediği için alacak hakkı içerdiği, bu

¹⁷¹Ünal ve Başpınar, 2016: 163.

¹⁷²Ünal ve Başpınar, 2016: 163.

¹⁷³Öztaş, 1997: 168.

¹⁷⁴Ülgen vd., 2015: 22; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 13.

¹⁷⁵Ülgen vd., 2015:

¹⁷⁶Öztaş, 1997: 168.

¹⁷⁷ Senette yer alan hakkın türüne göre ayırmda hangi gruba dâhil edileceği tartışmalı olan diğer senetler için bk. Öztaş, 1997: 168; Pulaşlı, 2017: 33-34; İmregün, varant, ipotekli borç senedi, irad senedi gibi içerdikleri hak

edim eşyanın teslimi olduğu için de emtia senedi olarak nitelendirmektedir¹⁷⁸. Kanımızca, konişmentonun hamilinin eşyanın teslimini isteme hakkı, hamilin eşyaya aslı veya fer'î zilyet olmasından ileri gelebilmektedir¹⁷⁹. Konişmento hamilinin eşyanın teslimini talep hakkını alacak hakkı veya mülkiyet hakkı olarak genel bir ayrıma tabi tutmak her zaman için doğru değildir. Kanımızca, TMK m. 980 hükmü, eşyanın üçüncü bir kişi olan taşıyana bırakıldığını ve kıymetli evrakın devrinin emtianın devrine eş tutulduğu belirtilerek, dolaylı zilyetliğin devredildiğini göstermektedir¹⁸⁰, Aslı veya fer'î zilyetliğe ilişkin bir belirme yapılmamıştır.

Kanımızca konişmento bir emtia senedir¹⁸¹, emtia senetlerinin temel özelliği bir mala ilişkin bir hak sağlıyor olmasıdır. Zira emtia; mal, eşya, meta demektir¹⁸². Bütün emtia senetlerini devralan hamil eşyanın dolaylı zilyetliğini kazanır¹⁸³. Kimi emtia senetleri ile hamil, eşya üzerinde mülkiyet hakkı, kimi emtia senetleri ile eşya üzerinde rehin hakkı, konişmentoda ise aslı veya fer'î herhangi bir hak elde eder. Emtia senetlerinin hamili, kimi senetlerde eşya üzerinde sahip olduğu aynı hak nedeniyle dolaylı zilyetliğine dayanarak, kimi senetlerde aynı hak dışındaki bir hakka nedeniyle dolaylı zilyetliğine dayanarak eşya üzerinde kolayca tasarrufta bulunabilir, senetten doğan haklarını kullanabilir, eşyanın kendisine teslimini isteyebilir.

TTK m. 1234 açık hükmü gereğince, konişmento bir emtia senedir ve konişmento hamili, ödeme için ibrazdan önce, konişmentoyu devralarak eşyanın zilyetliğini havale yoluyla kazanır¹⁸⁴. Eşyanın zilyetliğinin havale yoluyla kazanılması emtia senetlerinin tipik özelliğidir. Konişmentonun ödeme için ibrazı, eşya üzerinde zilyetlik kurmayı sağlamaz,

---

nakit olmamakla beraber, hakkın güvencesini aynı hakla kuvvetlendirilmiş senetleri karma nitelikte senet olarak ifade etmiştir. Yazar, kıymetli evrakın temsil ettiği ayrıma alacak senetleri şeklinde bir ayırım öngörmemiş, kambiyo senetlerinin yer aldığı grubu para senetleri olarak adlandırmıştır. Bk. İmregün, 2007: 10.

¹⁷⁸Pulaşlı, 2017: 34; Öztan, 1997: 168-169.

¹⁷⁹Eşyayı taşıyandan teslim alan kişinin zilyetliğinin vasıtalı aslı veya fer'î zilyet olabileceği hakkında bk. Ünal ve Başpınar, 2016: 163; Aslı zilyet, zilyedin malik gibi, malik sıfatıyla, malik olarak veya kendini malik sayarak eşyanın zilyedi bulunurken; fer'î zilyet, sınırlı bir aynı hakka veya şahsi hakka dayanarak eşyaya zilyet bulunur. Bk. Akipek ve Akıntürk, 2009: 133; Poroy ve Tekinalp'e göre, emtia senetleri aynı hak işlevine sahip alacak hakkı içerirler. Bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 46.

¹⁸⁰TMK m. 980'de emtia senetlerinin malı temsil ettiği ancak, aynı bir haktan bahsetmediği yönünde aynı fikirde bulunan görüşler için bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 377.

¹⁸¹Öztan, 1997: 169.

¹⁸²Bk.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b4baaf4716088.36623861

(erişim tarihi: 30.06.2017)

¹⁸³Konişmento hamilinin eşya üzerinde vasıtasız zilyetliğe sahip olduğu yönünde görüş için bk. Kaner, 2014: 58-59.

¹⁸⁴Bk. Ünal ve Başpınar, 2016: 163-165; Zilyetliğin havale yoluyla kazanılması, zilyetliği devreden kimsenin bizzat dolaylı zilyet olup, zilyetliği yeni kişiye devretmesi ile yeni zilyedin de dolaylı zilyet olmasıdır. Bk. Oğuzman vd., 2017: 69; TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, konişmento eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını göstermektedir. Eşyanın taşıyan tarafından teslim alınması, taşıtanın eşya üzerinde dolaylı zilyet olmasına neden olur. Gönderilen eşyanın zilyetliğini taşıtandan devralarak eşyanın dolaylı zilyedi olur. Zira eşyanın dolaysız zilyedi taşıyandır. Gönderilen, eşya üzerinde zilyetliğini konişmento ile ispat eder ve konişmentonun başka bir hamile devri eşyanın devri gibi sonuç doğurur.

konişmento hamilinin eşya üzerinde sahip olduğu zilyetliği ispata yarar. Hamil, eşyayı teslim alarak zilyedi olduğu eşyaya fiziksel olarak hâkim olur. TTK m. 1234, konişımentonun, konişımentoyu teslim almaya yetkili kişiye tesliminin, TMK m. 957 ve TMK m. 980'deki hukukî sonuçları doğuracağını hüküm altına almaktadır. TMK m. 980 uyarınca, emtiayı temsil eden kıymetli evrakın teslimi emtianın teslimi gibi sonuç doğurur. TMK m. 957 uyarınca, emtiayı temsil eden kıymetli evrakın rehnedilmesi emtianın rehni gibi sonuç doğurmaktadır¹⁸⁵. Konişmento hamili, konişımentoyu teslim alarak, eşyanın fiilen teslim almış gibi yani eşya üzerinde zilyetlik kazanmış gibi bir sonuç doğmaktadır. Konişmento hamili eşya üzerindeki tasarruf hakkını konişımentoyu devrederek sağlar. Eşyanın mülkiyetinin devri veya üzerinde rehin kurulması konişımentonun devri ile söz konusu olur¹⁸⁶.

Eşyayı temsil eden emtia senetleri ile eşya üzerinde aynı hak kazanılması problemi birçok teorinin doğmasına neden olmuştur. Bu teorilerin ortaya çıkış nedeni konişımentodur¹⁸⁷. Konişımentonun aynı hükmü, konişımentoya zilyet olan hamilin, eşyanın dolaylı zilyetliğine sahip olmasıdır.

Doktrinde konişımentonun aynı hükmünün dayanağı hakkında mutlak teori ve temsil teorisi olmak üzere iki farklı teori ortaya atılmıştır¹⁸⁸. Bu teorilerin amacı, eşya üzerindeki hukukî muamelenin, mülkiyetin kazanılması veya rehlin kurulmasında senet zilyetliği ve eşya üzerindeki zilyetliği arasındaki bağın açıklanmasıdır¹⁸⁹. Mutlak teori, birbiri ile ilişkili olan iki önemli husus üzerinde durur. Bunlardan ilki, konişımentonun devredilmesiyle gerçekleşen eşyanın zilyetliğinin devrinin, eşyanın mülkiyetini geçirmek amacıyla yapılabilecek olması yukarıda belirttiğimiz üzere konişımento hamilinin dolaylı asli zilyet olabileceği hal; ikincisi, eşya üzerinde taşıyan veya umumi mağaza sahibi zilyetliğini kaybetse dahi, senet hamilinin hakkının devam ediyor olmasıdır. Bu durumun istisnası ise eşya iyiniyetli üçüncü kişi

¹⁸⁵Tekil, 1998: 240. Yargıtay emtianın kaybı ile konişımentonun kaybının aynı nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Karar, konişımentonun emtia senedi olduğunu destekler niteliktedir. “...buna göre davacının emtianın kaybı halinde sınırsız sorumluluktan yararlanamayacağı gibi zarf halinde taşımaya alınan ve kilogram ağırlığı dahi olmayan emtiadan dolayı davalının sınırlı sorumluluğunun da bulunmayacağı, ayrıca kıymetli evrak taşımalarının yasak olduğu senet ekinde yazılı olmasına rağmen davacının bunu gözetmeyip konişımentoyu herhangi bir açıklama veya beyan yapmaksızın kargo gibi taşımaya vermesi sebebiyle meydana gelen kayıp sebebiyle her türlü zarardan kendisinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...” T.C. Yarg. 11. Hukuk Dairesi E. 2015/9419 K. 2015/12662 T. 30.11.2015 <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 24.06.2018).

¹⁸⁶Bozer ve Göle, 2017: 24; Poroy ve Tekinalp, 2013: 375; Konişımentoyu emtia senedi arasında sayanlar için bk. Öztan, 2016: 33; Bahtiyar, 2016: 15; Poroy, 1983: 39.

¹⁸⁷Poroy ve Tekinalp, 2013: 375.

¹⁸⁸Poroy ve Tekinalp, 2013: 375-376; Kaner, 2014: 61-62.

¹⁸⁹Kaner, 2014: 62.

tarafından iktisap edilmesi halidir¹⁹⁰. Temsil teorisi, konişmento hamilinin eşya üzerindeki hak iktisabını taşıyan aracılığı ile zilyet olmasına bağlamaktadır¹⁹¹.

2.2.2. Hakkın Senetten Önce Var Olup Olmadığına Göre

Bu ayırım altında kıymetli evrakın kurucu ya da açıklayıcı olması incelenir¹⁹².

2.2.2.1. Kurucu (İhdasi, Yaratıcı) Kıymetli Evrak

Kıymetli evrakın düzenlenmesinden önce bir hak mevcut değil ise kıymetli evraka mündemiç olan hak senedin düzenlenmesi ile doğar¹⁹³.

Konışmentonun düzenlenmesi ile konişmento hamilinin navlun sözleşmesinden bağımsız eşya üzerinde yeni bir hakkı doğmaktadır. Konişmento, navlun sözleşmesindeki hakkın devamı niteliğinde değildir. Bu nedenle, konişmento kurucu kıymetli evrak ayırımına dâhildir¹⁹⁴.

2.2.2.2. Açıklayıcı (İzhari) Kıymetli Evrak

Kıymetli evrakın bu ayırımına tabi olan senedin içerdiği hak, kıymetli evrakın düzenlenmesinden önce mevcuttur. Kıymetli evrakın düzenlenmesiyle hakkın dış dünyaya açıklanması söz konusudur. Bu tip senetlere örnek olarak, anonim şirket hisse senetleri gösterilmektedir¹⁹⁵. Konişmento ise kurucu kıymetli evrak ayırımında yer almaktadır.

2.2.3. Sebebe Bağlı Olup Olmamasına Göre

Kıymetli evrak sebebe bağlı (illi) ve sebepten soyut (illetten mücerret) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹⁹⁶. Konışmentonun sebebe bağlı veya sebepten soyut kıymetli evrak olduğunu tespit etmek için, kıymetli evraktaki soyutluğun temelini araştırmak gerekmektedir¹⁹⁷.

Doktrinde bir görüş, kıymetli evraktaki soyutluğu, Türk Medeni Kanunundaki soyutluk ilkesinden farklı yorumlamaktadır. Kıymetli evraktaki soyutluk ilkesi, senet borçlusundan hak talep edildiğinde, temel borç ilişkisindeki sakatlığın ve senet dışı olguların def'i olarak üçüncü kişilere ileri sürülememesidir¹⁹⁸.

¹⁹⁰Poroy ve Tekinalp, 2013: 375-376.

¹⁹¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 376; Öztan, 1997: 1439.

¹⁹²Bilgili ve Demirkapı, 2017: 14; İmregün, 2007: 10.

¹⁹³Bilgili ve Demirkapı, 2017: 15; Öztan, 2016: 33.

¹⁹⁴Yeşilova, 2006: 52; Zevkliler, 1970: 522.

¹⁹⁵İmregün, 2007: 11; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 15; Öztan, 2017: 34.

¹⁹⁶Bozer ve Göle, 2017: 25; İmregün, 2007: 11.

¹⁹⁷Zevkliler, 1970: 551.

¹⁹⁸Pulaşlı, 2017: 38, Tekil, 1994: 16; Poroy, 1983: 29-30.

Katıldığımız diğer bir görüş ise, soyutluk ilkesinin def'ilerin ileri sürülmesi bakımından ele alınmaması gerektiğini savunur. Örneğin, nama yazılı bonoda kişisel def'ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkündür, nama yazılı bono aynı zamanda soyuttur¹⁹⁹. Sebepden soyut kıymetli evrak; kıymetli evrakın düzenlenmesine neden olan temel ilişkideki sakatlığın kıymetli evrakı etkilemediği senetlere denilmektedir²⁰⁰.

ETTK'nın yürürlükte olduğu dönemde konişmentonun sebebe bağlılığı açısından tam olarak sebepten soyut ya da sebebe bağlı ayrımı yapılamıyordu. Klasik ayrım yerine doktrinde, konişmento için “*yarı illi*” kavramı getirilmişti²⁰¹. Bunun nedeni, konişmento alttaki navlun sözleşmesinden bağımsız olmasına rağmen, ETTK m. 1110, f. 2 uyarınca, ancak eşyaya ilişkin kayıtlar karine teşkil edebiliyordu. Söz konusu hüküm uyarınca, eşyaya ilişkin kayıtlara taşıyan tarafından “belli değil” kaydı koyulmadığı durumlarda dahi söz konusu kayıt ancak bir karine idi. Üçüncü kişiler konişmentodaki kayıtlara güvenerek konişmentoyu devralsalar dahi, söz konusu kayıtların aksinin iddia ve ispatı riski ile karşı karşıydılar. Konişmentoya bağlı olan hakka ilişki kaydın aksinin iddia ve ispat edilebilmesinin mümkün olması nedeniyle, konişmentonun yükleme olgusundan bağımsız olmadığı ve bir ölçüde illi olduğu için doktrinde “*yarı illi kıymetli evrak*” olarak anılıyordu²⁰².

TTK m. 1239, f. 3 uyarınca, eşyaya ilişkin kayıtlar hakkında çekince koyulmaması halinde taşınan eşyanın konişmentoda beyan edildiği gibi teslim alındığına karine oluşturur. ETTK m. 1110'dan farklı olarak, bu karinenin aksi gönderilen de dâhil olmak üzere iyiniyetli konişmento hamillerine karşı ileri sürülemez²⁰³. TTK m. 1239, f. 3 uyarınca, taşıyan artık kendisine fiilen ne teslim edildiğini ispat ederek konişmentoda yazılı sorumluluktan kurtulamayacaktır²⁰⁴. Böylece konişmentonun soyutluğu ile alakalı tartışma ortada kalmıştır²⁰⁵. Zira konişmento temeldeki ilişkiden soyuttur, kayıtların aksinin ispatı ise TTK m. 1239, f. 3 ile değiştirilmiştir. Kanımızca, bu nitelemenin hukukî gerekçesi ortadan kalmıştır.

Soyutluk ilkesini, kıymetli evrakın düzenlenmesine neden olan temel ilişkideki sakatlığın kıymetli evrakı etkilemediği görüşüne göre değerlendirmesi gerektiğini belirttik. Konişmento, temeldeki navlun sözleşmesinden farklı bir hukukî ilişki ortaya koyması,

¹⁹⁹Bozer ve Göle, 2017: 26.

²⁰⁰Bozer ve Göle, 2017: 26; Öztan, 2016: 34; Bahtiyar, 2016: 9; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 10-11; İmregün, 2007: 11.

²⁰¹Tekil, 1994: 17, Uluğ, 2007: 790; Poroy, 1983: 31.

²⁰²Tekil, 1994: 17; Poroy ve Tekinalp, 2013: 35-36; Bulut, 2008: 48.

²⁰³Güner Özbek, 2012: 252.

²⁰⁴Güner Özbek, 2012: 253; Atamer, 2005: 41; Çetingil, 2003: 2.

²⁰⁵Çetingil, 2003: 2.

konişmentonun alınıp verilme sözleşmesinin navlun sözleşmesinden bağımsız olması, navlun sözleşmesinin geçersizliğinin düzenlenmiş olan konişmentoyu etkilememesi, değişiklik yapılan TTK m. 1239'un yükleme olgusundan bağımsız olarak düzenlenmesi soyut bir kıymetli evrak olduğunu gösterir.

2.2.4. Kamu Güvenliğini Haiz Olup Olmamasına Göre

Kıymeti evrak niteliğini haiz senetler için bir başka ayırım kamu güvenliğini haiz olup olmamalarıdır²⁰⁶.

Kıymetli evrak kamu güvenliğini haiz senetlerdense, iyi niyetli üçüncü kişiler senetteki hukukî görünüşe güvenerek, senetteki kayıtların doğru, senetteki hakkın mevcut olduğu, senette yer almayan durumların kendisine karşı ileri sürülmeyeceğine ilişkin bir güven yaratırlar²⁰⁷. Bu tip senetlerde, senedin devri ile devreden tüm hakları değil sadece senetteki hak devredilecek; böylelikle senedin tedavül yeteneği artacaktır²⁰⁸. Bu tarz senetler metne sıkı sıkıya bağlı senetlerdir²⁰⁹, TTK m. 1239 hükmünün ETTK m. 1110'dan farklı olarak düzenlemesi ile konişmento yazıdan doğma sorumluluğun geçerli olduğu bir senet haline gelmiştir. Kural olarak konişmento kamu güvenliğini haiz senetlerdendir.

Bir kıymetli evrak kamu güvenliğini haiz olmayan senetlerdense, senet hamilinin senedi iktisap ederken senede duyduğu güven ve beklentiler korunmaz. Senet, senedin hamili hakkında maddi hukuktaki gerçeklere tabi olmaya devam eder²¹⁰.

Metne sıkı sıkıya bağlı olmak dışında, bir kıymetli evrakın kamu güvenliğini haiz olup olmaması devir türüne göre de belirlenmektedir. Emre ve hamiline kaydı, metne sıkı sıkıya bağlı kıymetli evrakların kamu güvenliğini ortaya çıkarır. Nama yazılı kıymetli evrak alacağın devri hükümleri uyarınca devredildiği için, alacağın devrinde halefiyet ilkesi gereğince, senedi devralan kişiye diğer hamillere karşı olan bütün def'iler illeri sürülebilir²¹¹. Böyle bir senedin tedavül gücünün zayıf olacağı açıktır. Konişmentonun tedavül kuvvetinin zayıf veya kuvvetli olması devir türüne göre değişiklik gösterecektir²¹².

2.2.5. Devir Türlerine Göre

Devir türü açısından kıymetli evrak üçe ayrılmaktadır. TTK m. 647, f. 2 uyarınca bunlar, nama yazılı, emre yazılı ve TTK m. 658, f. 1 uyarınca, hamile (hamiline) yazılı

²⁰⁶Poroy ve Tekinalp, 2013: 47.

²⁰⁷Bahtiyar, 2016: 17.

²⁰⁸Bahtiyar, 2016: 17; Poroy ve Tekinalp, 2013: 48.

²⁰⁹Poroy ve Tekinalp, 2013: 48.

²¹⁰Poroy ve Tekinalp, 2013: 48.

²¹¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 49.

²¹²Aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır. Bk. başlık 2.3.

kıymetli evraktır²¹³. Kıymetli evrak hangi türde düzenlenmiş ise, kıymetli evrakın devri onun devir usulüne uygun olarak yapılır. Kıymetli evrakın devir türü sadece senedin devredilmesini sağlamaz aynı zamanda, hamilin hak sahipliğinin senetten tespit edilmesini sağlar²¹⁴. TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmento nama, emre ve hamile yazılı olarak düzenlenebilir.

2.3. Konişmentonun Nama, Hamile, Emre Yazılı Düzenlenmesi

Kıymetli evrakın en önemli ayrımlarından biri devir usulleri açısından yapılmış ayrımdır. Bu ayrım kıymetli evrakın devri açısından işlevsel olması nedeniyle son derece önemlidir²¹⁵. Bir kıymetli evrakın devri için belli bu üç türden birine dâhil olması şarttır ve düzenlendiği devir türüne göre bir takım sonuçlar doğmaktadır²¹⁶.

TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmento, nama, emre ve hamile yazılı olarak düzenlenebilir. Devir şekli açısından uygulamada en sık rastlanılan tür, konişmentonun emre yazılı düzenlenmesidir²¹⁷.

Bir kıymetli evrakın nama, emre ve hamile yazılı olması senedin tanımı, hakkın talep ve ifa şartları, devir türü, devrin şekli ve sonuçları, def'ilerin ileri sürülmesi, senedin iptali bakımından fark ve önemi vardır²¹⁸. Konişmentonun nama, emre ve hamiline düzenlendiği halleri farkları ve önemleri üzerinde durarak ayrı ayrı inceleyeceğiz.

2.3.1. Nama Yazılı Konişmento

TTK m.1228, f. 3 uyarınca, kanun koyucu, konişmentonun nama yazılı olarak düzenlenebilmesine olanak tanımıştır. Nama yazılı konişmentoya, tüm kıymetli evrak tiplerine uygulanacak genel hükümlerin düzenlendiği TTK m. 645-653 hükümleri, nama yazılı senetlerle ilgili genel olarak düzenlenmiş TTK m. 654-657 hükümleri, kanun açık hükmü dolayısıyla diğer kıymetli evrak tiplerine ilişkin hükümlerin nama yazılı senetler hakkında da uygulanacağını kabul edildiği haller ve TTK'nın Beşinci Kitabı Deniz Ticareti kısmında uygun düşen hükümler uygulanır²¹⁹.

²¹³Bilgili ve Demirkapı, 2017: 16; İmregün, 2007: 11.

²¹⁴Öztaş, devir türüne göre ayrımı hak sahibinin tespitine göre ayrım olarak adlandırmaktadır. Bk. Öztaş, 2016: 39; İmregün, 2007: 11.

²¹⁵Ülgen vd., 2015: 57.

²¹⁶Domanıç, 1975: 26.

²¹⁷Güner Özbek, 2012: 237; Karan, 2004: 61.

²¹⁸Domanıç, 1975: 27.

²¹⁹Bozer ve Göle, 2017: 28.

Nama yazılı senetler, TTK m. 654 uyarınca, belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen emre yazılı senetlerden sayılmayan²²⁰ kıymetli evraktır²²¹.

Konişmentonun nama yazılı senet olarak kabulü için, belli bir kişinin adına düzenlenmesi ve o kişinin “emrine” veya “emrû havalesine” kaydını içermemesi gerekir²²². Görüldüğü üzere, nama yazılı konişmentoyu, emre yazılı konişmentodan ayıran özellik, kıymetli evrak kayıtlarından kaynaklanır. Nama yazılı konişmento, basit kıymetli evrak kaydını (çift yönlü ibraz kaydını) içerirler. Emre yazılı konişmento ise, basit kıymetli evrak kaydının yanında emre kaydını da içerir. Yani hem nama yazılı konişmentoda hem de emre yazılı konişmentoda, senet ibraz edilmedikçe borçluya borcunu ifa etmeme hakkı tanınmaktadır. Emre yazılı konişmento nama yazılı konişmentodan farklı olarak, senet kime veya kimin emrine ödeneceği yani emre kaydını barındırır²²³. Bu durumda, konişmento belli bir kişinin adına düzenlenmekle birlikte, emre kaydını da içeriyor ise senet nama yazılı olarak kabul edilemez²²⁴.

TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, nama yazılı konişmento, gönderilen sıfatıyla üçüncü bir kişinin adına düzenlenebileceği gibi, taşıyanın veya kaptanın namına da düzenlenebilecektir²²⁵.

2.3.1.1. Nama Yazılı Konişmentonun Devri

Nama yazılı senet, diğer kıymetli evrak türleri gibi tedavül yeteneğini haizdir. Nama yazılı senetlerin devri senet zilyetliğinin devrinin yanında, ayrı bir devir beyanı da gerektirmektedir ve bu devir beyanı, cironun aksine, kıymetli evrak hukukuna ait özel bir devir yolu değildir. Bu nedenle, nama yazılı konişmentonun, emre yazılı ve hamile yazılı konişmentoya nazaran tedavül yeteneği daha azdır²²⁶.

²²⁰Kıymetli evrak kanunen emre yazılı senetlerden ise, bir kişinin adına düzenlenmiş senet açıkça “Emre değildir.”, “Nama yazılıdır.” gibi bir menfi emre kaydı içermedikçe nama yazılı olarak kabul olunmaz. Ülgen vd., 2015: 58; Bozer ve Göle, 2017: 28-29. Konişmentonun kanunen emre yazılı senetlerden olmadığına dair detaylı bilgi için bk. başlık 2.3.2.

²²¹ Sözer, 2014: 392; Bozer ve Göle, 2017: 28; Tekil, 1994: 48. Nama yazılı senetlerin tanımı, kanun koyucu tarafından basit bir şekilde ele alınmıştır. Bu tanım, kıymetli evrakın devir türlerine göre ayırımında alacaklının kimliğinin belirtilmesi önemli bir farkmış gibi gösterilmektedir ancak, hamiline yazılı konişmentoda ve emre yazılı konişmentoda gönderilenin adının yazılması söz konusu senetleri nama yazılı kılmaz. Nama yazılı senetlerin kıymetli evrak olarak farklılık arz ettiği tek nokta, adi senetlerden farklı olarak ibraz şartı taşımasıdır. Detaylı bilgi için bk. Kınacıoğlu, 1987: 40-41.

²²²Yeşilova, 2006: 49.

²²³Pulaşlı, 2017: 49.

²²⁴Can, 2012: 19; Tekil, 1994: 48; Bozer ve Göle, 2017: 28.

²²⁵Sözer, 2014: 392; Karan, 2004: 63.

²²⁶Arslanlı, 1954: 13-14; İmregün, 2007: 12; Amerikan 1916 tarihli Federal Bill of Lading Act hukukunda konişmentolar emre yazılı konişmento ve eşyanın belli bir kişiye gönderilen veya tahsis edilen doğrudan

Nama yazılı senetlerin devrinde, TTK m. 647 uyarınca, iki tür tasarruf işlemi öngörülmüştür²²⁷. Söz konusu tasarruf işlemlerinden birincisi, zilyetliğin devri, ikincisi ise, yazılı bir devir beyanı sözleşmesidir²²⁸. Maddede sözü geçen yazılı devir beyanından anlaşılması gereken, TBK m. 183-194 hükümlerinde düzenlenmiş alacağın devridir²²⁹. TTK m. 674, f. 2 uyarınca, alacağın devri beyanının konişmentonun veya ayrı bir kâğıdın üzerine yazılabileceği hüküm altına alınmıştır²³⁰. Nama yazılı olarak düzenlenen konişmentoda da, diğer kıymetli evrak türleri gibi hak senetten ayrı olarak devredilemediği için; konişmentonun zilyetliği ve ayrı bir kâğıtta yazılı olan alacağın devri beyanı birlikte devredilmek zorundadır²³¹. Söz konusu devir beyanı, TTK m. 647, f. 2 uyarınca yazılı olmalıdır. TBK m. 183 uyarınca da, kanuni bir geçerlilik şartı olarak, alacağın devri sözleşmesinin yazılı olarak yapılması hükme bağlanmıştır²³². TMK m. 956, f. 2 uyarınca, nama yazılı kıymetli evrakın rehni için, alacağın devri sözleşmesinde olduğu gibi yazılı beyanda bulunulup, senedin rehin alacaklısına teslim edilmesi gerekmektedir²³³. Nama yazılı konişmentoda yer alan eşyanın rehnedilmesi söz konusu ise, bu yazılı bir beyan ile açıkça gösterilmeli ve yazılı beyan konişmento ile birlikte rehin alacaklısına teslim edilmelidir²³⁴. Bunun yanında devir beyanı, devreden kişinin imzasını barındırmalı ve devralan kişinin kim olduğu anlaşılmalıdır²³⁵.

TTK m. 655 uyarınca, nama yazılı konişmentonun borçlusu, senedi ibraz eden her hamile değil, senedin hamili bulunan ve senette adı yazılı olan veya onun hukukî halefi olduğunu ispat eden kişilere konişmentodan doğan borcunu ödemek zorundadır²³⁶. Konişmento dolayısıyla yük teslimini isteyen kişi, hak sahibi olduğunu ispat etmek zorundadır²³⁷. Yetkili hamil olduğu ispat edilmeyen kişiye ödemede bulunan borçlu, senedin

---

konişmentolar olmak üzere ikiye ayrılır. Doğrudan konişmentolar, tedavül kabiliyetine sahip değildir. Bk. Mitchelhill,1990: 47-49.

²²⁷Arslanlı, 1954: 18; Bahtiyar, 2016: 21; Can, 2012: 20; Poroy ve Tekinalp, 2013: 79.

²²⁸Ülgen vd., 2015: 58; Pulaşlı, 2017: 51; Tekil, 1994 : 50-51.

²²⁹Arslanlı, 1954: 18; Kınacıoğlu, 1987: 41-42; Poroy ve Tekinalp, 2013: 79; Karan, 2004: 63.

²³⁰İmregün: 2007: 12; Kınacıoğlu, 1987: 42; Bahtiyar, 2016: 22; Yeşilova, 2006: 49; Alacağın devri beyanının, kıymetli evraktan ayrı bir kâğıt üzerine de yapılabilmesi, kıymetli evrakın içinde yer alan hakkın senetten ayrı olarak devredilemeyeceği hükmü ile bağdaşmaması hakkında bk.. Tekil, 1994: 5. Kanımızca, TTK m. 647, f. 1 uyarınca, nama yazılı senetlerde de senet üzerinde zilyetliğin devrinin şart olduğu, TTK m. 647, f. 2 uyarınca ilk fıkra ek olarak, yazılı bir alacağın devri sözleşmesinin şart koşulduğu göz önüne alındığında, alacağın devri sözleşmesinin tek başına nama yazılı kıymetli evrakın devrini sağlamadığı anlaşılmaktadır. Nama yazılı senetlerin devrinde, her iki fıkra hükmü birlikte değerlendirildiğinde, nama yazılı senetlerin kıymetli evrak niteliği ile bağdaşmayacak bir husus olmadığı kanısındayız.

²³¹Uluğ, 2007: 793; Ülgen vd., 2015: 58; Pulaşlı, 2017: 51; Bozer ve Göle, 2017: 29; Tekil, 1994:50; Yeşilova, 2006: 49.

²³²Oğuzman ve Öz, C2, 2016: 565.

²³³Bozer ve Göle, 2017: 29.

²³⁴Karan, 2004: 63.

²³⁵Ülgen vd., 2015: 58; Pulaşlı, 2017: 51.

²³⁶Öztan, 1997: 201; Tekil, 1994: 48; Bozer ve Göle, 2017: 30; Karan, 2004: 63.

²³⁷Kınacıoğlu, 1987: 43; Sözer, 2014: 392.

gerçek sahibi olduğunu ispat eden bir üçüncü kişiye karşı borcundan kurtulmuş olmayacaktır²³⁸.

Nama yazılı konişmento, namına yazılı olan gönderilen tarafından hiç devredilmemiş ise, konişmentonun borçlusu konişmentonun ibrazında, hamilin gerçek alacaklı olup olmadığını anlamak için kimlik kontrolü yapmak; konişmentonun hamili ise, yetkili hamil olduğunu ispatlamak zorundadır²³⁹.

Nama yazılı konişmento devredilmiş ise, konişmentonun borçlusu senet kendisine ödeme için ibraz edildiğinde, senedin yetkili hamilinin kimliğini tespitinin yanında, nama yazılı konişmentoyu devralan kişinin senedin meşru hamili sayılması için senedi düzgün alacağın devri beyanı zinciri ile birlikte devralmış olması gerekir²⁴⁰. Nama yazılı konişmentoyu ibraz eden hamilin adı alacağın devri sözleşmesinde yer almakta ve konişmentonun borçlusunun yaptığı kimlik incelemesiyle alacaklılık sıfatı senetten anlaşılır nitelikte ise, konişmento borçlusu TTK m. 646, f. 2 uyarınca, hile ve ağır kusuru bulunmadıkça yükü hamile teslim etmek ile borcundan kurtulur²⁴¹. Nama yazılı konişmentonun borçlusuna, hamilin alacaklılık sıfatı ile ilgili daha başka araştırmalar yapmak yükümlülüğü getirilmez²⁴².

TTK m. 656 uyarınca, nama yazılı konişmentonun borçlusu, kendisini konişmento hamilini tespit etmekteki yükümlülüklerden kurtarmak amacıyla, eksik nama yazılı senet düzenleyebilir. Nama yazılı konişmentoya “veya hamiline” kaydını ekleyerek, senet bedelini her hamiline ödeme hakkının saklı tutulduğu konişmento, eksik nama yazılı konişmentodur. TTK m. 656 uyarınca, eksik nama yazılı konişmento borçlusu, hamilin hak sahipliğini araştırmaya mecbur değildir, isterse TTK m. 655 uyarınca senet hamilinin alacaklı olup olmadığını araştırma hakkını haizdir. Senet borçlusu isterse, hamilin hak sahibini araştırmadan senedin zilyedi olan her hamile iyiniyetle yapacağı ödeme sonucunda borcundan

²³⁸Arslanlı, 1954: 19; Bozer e Göle, 2017: 30.

²³⁹Bozer ve Göle, 2017: 31.

²⁴⁰Poroy ve Tekinalp, 2013: 79; Bozer ve Göle, 2017: 31; Tekil, 1994: 50.

²⁴¹ Tekil, 1994: 49; Bozer ve Göle, 2017: 31; Kınacıoğlu, 1987: 44; Öztan, 1997: 202.

²⁴²Örneğin; alacağın devri sözleşmesinin taraflarından devralan veya devredenden birinin iradesinin sakat olması, alacağın devri sözleşmesinin ahlaka, adaba aykırı bir sebeple yapılmış olması gibi alacağın devrinin esasa ilişkin şartlarının gerçekleşmemiş olması hallerini, konişmento borçlusunun araştırma yükümlülüğü söz konusu değildir. Öztan, 1997: 202; Yine, konişmentonun taşınır senet hükmünde olması dolayısıyla alacağın devrinin sebebe bağlı olup olmadığı konusunda doktrinde iki farklı görüş söz konusudur. Alacağın devri sebebe bağlı bir hukuki işlem olarak kabul olunur ise, alacağın devrine neden olan temel ilişkinin geçersizliği devir işlemi de geçersiz kılmaktadır. Alacağın devrinin sebepten soyut bir hukuki işlem olduğu kabul olunur ise, temel ilişki geçersiz olsa bile, tasarruf işlemi geçerliliğini koruduğundan devralan, senedi iktisap eder. Eren, 2014: 1230-1231; Konişmentonun borçlusu yetkili hamili belirler iken, şeklen geçerli olan bir alacağın devri sözleşmesine göre kimlik tespitinde bulunduğu hamile, hile ve ağır kusuru olmadan ödeme yapmış ise, borcundan kurtulur. Sebebe bağlılık veya soyutluk görüşünden herhangi birinin kabul edilmiş olması, konişmentodan doğan borcun son bulmasına engel olmaz. Poroy ve Tekinalp, 2013: 81.

kurtulmuş olur²⁴³. Eksik nama yazılı konişmento devredilirken, nama yazılı bir senet gibi devredilmelidir. Konişmentonun borçlusu, hamilin hak sahipliğinin ispatını istediği takdirde, hamil, alacağın devri sözleşmesi olmaksızın salt senedin zilyetliği ile hakkını ispat edemez²⁴⁴.

Nama yazılı kıymetli evrakı diğer ibraz şartlı ve bir kişinin adına yazılmış adi senetlerden ayıran en önemli özelliği, kıymeti evrakta hak ve senedin iç içe geçmiş olmasıdır. İbraz şartı bulunan adi senette, ibraz edilmeden yapılan ödeme geçerli bir ödeme olarak kabul edilirken, kıymetli evrakın senedin ibrazı olmadan ödenmesi borçluyu borcundan kurtarmaz ve borçlu, tekrar ödeme riski ile karşı karşıya kalır²⁴⁵. Konişmento için ek olarak, TTK m. 1236, f. 1 uyarınca, ancak konişmento nüshasına, eşyanın teslim alındığına ilişkin şerh düşülmesi şartıyla, borçlunun eşyayı teslim etmekle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır.

TTK m. 1232, f. 4 hükmünde ise, konişmento emre yazılı değilse, yani hamile veya nama yazılı olarak düzenlenmiş ise, yükleten ve konişmentoda adı yazılı gönderilen muvafakat ettikleri takdirde, konişmentonun hiçbir nüshası ibraz edilmese bile, eşyanın geri verileceği veya teslim olunacağı belirtilmiştir. Her ne kadar bu hüküm nama ve hamiline yazılı düzenlenen konişmentoların kıymetli evrak niteliğine zarar veriyor izlenimi yaratsa da, kanımızca, bu hüküm nama yazılı konişmentonun kıymetli evrak niteliğine zarar vermemekte, kanun koyucunun deniz hukukundan kaynaklanabilecek sorunlara karşı getirmiş olduğu bir çözüm niteliği arz etmektedir. Zira yükletenin talimat verme hakkını içeren bu madde, TTK m. 1233 uyarınca, navlun sözleşmesinin, geminin varma limanına ulaşmasından önce umulmayan bir hâl yüzünden kendiliğinden veya feshedilmesi sonucunda hükümden düşmesi hâlinde de uygulama alanı bulur. TTK m. 1232, f. 4 son cümle uyarınca, konişmentonun bütün nüshaları geri verilmiş değilse, taşıyanın bu yüzden doğabilecek zararlar için önceden teminat gösterilmesini isteyebilmesi, konişmentonun kendisine tekrardan ibraz edilip ikinci kez eşyanın teslimi borcu ile karşı karşıya kalabilecek olmasından kaynaklanmaktadır. Kanımızca, TTK m. 1232, f. 4 uyarınca, yapılan teslim, nama yazılı konişmentodan doğan borcun son bulmasına neden olmaz. Zira TTK m. 1232 uyarınca, hüküm altına alınan hak, konişmentonun kıymetli evrak olması sebebiyle, konişmentonun ibrazı karşılığında hamilin eşyanın teslimini isteme hakkı değil, nama yazılı konişmentonun düzenlenmesini talep eden yükletenine ve konişmentonun gönderilenine kanunun tanıdığı bir talimat verme hakkıdır²⁴⁶. Emre yazılı konişmentoda da konişmentonun hamilince tek nüshayla eşya teslimi hakkı kullanılırken, TTK m. 1232, f. 1 uyarınca, yükletenin eşyaya ilişkin bir talimat vermesi için

²⁴³ Domaniç, 1975: 28-29; Can, 2014: 21-22; Kınacıoğlu, 1987: 44; Tekil, 1994: 51; Bozer ve Göle, 2017: 31; Bahtiyar, 2016: 22.

²⁴⁴ Can, 2014: 22.

²⁴⁵ Tekil, 1994:11.

²⁴⁶Karan, 2004: 65.

tüm nüshaları elinde bulundurması gerekliliği talimat verme hakkının, konişmento hamilinin haiz olduğu kontrol hakkından farklı bir hak olduğunu göstermektedir²⁴⁷.

Son olarak, alacağın temliki hükümlerinin hepsinin nama yazılı senetlerin devrinde tatbik edilme olanağı yoktur²⁴⁸. TBK m. 186 hükmü genel olarak, nama yazılı senedin devrinde uygulama alanı bulamaz. “*İyiniyetle Yapılan İfa*” başlıklı TBK m. 186 uyarınca, borçlunun, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulduğu hüküm altına alınmıştır. Nama yazılı konişmento da ise taşıyan, yetkili hamile karşı borcunu yerine getirmediği sürece, konişmentoyu iyiniyetle devralan kişilerden birine eşyayı teslim etmiş olsa dahi borcundan kurtulamayacaktır. Yetkili hamil senedin zilyetliğini elinde bulunduran ve yetkili hamil olduğunu düzgün temlik zinciri ile kanıtlamış olan hamildir. Taşıyanın TBK m. 186 hükmüne dayanarak, nama yazılı konişmentonun devredildiğini bilmediğini ileri sürmesi gibi bir def’i hakkı yoktur²⁴⁹.

2.3.2. Emre Yazılı Konişmento

TTK m. 824 uyarınca, emre yazılı senetler, emre yazılan veya kanunen emre yazılı sayılan evraktır. Kanun koyucunun tarifinden anlaşıldığı üzere, emre yazılı senetler iki türlü olabilir. Bunlardan ilki, kanunen emre yazılı senetler, ikicisi ise iradi emre yazılı senetler olarak adlandırılır²⁵⁰.

Kanunen emre yazılı senet, belli bir tipe dâhil senetleri ifade eder ve bu tipe dâhil senetler “emre”, “emrine” gibi bir sözcük içermese de doğuştan emre yazılı olduğu kabul edilir²⁵¹.

İradi emre yazılı senetlerde emre kaydının yer alması zorunludur ve bu kayıt kanunen emre yazılı senetlerin aksine, kurucu bir rol oynamaktadır. İradi olarak emre düzenlenebilecek olan senetlerde, emre kaydının açıkça düzenleyen tarafından senet metninde yer verilmesi gerekir²⁵².

²⁴⁷Karan, 2004: 65.

²⁴⁸Ülgen vd., 2015: 59.

²⁴⁹Poroy ve Tekinalp, 2013: 80; Karan, 2004: 55.

²⁵⁰Öztan, 2016: 42; Ülgen vd., 2015: 63.

²⁵¹Öztan, 2016: 43; Poroy ve Tekinalp, 2013: 86. Meğerki, senedi düzenleyen bunun aksini istemekte bulunsun ve TTK m. 681, f. 2 de düzenlenen menfi emre kaydını senette açıkça belirtsin. Senedin düzenleyeni tarafından koyulan “emre yazılı değildir” ibaresini veya aynı anlamı ifade eden bir kayıt konulduğunda senet ancak alacağın temliki yoluyla devrolunabilecektir. Detaylı bilgi için bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 86; TTK m. 681, 778, f. 1 (a), 788, f. 1 uyarınca kambiyo senetleri, TTK m. 838 uyarınca varant ve makbuz senedi kanunen emre yazılı senetlerdendir. Bk. Ülgen vd., 2015: 63.

²⁵²Öztan, 2016: 43; Pulaşlı, 2017: 61; İradi emre yazılı senet düzenlemek için lehine senet düzenlenen kişinin adının yanına “emrine”, “emrühavalesine” gibi kayıtlar koymak gerekmektedir. Bk. Ülgen vd., 2015: 63.

Konişmentonun kanunen emre yazılı senet mi iradi emre yazılı senet mi olduğu konusunda doktrinde iki farklı görüş vardır.

Doktrinde bir görüş²⁵³, konişmentonun kanunen emre yazılı senet olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşü ileri süren yazar, cironun emre yazılı senetlere özgü bir devir yolu ve “cirosu kabil olan senetler” başlıklı TTK m. 831, f. 2 hükmünde, konişmentonun cirosu kabil olan senetler arasında açıkça sayılmış olmasını, konişmentonun kanunen emre yazılı senet olduğu yönünde değerlendirmiştir²⁵⁴.

Katıldığımız görüşe göre²⁵⁵, konişmento iradi olarak emre yazılı düzenlenebilecek senetlerdendir. Bir senedin kanunen emre yazılı senet olması için kanunda açıkça düzenlenmiş olması gerekmektedir²⁵⁶. TTK m. 831, f. 2 uyarınca, sayma yoluyla cirosu kabil senetlerin belirtilmesi bu açıklığı sağlamamaktadır. Zira hükmün amacı, kanunen emre yazılı senetleri belirlemek değil; emre yazılı düzenlenebilecek senetleri sayıp, emre yazılı düzenledikleri takdirde poliçeye ilişkin hükümlerden hangilerinin bu senetlere uygulanabileceğini düzenlemektir. Zira TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmentonun nama, emre ve hamiline olarak düzenlenebileceği gösterilmiş, senette emre kelimesi bulunmaması halinde konişmentonun kanunen emre yazılı senet olduğuna dair bir düzenleme öngörülmemiştir²⁵⁷.

Emre yazılı senet, kıymetli evrak vasfını haiz senetlerden olup, şekilce düzgün bir ciro zincirini içeren senedi ibraz eden kişiye, borçlusu tarafından ödenmek durumunda olunan senettir²⁵⁸. Emre yazılı senedin işlevi, basit ve güvenlik içinde elden ele dolaşım sağlamaktır. Bu işlev, çift taraflı teşhis ve ibraz kaydı ile sınırlandırmış def’i sistemi sayesinde gerçekleşir²⁵⁹.

Genel olarak emre yazılı senetlerde, emre kaydının lehdarın isminin yanında belirtilmesi üzerine bir anlam ifade etmektedir²⁶⁰. Senedin kimin emrine düzenlendiği belirtildiği takdirde emre kaydı bir anlam taşımaktadır ancak, TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmento kimin emrine düzenlendiğini içermiyor ise, “emre” kaydı yükletenin emrine düzenlenmiş kabul edilir.

²⁵³Poroy ve Tekinalp, 2013: 86.

²⁵⁴Bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 86.

²⁵⁵Konişmentoyu iradi emre yazılı senet olarak gören diğer yazarlar, Pulaşlı, 2017: 61; Ertekin/Karataş, 1996: 49; Karahan, 2013: 89; Öztan, 1997: 207; Kaner, 2014: 46.

²⁵⁶TTK m. 681, f. 1 uyarınca poliçe, TTK m. 778, f. 1 /a’nın TTK m. 681’e atfı ile bono, TTK m. 788, f. 1 uyarınca çek, TTK m. 838, f. 1 uyarınca makbuz senedi ve varant kanunun açık hükümleri dolayısıyla kanunen emre yazılı senet olarak düzenlenmişlerdir.

²⁵⁷Bk. Kender vd., 2016: 191; Diğer kıymetli evrak hükümleri ve konişmento hükümlerinde konişmentonun kanunen emre yazılı senet olduğunu gösteren bir hüküm yoktur.

²⁵⁸Öztan, 1997: 205; Poroy ve Tekinalp, 2013: 85.

²⁵⁹Poroy, Tekinalp:86.

²⁶⁰Öztan, 1997: 205.

2.3.2.1. Emre Yazılı Konişmentonun Devri

Emre yazılı konişmentonun devri için TTK m. 648, f. 2 uyarınca, ciro ve zilyetliğin devri gereklidir²⁶¹. Maddede belirtildiği üzere emre yazılı konişmentonun devri üzerindeki tasarruf işlemi iki tanedir ve emre yazılı konişmentonun devri bu iki tasarruf işleminin bir arada yapılması ile gerçekleşir²⁶².

TTK m. 648, f. 1 uyarınca, bütün hâllerde ciro, poliçenin cirosuna ilişkin hükümlere (TTK m. 681-690) göre yapılacağı düzenlenmiştir. TTK m. 831, f. 2 uyarınca, konişmentoda cironun şekli, hamilin hak sahipliği ve senedi elinde bulunduranın onu geri vermekle yükümlü olması hususlarında, poliçelere ilişkin hükümler geçerlidir²⁶³.

Ciro, emre yazılı senetlerde, senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelik bir irade beyanıdır²⁶⁴. Konişmentoyu ciro eden kişiye ciranta denir. Geçerli bir ciro zincirinden söz edebilmek için ilk cironun lehdar yani gönderilen tarafından yapılması gerekmektedir²⁶⁵.

Ciro konişmentodan doğan tüm hakları devreder. Yani ciro, cirantanın şahsi haklarını devretmeyecek yalnızca senetteki haklarını devredecektir²⁶⁶.

Ciro, konişmento veya TTK m. 683 uyarınca, konişmentoya bağlı olan alonj denilen bir kâğıt üzerine yazılması ve ciranta tarafından imzalanması gerekmektedir²⁶⁷. Giro alonj üzerine yapıldığı takdirde, alonj ve senet birlikte olacak şekilde birbirine bağlanmalıdır. Sadece ciro içeren alonjun hamile teslimi, senetsiz teslim olduğu için hakkın devri sonucunu doğurmaz²⁶⁸.

Ciro genellikle senedin arka yüzüne yapılır ancak, ciro işleminin senedin ön yüzüne yapılması da kabul olunur. Ciranta, ciro işlemini yaptığını gösteren, “Ciro ettim.” gibi ifadelerin altına imza atmak suretiyle konişmentoyu ciro edebileceği gibi, sadece imza atarak da konişmentoyu devredebilir. TTK m. 683, f. 2 uyarınca, sadece imza atılarak lehine ciro yapılan kişinin ciroda gösterilmeden yapılan cirolara “beyaz ciro” denir. Kambiyo senetlerinde ciro senedin ön yüzüne yapılacak ise, sadece imza ile ciro yapılması kabul edilmez²⁶⁹. Zira TTK m. 701, f. 3 uyarınca, kambiyo senetlerinde düzenleyenin imzası dışında, senedin ön yüzüne atılan her imza aval şerhi sayılmaktadır, ancak aval bir kambiyo taahhüdü olduğu için²⁷⁰ konişmento için aval verilmesi mümkün değildir. Kanımızca,

²⁶¹Karan, 2004: 61; Poroy ve Tekinalp, 2013: 88; Domaniç, 1975: 32; Ülgen vd., 2015: 63.

²⁶²Poroy ve Tekinalp, 2013: 88; Ülgen vd., 2015: 63.

²⁶³Poroy ve Tekinalp: 2013: 89.

²⁶⁴Ülgen vd., 2015: 153.

²⁶⁵Ülgen vd., 2015: 153.

²⁶⁶Ülgen vd., 2015: 155.

²⁶⁷Karan, 2004: 61; Turanlı, 2017: 121-122; Ülgen vd., 2015: 156.

²⁶⁸Pulaşlı, 2017: 62.

²⁶⁹Can, 2012: 84.

²⁷⁰Bk. Aksu, 2015: 21.

konişmentonun ön yüzüne yapılacak ciro işlemi, kambiyo senetlerinin aksine açıkça bu işleme işaret eden kayıtlar içermese de geçerlidir. TTK m. 682, f. 2 uyarınca, ciro kayıtsız şartsız olmalıdır. Ciro, bir şart yazılarak yapıldığı takdirde söz konusu şart yazılmamış sayılmaktadır²⁷¹.

Ciro, çoğunlukla senetteki hakkın devri için yapılan, hukukî mahiyet olarak havaleye benzeyen bir tasarruf işlemidir. Ciro işlemi yapan kişi yani ciranta, senetteki hakkın borçludan talep yetkisini bir başka kişiye devretmektedir ve bu devir ile borçluya, ciro edilen kişiye ifada bulunma yetkisi vermektedir²⁷². TTK m. 681, f. 3 uyarınca, ciro, senedin düzenleyenine veya senetle borç altına girmiş olanlardan herhangi birine yapılabilir ve bu kişiler konişmentoyu, yeniden ciro edebilme hakkını haizdir²⁷³.

Poliçeye ilişkin hükümler arasında cironun üç tür işlevi düzenlenmiştir. Bunlardan ilki TTK m. 684'te düzenlenen devir işlevidir²⁷⁴.

Cironun ikinci işlevi TTK m. 686'da düzenlenen teşhis işlevidir. Konişmento hamilinin, yetkili hamil olarak kabulü için senedin zilyetliğine ve şeklen hak sahipliğine sahip olması gerekmektedir²⁷⁵. Senedin hamilinin şeklen hak sahipliğini ise ciro gösterir ve bu cironun teşhis işlevi olarak adlandırılır. TTK m. 686 uyarınca, konişmentonun meşru hamili düzgün bir ciro zinciri ile elinde bulunduran kimsedir. Konişmentoya dayanarak hak talep eden kişi, hak sahipliğini ciro zinciri ile ispatlamaktadır²⁷⁶. Düzgün bir ciro zinciri, her ciroda ciro edenin bir önceki ciroda ciro edilen olması ile anlaşılmaktadır²⁷⁷.

Cironun üçüncü işlevi TTK m. 685 uyarınca, cironun teminat işlevidir. Her ciranta kendisinden sonra gelen cirantaya ve hamile karşı senedin ödenmemesinden sorumludur. Yani her ciranta kendisinden sonra gelenlere senedin ödeneceğini taahhüt etmiş olur. Senedin düzenleyeni tarafından ödeme yapılmaz ise hamil başvurma hakkını kullanarak diğer cirantalara başvurabilir. Başvurma hakkının temeli cironun teminat işlevidir²⁷⁸. TTK m. 831, f. 3 uyarınca, kambiyo senetlerindeki başvuruya ilişkin hükümler kanunda açık hüküm olmadıkça, emre yazılı senetlere uygulanmaz ve konişmento hükümleri arasında da başvurma hakkına ilişkin bir hüküm düzenlenmemiştir. Bu nedenle, konişmentodaki cironun teminat işlevi yoktur. Bu nedenle, konişmentonun düzenleyeni, yani taşıyan, senedin tek sorumlusudur.

²⁷¹Karan, 2004: 61; Ülgen vd., 2015: 156.

²⁷²Can, 2012: 82.

²⁷³Can, 2012: 83.

²⁷⁴Ülgen vd., 2015: 158.

²⁷⁵Bulut, 2008: 49.

²⁷⁶Ülgen vd., 2015: 158.

²⁷⁷Ülgen vd., 2015: 158.

²⁷⁸Ülgen vd., 2015: 160.

Konişmentoda yapılan ciro, senedi devretmeye ve hamilin hak sahipliğini belirlemeye yarar. Bunun dışında cirantayı, konişmentodan doğan borcun yerine getirilmesi için sorumluluk yüklemeyiz. Bu da konişmentonun içerdiği eşyayı teslim borcunun yalnızca yükletenden teslim alınmış, taşıyan tarafından taşınan eşya olduğunu göstermektedir. Özetle konişmentodaki cironun, temlik ve teşhis işlevi mevcutken, teminat işlevi mevcut değildir.

2.3.3. Hamile Yazılı Konişmento

TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmento hamile yazılı olarak düzenlenebilir. TTK m. 658, f. 1 uyarınca, senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senet sayılmaktadır. Hamile yazılı konişmento, konişmento metninde açıkça hamile kaydı yer alması veya konişmento metninde hamile kaydı yer alamasa dahi nama veya emre kaydını içermeyip gönderilene ilişkin bir kayıt mevcut değil ise konişmentonun şeklinden hamile yazılı olduğu anlaşılır²⁷⁹. Konişmentonun şeklen hamile yazılı olması senedi devreden ve devralan kişilerin de bu durumu aynı şekilde yorumlamalarına bağlıdır²⁸⁰.

Hamile yazılı senedin zilyedi, yani elinde bulunduran hamil senedi ibraz ederek ifa talebinde bulunabilir; borçlu ise senedi ibraz eden hamile TTK m. 646, f. 2 uyarınca, hile ve ağır kusuru bulunmadıkça ifada bulunarak borcundan kurtulabilir. Hak sahibi, hakkını sadece senede zilyet olmakla ispat eder²⁸¹. Borçlu, hamile kimlik bilgisi ya da hak sahipliğini ispat etmesi için ısrar ettiği takdirde temerrüde düşer²⁸².

Hamile yazılı senetler hak ile senet birlikteliğinin en yüksek düzeyde olduğu senetlerdir. Hamile yazılı senetler ile hamil arasındaki ilişki adeta para ile hamili arasındaki ilişkiye dönüşmüştür. Kanun koyucu TMK m. 990 uyarınca, zilyet, iradesi dışında elinden çıkmış olsa bile, para ve hamile yazılı senetleri iyiniyetle edinmiş olan kimseye karşı taşınır davası açamayacağını hüküm altına alarak istihkak davası konusunda özel bir düzenleme yapmıştır²⁸³. Senet ile hak öyle özdeşleşmiştir ki bu nedenle kamu güvenliğine en yüksek düzeyde sahip olan senet türü hamile yazılı senetlerdir. Kamu güvenliğine yüksek düzeyde sahip olmasının nedeni sadece hamile tanınan senedin hamili kim ise senetteki hakkın

²⁷⁹Pulaşlı, 2017: 73; Öztan, 1997: 244; Ülgen vd., 2015: 75; Poroy ve Tekinalp, 2013: 102; Gönderilenin, satıcı olduğu konişmentolarda genellikle hamile yazılı konişmento düzenlendiği görülmektedir.

²⁸⁰Öztan, 1997: 245.

²⁸¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 102; Senedin zilyedi senedin hamili sayılıp, hak sahipliğinin senetten anlaşılabilmesi nedeniyle hamile yazılı senet hamilleri, taşınır eşya malikine benzetilirler. Bk. Pulaşlı, 2017: 74.

²⁸²Poroy ve Tekinalp, 2013: 102.

²⁸³Ülgen vd., 2015: 75; Poroy ve Tekinalp, 2013: 103.

sahibinin de o kişi olması değil; aynı zamanda borçlu hile ve ağır kusurlu olmadıkça senedin hamiline borcunu ifa ederek borçtan kurtulacak olmasıdır²⁸⁴.

2.3.3.1. Hamile Yazılı Konişmentonun Devri

Emre, nama, hamile yazılı senetler için öngörülmüş TTK m. 647, f. 1 uyarınca, hamile yazılı senetler de zilyetliğin devredilmesi yoluyla devir olunur. Hamile yazılı senetlerin devri, emre yazılı ve nama yazılı senetlere nazaran daha kolaydır. Emre yazılı ve nama yazılı senetlerin aksine hamile yazılı senetlerin devrinde kanun koyucu zilyetliğin devri dışında başka bir tasarruf işlemi öngörmemiştir²⁸⁵.

Hamile yazılı senetlerde zilyetliğin devri, devreden ve devralan arasında bu yönde anlaşma olması ve konişmentonun devralana teslimi ile gerçekleşir. Eğer hamile yazılı konişmento hamili ve devreden arasında bu yönde bir anlaşma yoksa geçerli bir devirden söz edilemez. Geçerli bir devrin olmadığı hallerde, senedin çalınması dâhil konişmentonun hamili hukuki görünüş sebebiyle eşyanın teslimini isteyebilir. Devrin geçerli olmadığı taşıyan tarafından ileri sürebilir; ancak geçersizliğin ispatı güçtür²⁸⁶.

2.4. Konişmentonun Düzenlenmesi

2.4.1. Maddi Varlığı Olan Konişmento

Elektronik veri çağı daha eski tarihlerde başlamış olsa da elektronik konişmentonun temelleri 1980lerde atılmıştır. Elektronik imzaya ilişkin gelişmeler Türkiye’de 2004 yılında 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun (EİK)²⁸⁷ yürürlüğe girmesiyle başlamıştır²⁸⁸. EİK’nın yürürlüğe girmesiyle elektronik imzayla düzenlenen belgeler senet hükmünde kabul edilmesine rağmen konişmentonun elektronik ortamda düzenlenip düzenlenemeyeceği tartışması sona ermemiştir. TTK m. 1526 uyarınca, konişmentonun mekanik veya elektronik imza ile düzenlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece, 2011 yılında Türk hukukunda elektronik konişmentonun geçerliliği hakkında tartışmalar ortadan kalkmıştır. Elektronik konişmentonun son dönemde gelişme göstermesi nedeniyle günümüzde hala ağırlıklı olarak klasik anlamda senet yani maddi varlığı olan konişmento düzenlenmektedir. Maddi varlığı olan konişmento, “kağıt” yani klasik anlamda senet olarak düzenlenmektedir²⁸⁹.

²⁸⁴Poroy ve Tekinalp, 2013: 103.

²⁸⁵Ülgen vd., 2015: 75.

²⁸⁶Pulaşlı, 2017: 75.

²⁸⁷RG: 23/01/2004-25355.

²⁸⁸Karan, 2004: 27-33.

²⁸⁹Detaylı bilgi için bk. başlık 2.5.1.1.

2.4.2. Elektronik Konişmento

Ticari ilişkiler birden fazla kişi arasında gerçekleşmekte, her aşamada daha fazla belge gerekmekte bu durumda masrafları arttırmaktadır²⁹⁰. Özellikle hazır olmayanlar arasında gerçekleştirilen hukuki işlemlerde en önemli problem, postanın gecikmesi gibi nedenlerle tarafların hak kaybına uğramasıdır²⁹¹. Bu problem konişmentoda, maddi varlığı olan konişmentonun gönderilene ulaşmaması şeklinde görülmektedir²⁹². Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki devrim, elektronik iletişim ve işlemleri ve ticari faaliyetlerin çoğunu derinden etkiledi²⁹³. “Elektronik veri çağı”nın başlaması²⁹⁴, elektronik deniz ticaretinin de oluşmasına sebebiyet verdi²⁹⁵. Deniz ticaretinde kâğıt belgeler hala önemini korumaya devam etse de elektronik belgeler de kullanılmaktadır²⁹⁶.

ETTK döneminde, elektronik konişmento ile ilgili bir hüküm yer almaması elektronik konişmentonun geçerli bir konişmento olarak kabul edilip edilmeyeceği sorununu doğurmaktaydı²⁹⁷. Bunun nedeni ise konişmentoda yer alan imzaların şekli ile ilgiliydi. 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanununun kabulü ve 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa (HUMK)²⁹⁸ elektronik verilerle oluşturulan senetlerin, senet hükmünde olacağına ilişkin madde eklenmesi sonucu, konişmento hükümlerinin bu yönde bir yasak içermemesi nedeniyle elektronik konişmento düzenlenmesinin mümkün olduğu kabul edilmiştir²⁹⁹. TTK m. 1526 hükmü ile konişmentonun elektronik imza ile düzenlenmesinin³⁰⁰ açık kabulü tüm bu tartışmaları ortadan kaldırmaktadır. Güvenli elektronik imza TBK’da düzenlenmiştir. Ticaret kanunda konişmentoya istisna getirilmesinin nedeni kıymetli evrak olduğu için tartışmalara engel olmaktır. TTK’da böyle bir hükmün yer almasında Comite Maritime International’ın (CMI) düzenlemeleri etkili olmuştur³⁰¹.

Elektronik konişmentonun oluşturulabilmesi için öncelikle elektronik veriye ihtiyaç vardır. EİK m. 3, a uyarınca, elektronik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya

²⁹⁰Karan, 2004: 74; Bury, 2016: 198.

²⁹¹Karan, 2004: 74.

²⁹²“Taşyanların konişmento kendisine ibraz olunmadan eşyayı teslim etmekten kaçınmaları yüzünden, mallar ve gemiler limanlarda yığılmış, yükü tesellüm edemeyen gönderilen ek sürastarya parası, antrepo ücreti ve sigorta primi ödemek zorunda kalmıştır. Yeni Zellenda’da 1993 yılında yapılan araştırma gönderilenlerin %7’sinin konişmentonun gecikmesinden dolayı problem yaşadıklarını ortaya koymuştur. Keza, bir geminin boşaltma limanında fazladan beklemesinin saatlik ortalama 1000 ila 1300 USD ilave masrafa sebebiyet verdiği hesaplanmıştır.” Karan, 2004: 98’den naklen.

²⁹³Aikens vd., 2016: 2.116

²⁹⁴Karan, 2004: 75.

²⁹⁵Demirkıran, 2007: 28.

²⁹⁶Karan, 2004: 74; Bury, 2016: 198.

²⁹⁷Bk. Demirkıran, 2007: 29-30.

²⁹⁸RG: 18/06/1927-765 Mülga.

²⁹⁹Demirkıran, 2007: 30.

³⁰⁰Güner Özbek, 2012: 235.

³⁰¹Bk. TTK m. 1526 gerekçe.

saklanan kayıtlar elektronik veridir. Yine 1996 tarihli UNCITRAL Elektronik Ticaret Model Kanunu (ETMK)³⁰² m. 2(1) uyarınca, elektronik veri aynı şekilde tanımlanmıştır. Elektronik verinin, elektronik veya benzer bir sistemde görüntülenmeleri gerekmektedir. Bu verilerin, konişmentonun devri için elektronik veya benzer bir yolda değişimi gerekmektedir³⁰³. Böylece, konişmento elektronik olarak düzenlenebilir, saklanabilir ve devredilebilir. Elektronik verilerin hangi sistemde oluşturulup, kaydedilip, devredilebildiği konişmentonun geçerliliğini etkilemez. Konişmentoya ait elektronik verilerin yer aldığı sistem özel veya kamu mülkiyetine ait olabilir³⁰⁴. Genellikle bu hizmet elektronik şebeke hizmeti sağlayıcıları tarafından gerçekleştirilmektedir³⁰⁵. Elektronik verilerin güvenli bir şekilde saklanması ve üzerlerinde işlem yapılması için elektronik siciller oluşturulmuştur. Siciller, bağımsız şirketler aracılığı ile tutulabileceği gibi, verilere taraf kişilerce de tutulabilmektedir³⁰⁶. Örneğin, CMI Elektronik Konişmento Kaideleri³⁰⁷ m. 4 uyarınca, elektronik veri değişiminin taşıyan tarafından gerçekleştirileceği belirlenmiştir³⁰⁸.

Elektronik konişmento temelde, e-postalara benzer bir biçimde, taşınan eşya ile ilgili bilgi veya talimatlar ve bunların taşıma ve teslimatını içeren bir dizi elektronik mesajdır ve maddi varlığı olan bir kâğıtta yer alan konişmento ile aynı tiptedir³⁰⁹. Maddi varlığı olmayan senet meselesi aslında elektronik konişmentonun kabulü önündeki en önemli engellerden biri olarak görülmektedir. Elektronik ortamın senet olup olmadığı hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunabilmesi geleneksel anlamda senedin asgari unsurlarının tek tek ele alınmasını ve elektronik ortamın geleneksel anlamda senedin zorunlu işlevlerini yerine getirip getirmediği sorusuna verilecek cevaba bağlıdır³¹⁰. Senette bulunması gereken irade beyanı, psikolojik bir unsur olup onun dış dünyada sonuç doğurabilmesi açıklanmasına bağlıdır. Konişmentoda taşıyan, iradesini açıklarken bunu dış dünyaya bildirme kast ve niyetiyle hareket eder. Bu bağlamda iradenin hangi ortamda ve hangi işaretlerle dışa yansıtıldığıının iradenin

³⁰²http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/V1504118_Ebook.pdf (erişim tarihi: 14.05.2018)

³⁰³Karan, 2004: 76-77.

³⁰⁴Karan, 2004: 77.

³⁰⁵Karan, 2004: 86.

³⁰⁶Örneğin, SEADOCS Registry Ltd., SEADOCS adlı merkezi bir sicil oluşturularak konişmento verilerinin yer almasını amaçlamıştır. CMI Bill of Lading, veri değişiminin taşıyan üzerinden gerçekleşmesini sağlayan bir tasarım oluşturmuşlardır. Bolero Bill of Lading, BOLERO adlı bir sistem oluşturmuş konişmentoya ait verilerin saklanması ise Bolero Association Ltd. tarafından yerine getirilecektir. Detaylı bilgi için bk. Karan, 2004: 102-114.

³⁰⁷<http://comitemaritime.org/Rules-for-Electronic-Bills-of-Lading/0,2728,12832,00.html> (erişim tarihi: 15.05.2018)

³⁰⁸Karan, 2004: 96.

³⁰⁹Aikens vd., 2016, 2.118

³¹⁰Senedin asgari unsurları hakkında bk. başlık 2.5.1.1.

kendisi bakımından bir önemi bulunmamaktadır³¹¹. Modern anlamda senet doktrinde kabul görmüş ve irade beyanının teknik cihazlarla belirtildiği senet olarak ifade edilmiştir³¹².

Konışmentooya ilişkin elektronik ortamdaki verilerin taraflarca kâğıda dökülmesi kararlaştırılabilir. Konışmento verilerinin kâğıda dökülmesi ile birlikte bu belgenin asıl sayılıp sayılmayacağı sorusu akla gelir. CMI Elektronik Konışmento Kaidelerinin 10. maddesinde bu husus tarafların, elektronik veriler yerine kâğıda dökülmüş verilere itibar edileceğini kararlaştırabilir. Bu halde verilerin kâğıda dökülmesinden itibaren elektronik ortam verileri hükümsüz olup, kâğıda dökülen konışmento asıl niteliğini haiz olur³¹³.

Elektronik konışmentonun devri, UNCITRAL Elektronik Ticaret Model Kanunu m. 17(3) hükmünde belirtildiği üzere, kâğıt senedin devri ile aynı sonuçları doğurur³¹⁴. Elektronik konışmentoda zilyetliğin devri, kaydi bir devir ile gerçekleşir. Hamile yazılı elektronik konışmentonun devri için kaydi devrin elektronik sicile kaydedilmesi yeterli iken; nama yazılı elektronik konışmento için ek olarak, elektronik bir devir beyanı düzenlenerek elektronik sicile kaydedilmelidir³¹⁵. Emre yazılı elektronik konışmentonun devrinde ise, zilyetliğin kaydi devrinin yanında elektronik ciro işlemi yapılarak elektronik sicile kaydedilmelidir³¹⁶. Yukarıda belirttiğimiz üzere TTK m. 1526, f. 2 uyarınca, konışmento güvenli elektronik imza ile düzenlenebilmektedir. Emre yazılı elektronik konışmento düzenlendiği takdirde, cironun elektronik imza ile atılması geçerli olacak mı sorusu akla gelmektedir. Poliçedeki tüm imzaların el ile atılmasını düzenleyen hüküm cironun şekline ilişkin hükümler arasında değil TTK m. 756'da düzenlenmiştir. TTK m. 1526, konışmentoda yer alan imzaların şekli için mekanik veya elektronik herhangi bir araçla da atılabileceği düzenlenmiştir. Kanımızca, ciro da bu kapsamda yer almaktadır³¹⁷. BOLERO sisteminde konışmento kendisine devredilen kişi, konışmentonun devri işlemine 24 saat içinde itiraz etmezse devir işlemi kabul etmiş sayılır³¹⁸ ve hamil sıfatını haiz olur. Emre yazılı elektronik konışmentonun ciro silsilesi, elektronik veri sicilinde devir işlemi yapılan herkes tarafından görüntülenmektedir³¹⁹.

³¹¹Karan, 2004: 117-122.

³¹²Karahan vd., 2013: 7; Öztan, 2016: 11; Poroy ve Tekinalp, 2013: 25; Bahtiyar, 2016: 1; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 8.

³¹³Karan, 2004: 121.

³¹⁴https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/05-89450_Ebook.pdf (erişim tarihi: 17.05.2018)

³¹⁵Karan, 2004: 172.

³¹⁶Karan, 2004: 172.

³¹⁷Cironun elektronik imza ile yapılabileceği hakkında bk. Karan, 2004: 172-173.

³¹⁸Karan, 2004: 172.

³¹⁹Karan, 2004: 173.

Uygulamada, günümüze dek birçok elektronik konişmento uygulanması geliřtirilmiřtir³²⁰. Bu uygulamalar, kimi zaman başarıya ulaşmasa da elektronik konişmento kullanımının belirli bir düzeye gelmesine yardım etmiřlerdir³²¹. Bunlardan birisi olan Chase Manhattan Bank's Seaborne Trade Documentation System (SEADOCS), petrol yükleri için merkezi sicil sistemine dayalı bir yapı şeklinde kurulmuştur. Bir yıldan az kullanılmış olsa da elektronik konişmento uygulamaları arasında gerçekleşen ilk ciddi ilerlemedir. SEADOCS'taki aksaklıklar ideal sistemin oluşturulabilmesi için önemli katkılar saęlamıřtır³²².

SEADOCS'taki aksaklıklar, CMI Elektronik Konişmento Kurallarının düzenlenmesinde etkili olmuştur. CMI Elektronik Konişmento Kuralları ile elektronik konişmento uygulaması kurulmamış, taşıyanlar tarafından kullanılabilir bir model tasarlanmıştır. Tasarlanan modelin herkese açık olması güvenlik problemlerinin doğmasına neden olmuş, taşıyanlara çok fazla sorumluluk yüklemesi nedeniyle rağbet görmemiřtir³²³.

Başka bir elektronik konişmento uygulaması olan BOLERO ise, dışa kapalı bir sistemle çalışması nedeniyle güvenli görülse de, gerek sisteme girişin ek koşullar içermesi gerek konişmentonun devrinin sadece sisteme giriş yapabilen kişiler arsında devredilmesi nedeniyle kâğıt konişmentonun yerini alamayacak olması nedeniyle eleştirilmiştir. BOLERO sistemi beklenen düzeyde başarıya ulařmamıřtır³²⁴.

2.5. Konişmentonun Unsurları

2.5.1. Konişmentonun Zorunlu Unsurları

Konişmentonun hangi kayıtları içermesi gerektiği, TTK m. 1229, f. 1'de belirlenmiştir. TTK m. 1229, f. 2'de ise birinci fıkrada sayılan unsurlardan bir veya birkaçının konişmentoda bulunmaması senedin hukuken konişmento sayılmasını engellemektedir. Konişmentonun zorunlu unsurları, TTK m. 1229, f. 2 son cümlesinde TTK m. 1228, f.1'deki unsurlar olarak belirlenmiřtir³²⁵. TTK m. 1228, f. 1 lafzı uyarınca ve katıldığımız görüşe göre, konişmentonun asgari içeriği konişmentonun kıymetli evrak fonksiyonunu sağlıyor olmasıdır³²⁶.

³²⁰@GlobalTrade, TradeCard, ESS-Databridge, Korea Trade Net sistemleri için bk. Ber, 2018: 113-120; Günümüzde Blockchain tabanlı elektronik konişmento sistemi bulunmamaktadır ancak, elektronik konişmento sistemi olarak Blockchain teknolojisinin kullanılmasının elektronik konişmentonun kullanımını arttıracakı düşünölmektedir. Bk. Ber, 120-121.

³²¹Ber, 2018: 103.

³²²Ber, 2018: 103-105.

³²³Ber, 2018: 105-109.

³²⁴Ber, 2018: 109-113.

³²⁵Kender vd., 2016: 185; Ataergin, 2009: 141; Çelikbaş, 2012: 205.

³²⁶Çaęa ve Kender, 2006: 73; Çelikbaş, 2012: 205.

Konişmentonun zorunlu unsurları, TTK m. 1228, f. 1'deki unsurlar ve TTK m. 645'de düzenlenen kıymetli evrakın tanımını incelenerek açıklanacaktır.

Zorunlu unsurları incelemeden önce, TTK m. 1228, f. 1'de yer alan, konişmentonun taşıma sözleşmesini ispat işlevinin üzerinde durmak gerekmektedir. Zira taşıma sözleşmesinin varlığı konişmento için bir zorunlu unsur mudur sorusu akla gelebilmektedir. Katıldığımız görüş uyarınca, taşıma sözleşmesinin varlığı konişmento için zorunlu bir unsur değildir. Sadece konişmento düzenlenmiş ise altında bir taşıma sözleşmesinin varlığına karinedir. Bunun nedeni konişmentonun bir denizde eşya taşıma belgesi olmasından ileri gelir. Bu nedenle konişmentonun sıhhati, altta geçerli bir taşıma sözleşmesinin varlığına bağlı değildir³²⁷.

2.5.1.1. Senet

Kıymetli evrakı tanımlayan TTK m. 645 uyarınca, kıymetli evrakın bir senet olduğu belirtilmiştir³²⁸. En klasik ve basit haliyle senet, bir kişinin iradesini bildirdiği yazılı nesnedir³²⁹. Senedin nesne olmasından kasıt, dış ortama yansıyacak şekilde cismani varlığının bulunmasıdır. Senedin muhakkak kâğıt veya elle tutulabilen cismani bir varlık olması gerektiği yönündeki klasik yorum, teknoloji çağının yaşanıyor olması nedeniyle değişmiştir ve modern anlamda senet kavramı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle modern anlamda senet kavramı, bir irade beyanının teknik cihazlarla ortaya konulabildiği taşıyıcıları da kapsamaktadır³³⁰. TTK m. 645, kıymetli evrak hukukunda senedin klasik veya modern anlamda anlaşılması gerektiği yönünde bir yorum getirmemiştir³³¹. Her ne kadar TTK m. 645, modern anlamda senet düzenlenmesi için bir kısıtlama getirmese de kıymetli evrakın belirli türlerinde elle imza gibi özel koşullar aranır, bu senetlerin geçerli olabilmesi için klasik anlamda senet şeklinde düzenlenmesi gerekir³³².

Senedin kanuni bir tanımı yoktur³³³. Hukukî anlamda senet, hukukî bir işlemin ya da olayın ispatlanması amacıyla yazılan ve aleyhine sonuç doğuracak kişi tarafından imzalanan yazılı belgedir³³⁴.

³²⁷Çakalır, 1995: 56. Soyutluk ilkesi hakkında detaylı bilgi için bk. başlık 2.2.3.

³²⁸Kıncıoğlu, 1987: 12; Tekil, 1994: 5.

³²⁹Öztaş, 2016: 10.

³³⁰Sanal ortam dâhil mikro çip, disket, veri tabanı dâhi olabilmektedir. Karahan vd., 2013: 7; Öztaş, 2016: 11; Poroy ve Tekinalp, 2013: 25; Bahtiyar, 2016: 1; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 8.

³³¹Öztaş, 2016: 11; Bahtiyar, 2016: 1; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 8.

³³²Öztaş, 2016: 12. Bilgili ve Demirkapı, 2017: 8. Poliçe, bono, çek, makbuz senedi ve varantın geçerli olabilmesi için imzaların el ile atılması gerekmektedir. (TTK m. 671, 776, 780, 834, 835)

³³³Öztaş, 2016: 10.

³³⁴Erdem, 2008: 5.

Senet metni ise tarafların irade beyanlarının, yazılı hale getirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır³³⁵. Senet metni herhangi bir dil ile hatta çözülmesi mümkün olan şifrelerle dahi oluşturulabilir. Metnin irade beyanı sahibi haricindeki kişiler tarafından dahi oluşturulması mümkündür, önem arz eden nokta senedin tarafların iradelerine uygun olarak kaleme alınıp imza edilmiş olmasıdır³³⁶.

Konişmentonun senet metnindeki irade beyanı, taşıyan tarafından teslim alınan veya gemiye yüklenen eşyanın ancak, konişmentonun ibrazı karşılığında teslim edileceği yönünde olması gerekir.

Konişmentonun senet olma vasfı hem TTK m. 1228, f. 1 de hem de Hamburg Kuralları m. 1(7)'de açıkça belirlenmiştir. Yine, TTK'nın Kıymetli Evrak kitabında "*Cirosu Kabil Olan Diğer Senetler*" başlıklı m. 831, f. 2 de açıkça sayılmıştır³³⁷.

Tüm bu açıklamalar ışığında senedin unsurları şu şekilde sıralanabilir: senet sayılan belgenin cisim bularak dış aleme yansımaları gerekir, yazılı olmalıdır, senet bir irade beyanını içermelidir. Son olarak en önemli unsur ise imzadır³³⁸.

İmza, imza sahibini belirleyip, onu diğer kişilerden ayırt etmeyi sağlayan işarettir³³⁹. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 15, f. 1 uyarınca, imzanın borç altına giren kişinin el yazısı ile atılmış olması zorunludur, güvenli elektronik imza da el yazısı ile atılmış imzanın bütün hukukî sonuçlarını doğurur³⁴⁰. Söz konusu hüküm uyarınca, konişmentonun hukukî sonuç doğurabilmesi için konişmentonun düzenleyeni yani taşıyan veya temsilcisi tarafından imzalanması gerekmektedir³⁴¹. İmza, konişmentoyu düzenleyeninin irade beyanını ve konişmentoya senet vasfını kazandıran en önemli unsurlardan biridir³⁴².

TBK m. 16 uyarınca, kambiyo senetlerinin imzasına hükümler saklı tutulmuştur. Kambiyo senetleri imza konusunda kanun koyucu özel hükümler öngörmüştür³⁴³. TTK m. 756 uyarınca, poliçe üzerindeki beyanların el ile imza edilmesi gerekmektedir. Bonoda imzaya ilişkin TTK m. 778, f. 1/i ve çekte imzaya ilişkin TTK m. 818, f. 1/r uyarınca, TTK m. 756'ya yapılan atıf dolayısı ile bono ve çek üzerindeki beyanların da el ile imza edilmesi

³³⁵Erdem, 2008: 10; Kınacıoğlu, 1987: 14; Turanboy, 1998: 48.

³³⁶ Erdem, 2008: 11; Bahtiyar, 2016: 1.

³³⁷ Karan, 2004: 36.

³³⁸Pekcanitez vd., 2017: 359.

³³⁹ Erdem, 2008: 13.

³⁴⁰ Güvenli elektronik imzanın el ile atılan imza ile aynı sonucu doğuracağı, 5070 Sayılı Güvenli Elektronik İmza Kanunu m. 5, f. 1'de tekrardan belirtilmiştir: "*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur.*"

³⁴¹Çakalır, 1995: 47.

³⁴²Kınacıoğlu, 1987: 15.

³⁴³ Erdem, 2008: 14.

gerekmektedir. Bu durumda bütün kambiyo senetlerinin imzası el ile atıldığı takdirde hukukî sonuç doğurur³⁴⁴.

TTK m. 1526, f. 1 uyarınca, poliçe, bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambiyo senetlerine benzeyen senetler güvenli elektronik imza ile düzenlenemez ve bu senetlere ilişkin kabul, aval ve ciro gibi senet üzerinde gerçekleştirilen işlemler güvenli elektronik imza ile yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Her iki hüküm uyarınca belirlendiği üzere, kambiyo senetleri güvenli elektronik imza ile düzenlendiği takdirde hukukî sonuç doğuramayacaktır³⁴⁵.

Konişmentonun kıymetli evrak vasfını haiz olması nedeniyle güvenli elektronik imza ile düzenlenip düzenlenemeyeceği sorusu akla gelmektedir. Konişmento, 6102 Sayılı TTK'nın Üçüncü Kitabı Kıymetli Evrakın Beşinci Kısımında "Kambiyo Senetlerine Benzeyen Senetler" başlığında değil, "Cirosu Kabil Olan Senetler" başlığında yer almaktadır. Bu nedenle, TTK m. 1526, f. 1 kapsamında değerlendirilemez. Bunun yanı sıra, TTK m. 1526, f. 2'nin açık hükmü uyarınca, konişmentonun imzası elle, faksimile baskı, zımba, ıstampa, sembol şeklinde mekanik veya elektronik herhangi bir araçla atılabilecektir. Konişmentonun, düzenlenmesi veya üzerinde yapılacak işlemlerde kullanılacak imzaya ilişkin el ile imza zorunluluğu öngörülmemiştir.

2.5.1.2. Hak

Kıymetli evrakın bir diğer unsuru senedin bir hak içermesidir. Kıymetli evrakın hak içermesi gerektiği TTK m. 645'te hüküm altına alınmıştır. Yukarıda senedin bir irade beyanı içermesi gerektiğinden bahsettik³⁴⁶. Kıymetli evrakta irade beyanı, hak hakkında bilgi vermektir³⁴⁷ ve kıymetli kılınan şey senet değil haktır³⁴⁸. Konişmentoya mündemiç olan hak, deniz yoluyla taşınan eşyadır³⁴⁹. Konişmentoda eşya ile ilgili kayıtlar sayesinde belgeden anlaşılır nitelikte olmalıdır³⁵⁰. Navlun sözleşmesinde taşınacağı kararlaştırılan eşyanın konişmentoya kaydedilmesi, eşyayı daha değerli hale gerecektir. Zira konişmento ile eşyanın devredilmesi, tesliminin talep edilmesi konişmento hamili için daha kolay hale gelecektir.

TTK m. 645'in lafzından kıymetli evrakın içerdiği hakkın, devredilebilir nitelikte bir özel hukuk hakkı olduğu anlaşılmaktadır³⁵¹. Konişmentonun içerdiği hak da devredilebilir

³⁴⁴Turanboy, 1998: 53.

³⁴⁵Kambiyo senetlerinde el ile imza maddi şekil şartıdır. Bk. Turanboy, 1998: 55.

³⁴⁶Bk. başlık 2.5.1.1.

³⁴⁷Kınacıoğlu, 1987: 16.

³⁴⁸Poroy ve Tekinalp, 2013: 25.

³⁴⁹Hakkın niteliği ile ilgili detaylı açıklamalar için bk. başlık 2.1.1.

³⁵⁰Çağa ve Kender, 2006: 73.

³⁵¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 28-29; Kınacıoğlu, 1987: 18; Bahtiyar, 2016: 2; İmregün, 2007: 6. Maddi değeri olmayan, değeri değişkenlik gösteren ve devri mümkün olmayan haklar kıymetli evrakın konusu olmayacağı hakkında bk. Bahtiyar, 2016: 5; İmregün, 2017: 7.

nitelikte bir özel hukuk hakkıdır. Taşınan eşyanın ekonomik bir değeri vardır ve bu sebeple konişmento devredilebilir niteliktedir.

2.5.1.3. Hak ile Senedin Birbirine Bağlanması

Kıymetli evrak vasfını haiz olmayan senetlerin içerisinde de çoğunlukla bir hakkın tespiti vardır. Kıymetli evrakı diğer senetlerden ayıran unsurun senedin bir hak içermesi olmadığı açıktır. Kıymetli evrakı adi senetlerden ayırt eden unsur, kıymetli evraktaki hak ile senet arasındaki bağın diğer senetlere nazaran sıkı derecede olmasıdır³⁵². TTK m. 645 gerekçesinden anlaşılan hak ve senet birlikteliği, senedin devrinin hakkın devrine ve senet ibraz edilmeden yapılan ifanın senet borçlusunu borcundan kurtulmamasına neden olur³⁵³. Böylece kıymetli evrakın içine yerleştirilen hakkın kıymeti bir kez daha ortaya çıkmış olur. Zira senedin hem devir hem de ödeme güvenliği hak ve senet birlikteliği ile sağlanır³⁵⁴.

Konışmantonun kıymetli evrak olarak kabul edilebilmesi için düzenleyenin iradesinin hak ile senedi birbirine bağlamak yönünde olması gerekir³⁵⁵. Zira TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıyan eşyayı, ancak konışmantonun ibrazı karşılığında teslimle yükümlüdür. Konışmento, hak ve senedi bu yönde birbirine bağlamıyor ise TTK m. 1242 uyarınca, denizde diğer taşıma senetlerinden sayılır. Denizde diğer taşıma senetleri de konışmantonun içerdiği hakkı ihtiva ederler, ancak tedavül kabiliyeti (devir) ve eşyanın ibraz karşılığında teslimi şartını ihtiva etmezler.

Hak ve senet, kıymetli evraka koyulan bir takım kayıtlar ile birbirine bağlanabilir³⁵⁶. Bu kayıtlar “basit kıymetli evrak kayıtları” ve “mevsuf kıymetli evrak kayıtları³⁵⁷” olmak üzere ikiye ayrılır³⁵⁸.

Basit kıymetli evrak kaydından kasıt, borçlunun senet ibraz edilemedikçe ödememe yükümlülüğünün olduğu ve tarafların bu konuda anlaşmış olmalarıdır³⁵⁹, ibraz hem alacaklı hem de borçlu için zorunlu tutulmuştur, bu nedenle çift taraflı ibraz kaydı olarak

³⁵² Öztan, 2016: 14; Kınacıoğlu, 1987: 18; Tekil, 1994: 7.

³⁵³ Poroy ve Tekinalp, 2013: 25. Öztan, 2016: 14; Kınacıoğlu, 1987: 18; Tekil, 1994: 7; Poroy, 1983: 26-27. Kıymetli evrakın devir şekline yani nama, emre veya hamiline düzenlenmesine göre, hak ve senedin bağlılığı güçlü veya zayıf olabilir. Detaylı bilgi için bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 26; Eşyanın teslim edilmesinde konişmento ibrazı, konışmantonun yasal hamilini korumak ve taşıyan eşyayı konişmento ibrazı karşılığında teslim etmekle taşıma sözleşmesinden ve konışmantonun doğan borçlarından kurtulmasını sağlamak olmak üzere iki önemli amacı bulunmaktadır. Bk. Bulut, 2008: 61.

³⁵⁴ Tekil, 1994: 12.

³⁵⁵ Hak ve senet arasındaki bağlılık, ne kadar güçlü olursa olsun birbirinden ayrılabilir. Senedin zayi olması gibi hallerde, hak da zayi olmaz. Bu durumda, kıymetli evrakın iptali prosedürü izlenerek, hak talep edilmeye devam edilebilir. Detaylı bilgi için bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 26.

³⁵⁶ Öztan, 2016: 15.

³⁵⁷ Mevsuf kıymetli evrak kaydı hakkında detaylı bilgi için bakınız: Öztan, 2016: 16.

³⁵⁸ Öztan, 2016: 17.

³⁵⁹ Öztan, 2016: 17.

adlandırılmaktadır³⁶⁰; hak senetsiz olarak ileri sürülemez, kıymetli evraktan doğan borç ise senet teslim alınmadan sona ermez³⁶¹.

Konişmento çift taraflı ibraz kaydını içermesine rağmen, uygulamada taşıyanın eşyayı konişmentonun ibrazı olmadan teslim etmesi haline sıklıkla rastlanmaktadır. TTK m. 645 ve TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıyanın, konişmentonun ibrazı olmadan eşyayı teslim etmesi geçerli bir ifa olarak değerlendirilmez. Konişmento ibraz edilmeden eşyayı teslim eden taşıyan, konişmento kendisine ibraz edildiğinde eşyanın tamamı ziyaa uğramış gibi tazminat ödemek zorunda kalır³⁶².

Eşyanın konişmentonun ibrazı olmadan teslimi ile karşılaşılmasının nedeni, konişmentonun ziyaa uğraması, konişmentonun gönderilene ulaşmamış olması gibi sebeplerden ileri gelmektedir³⁶³. Konişmentonun ziyaa uğraması hali için konişmentonun hamili, kıymetli evrakın iptali usulünü izleyerek hak ile senedin birlikteliğinin ortadan kaldırılmasını sağlayıp, mahkeme kararına dayanarak eşyanın teslimini istemelidir³⁶⁴. Taşıyan kaybolmuş veya çalınmış bir konişmento iptal edilmeden veya konişmentonun gönderilene ulaşmamasından dolayı konişmento ibrazı olmadan eşyayı teslim ettiği takdirde kıymetli evrak hukuku açısından geçerli bir ifa yapmış sayılamaz.

Uygulamada taşıyanın konişmentonun ibrazı olmadan eşyayı teslim edebilmesini sağlamak için konişmentonun eki olan çarter partiye veya konişmentoya, konişmentosuz teslimi mümkün kılan kayıtlar konulduğu görülmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz hususlar değerlendirildiğinde, konişmento ibrazı olmadan eşyanın teslim edileceğine dair kayıtların konişmentonun kıymetli evrak niteliği bakımından nasıl bir sonucu olacağı sorusu akla gelmektedir.

TTK m.1243, f. 1/c bendi uyarınca, bir navlun sözleşmesinde veya konişmentoda yahut diğer bir denizde taşıma senedinde yer alıp, denizde taşıma senetlerine ilişkin 1228 ilâ 1242 nci hükümlerinden kaynaklanan borç ve sorumlulukları doğrudan veya dolaylı olarak önceden kaldıran veya daraltan bütün kayıt ve şartlar geçersiz kabul edilmiştir. Aynı hükmün üçüncü fıkrası uyarınca, geçersiz kabul edilen kayıt konişmentonun diğer hükümlerinin geçersizliğine neden olmaz. Konişmentonun ibraz kaydını içerdiği, TTK m. 1228, 1 uyarınca düzenlenmiştir. Konişmentonun ibrazı olmadan konişmentodaki borcun yerine getirilebileceğine ilişkin kayıt TTK m. 1243 uyarınca geçersiz kabul edilebilir mi? Bu kaydın

³⁶⁰Poroy ve Tekinalp, 2013: 27.

³⁶¹Tekil, 1994: 10.

³⁶²<http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/02.Konolmadanyukunteslim.pdf> (erişim tarihi: 02.04.2018)

³⁶³Bulut, 2008: 41.

³⁶⁴Bilgili ve Demirkapı, 2017: 10; Bulut, 2008: 61. Detaylı bilgi için bk. başlık 3.2.3.1.3.

konişmentoda yer alması bir borç ve sorumluluğu mu ortadan kaldıracaktır, konişmentonun kıymetli evrak niteliğini mi? Kanımızca, ibraz şartının konişmentoda yer alması, borçlu ve alacaklı açısından bir borç değildir. Hak ve senedi bir araya getiren kıymetli evrak kayıdır. Konişmento ibraz edilmeden eşyanın teslim edilebileceğine dair kaydın konişmentoda doğrudan doğruya yer alması, hak ve senet birlikteliğini zedelemesi nedeniyle konişmentonun kıymetli evrak niteliğini ortadan kaldırır.

Konişmentonun ibrazı olmadan eşyanın teslimini mümkün kılan kaydın çarter partide yer alıp da çarter partinin konişmentonun eki haline geldiği haller³⁶⁵, kanımızca, konişmentodaki mevcut ibraz kaydını ortadan kaldıramaz. Zira TTK m. 1237, f. 3 uyarınca, çarter partide yer alan hükümler nitelikleri elverdiği ölçüde konişmentoya uygulanmalıdır. Çarter partide böyle bir hükmün yer alması, konişmentonun kıymetli evrak niteliği ile bağdaşmayacağı için uygulanması mümkün değildir.

2.5.2. Konişmentoda Yer Alabilecek İhtiyari Kayıtlar

Konişmentoda yer alabilecek ihtiyari kayıtlar, TTK m. 1229'da sayılan konişmentonun içeriği sayılan kayıtlar ve uygulamada sıklıkla konişmentoda yer verilen kayıtlardır. Kambiyo senetlerinde, kural olarak kanunda sayılan kayıtların yer almaması kambiyo senedinin geçersizliğine yol açmaktadır³⁶⁶. Konişmentoda ise TTK m. 1229, f. 1/o uyarınca, taraflarca uygun görülen başkaca kayıtların yer almasında sakınca bulunmamaktadır. Bu nedenle taraflar konişmentoya başkaca kayıt koyabilir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere konişmento, kambiyo senetlerinden farklı olarak, mevzuatta senede eklenebileceği söylenen ve uygulamada senede sıklıkla konulması alışılmış olan kayıtlardan herhangi birinin yokluğunun, kural olarak konişmentonun geçerliliğine doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır³⁶⁷. Önemli olan konişmentonun işlevini yerine getirmesi için gerekli bilgilerin yer almasıdır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, konişmento şekle sıkı sıkıya bağlı olmasa da işlevsel açıdan belirli şekil şartlarına bağlı bir senettir³⁶⁸.

³⁶⁵Çarter partinin konişmentonun eki haline gelmesi hakkında detaylı bilgi için bk. başlık 2.5.2.15.1

³⁶⁶TTK m. 672, f. 1 uyarınca, 671 inci maddede yazılı unsurlardan birini içermeyen senet ikinci ilâ dördüncü fıkralarda yazılı hâller dışında poliçe sayılmaz. TTK m. 777, f. 1 uyarınca, ikinci ilâ dördüncü fıkralarda yazılı hâller saklı kalmak üzere, 776 ncı maddede gösterilen unsurlardan birini içermeyen bir senet bono sayılmaz. TTK m. 78, f. 1 uyarınca, 780 inci maddede gösterilen unsurlardan birini içermeyen bir senet, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarda yazılı hâller dışında çek sayılmaz.

³⁶⁷Çağa ve Kender, 2006: 73.

³⁶⁸Karan, 2004: 40.

2.5.2.1. Eşyanın Cinsi, İşaretleri, Miktarı

TTK m. 1229, f. 1/a uyarınca, konişmentonun “*Yükletenin beyanına uygun olarak gemiye yüklenen veya yüklenmek üzere teslim alınan eşyanın genel olarak cinsini, tanınması için zorunlu olan işaretlerini, gerektiğinde tehlikeli eşya niteliğinde olup olmadığı hakkında açık bir bilgiyi, koli veya parça sayısı ile ağırlığını veya başka suretle ifade edilen miktarını.*” içermesi ihtiyari unsurlar arasında sayılmıştır.

Uygulamada da konişmento, çoğunlukla gemiye yüklenmek üzere teslim alınan veya gemiye yüklenen eşyanın cinsini, tanınması için zorunlu olan işaretlerini, gerektiğinde tehlikeli eşya niteliğinde olup olmadığı hakkında açık bir bilgiyi, koli veya parça sayısı ile ağırlığını veya başka suretle ifade edilen miktarını içeren kayıtları bulundurur. Doktrinde birçok yazar, söz konusu kayıtların düzenlenen senedin konişmento sayılması için zorunlu unsur olduğunu belirtmiştir³⁶⁹. Doktrindeki baskın görüş uyarınca, eşyaya ilişkin kayıtlar taşıyanın teslim borcunun içeriğini belirlediği için konişmentoya yazılmalıdır. Yukarıda konişmentonun zorunlu unsurlarında yer alan hem senet başlığında hem de hak başlığında, senedin bir irade beyanı içermesi ve kıymetli evrakta bu beyanın, hak hakkında bilgi vermek yönünde olması gerektiğinden bahsedildi. Konişmentonun içerdiği hak eşyaya ilişkindir. Bu nedenle biz de doktrindeki baskın görüşe katılıyoruz; her ne kadar eşyaya ilişkin kayıtlar kanunda ihtiyari kayıtlar arasında sayılmış olsa da TTK m. 1229, f. 2 uyarınca, söz konusu kayıtların bir veya bir kaçının senet metninde yer almaması konişmento vasfını etkilemez. Kanımızca eşyaya ilişkin kayıt konişmentonun kıymetli evrak vasfı ile beraber değerlendirildiğinde, senet metninde bu yönde bir kayıt içermesi bir zorunluluktur.

Konışmentodaki eşyaya ilişkin kayıtlar TTK m. 1239 uyarınca, bir ispat aracıdır. Söz konusu hüküm uyarınca, tesellüm konişmentosunda taşıyanın eşyayı konişmentoda belirtildiği şekilde aldığı, yükleme konişmentosunda ise konişmentoda belirtildiği şekilde gemiye yüklendiği karinesi kabul edilir. TTK m. 1239, f. 3 uyarınca, bu kayıtların aksi gönderilen de dâhil olmak üzere iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ispat edilemeyecektir. Taşıyan, hataen yanlış beyanda bulunduğunu iddia etse ve gerçekte teslim aldığı eşyayı ispat etse dahi sorumluluktan kurtulamayacaktır³⁷⁰. Taşıyanın yüke ilişkin olarak koyduğu ihtirazi kayıtlar taşıyanı ispat yükünden kurtarmaktadır. Taşıyan, yükletenin beyanları hakkında bir çekinceye sahip ise bu çekincesini konişmentoya yazdığı takdirde bu kayıtların karine teşkil etmesini önleyerek, taşıyanın malın konişmentoda yazılı olduğu şekil dışında teslim edilmesinden doğan sorumluluğuna karşı koruma sağlar³⁷¹.

³⁶⁹Kender vd., 2016: 186; Çağa ve Kender, 2006: 73; Kaner, 2014: 50.

³⁷⁰Güner Özbek, 2012: 253.

³⁷¹Kender vd., 2016: 186; Bahtiyar, 2008: 63; Çakalır, 1995: 52; Kaner, 2014: 50.

2.5.2.2. Eşyanın Haricen Belli Olan Hâl ve Durumu

Taşıyan, eşyanın haricen belli olan hâl ve durumuna ilişkin kayıt koymak konusunda yükletenin beyanı ile bağlı değildir. Eşyanın hâl ve durumu hakkında gerçeği olduğu gibi yansıtması gerekmektedir. Taşıyan, eşyanın hâl ve durumu hakkında konşimentoya bir kayıt koymaz ise konişmento, TTK m. 1239, f. 2 uyarınca, eşyanın haricen belli olan hal ve durumunun iyi olduğuna dair bir karine teşkil eder³⁷².

2.5.2.3. Taşıyanın Adı ve Soyadı veya Ticaret Unvanı ve İşletme Merkezi

TTK m. 1238, f. 1 uyarınca, “*Konişmentoyu taşıyan sıfatıyla imzalayan veya konişmento kendi ad ve hesabına imzalanan kişi, taşıyan sayılır.*” Taşıyan, eşyayı temsil etmesi ve kıymetli evrak niteliği dolayısıyla tedavül etme niteliğine sahip konişmentoyu bizzat kendisi veya temsilcisi aracılığıyla düzenleyen kişidir³⁷³. Taşıyan³⁷⁴, konişmento ile borç altına giren kişidir. Bu sebeple taşıyanın ad-soyadının veya ticaret unvanı ve işletme merkezinin gösterilmesi önemlidir ancak, konişmentoda söz konusu kaydın yer almaması konişmentonun geçerliliğini etkilemez³⁷⁵. Bunun nedeni ise, “Taşıyanı İspat” başlıklı TTK m. 1238’de taşıyanın yer olmadığı veya yanlış belirtildiği hallerde kimlerin taşıyan sayılacağı veya taşıyanın nasıl tespit edileceği hükme bağlanmıştır. TTK m. 1238, f. 2 uyarınca, konişmentoda taşıyanın adı ve soyadı veya ticaret unvanı ile işletme merkezinin gösterilmemiş olduğu veya anlaşılmadığı hâllerde, donatan, taşıyan sayılır³⁷⁶. Konişmento hamilinin açık istemi üzerine, donatanın taşıyanın adı ve soyadını veya ticaret unvanı ile işletme merkezini bildirerek taşıyanın belgelendirilmesi de mümkündür. Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasında ise, kaptan veya taşıyanın diğer bir temsilcisi tarafından düzenlenen konişmentoda, taşıyanın adı ve soyadı veya ticaret unvanı ile işletme merkezinin gösterilmemiş olduğu veya açıkça anlaşılmadığı hâller hükme bağlanmış ve söz konusu madde uyarınca, temsilci de ikinci fıkra uyarınca sorumlu tutulan donatan ile birlikte taşıyan sayılır. Yine ikinci fıkrada olduğu gibi konişmento hamilinin açık istemi üzerine temsilci, taşıyanın adı ve soyadını veya ticaret unvanı ile işletme merkezini bildirerek bunun belgelendirmiş olma imkânı tanınmıştır.

³⁷²Kender vd., 2016: 186.

³⁷³Ateş, 2008: 69.

³⁷⁴TTK hükümleri uyarınca, navlun sözleşmesinin tarafları taşıyan ve taşıtandır. Taşıyanın navlun sözleşmesinin aktif tarafını oluşturur. Donatanın statüsü kanundan kaynaklanırken, taşıyan olabilmek için taşıtan ile sözleşme yapılması gerekmektedir. Bk. Sözer, 2014: 318.

³⁷⁵Kender vd., 2016: 186; Çağa ve Kender, 2006: 74; Zevkliler, 1970: 534; Taşıyanın adının yazılmaması veya yanlış yazılması hali için alternatif hüküm öngörülmesinin nedeni senedin kıymetli evrak olarak ayakta kalması için olduğu yorumlansa da kanımızca, takip ve yetki bakımından kolaylık sağlanmasıdır. Zira TTK m. 645 uyarınca, düzenleyenin adının kıymetli evrakta yer alması kıymetli evrakın unsurlarından değildir. Aksi görüş için bk. Çakalır, 1995: 46.

³⁷⁶Çakalır, 1995: 30; Çağa ve Kender, 2006: 74; Çelikbaş, 2012: 206.

TTK m. 1238, f. 4 kapsamında ise konişmento hamilinin açık istemi ile donatan veya temsilciden taşıyanın bildirilmesini istemiş olduğu durumlarda taşıyanın adı ve soyadı veya ticaret unvanı ile işletme merkezinin yanlış veya geç bildirilmiş olması hâlinde; taşıyan, donatan veya taşıyanın temsilcisi, yanlış veya geç bildirimden doğacak zararlardan müteselsilen sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır. Taşıyana karşı açılan tazminat davalarındaki 1 yıllık hak düşürücü süre taşıyanın adı ve soyadı veya ticaret unvanı ile işletme merkezi doğru bildirilene kadar işlemeye başlamaz.

2.5.2.4. Kaptanın Adı ve Soyadı

TTK m. 1089 uyarınca, kaptan, kusuruyla yol açmış olduğu zararlardan eşya ile ilgili herkese karşı sorumludur. Konışmentoya kaptanın adı ve soyadının yazılmasındaki amaç, kaptanın sorumluluk hallerinde ve alacaklıların davalarında husumetin tarafına kolay yöneltilmesini sağlamaktır³⁷⁷. Kaptanın adının ve soyadının yazılmamış olması tıpkı diğer ihtiyari kayıtlarda olduğu gibi konişmentonun geçerliliğine etki etmez.

2.5.2.5. Geminin Adı ve Tabiiyeti

Geminin adının konişmentoda belirtilmesi, eşya ile ilgili kişilerin, geminin seyri konusunda bilgi alması, ne zaman varma limanına ulaşacağı, eşyanın durumu hakkında fikir sahibi olmalarını sağlar³⁷⁸.

İkame şartı içermeyen yükleme konişmentolarında geminin adı yer almak zorundadır. Zira eşyanın başka bir gemiye aktarılması durumunda konişmento hüküm ihtiva etmez. Tesellüm konişmentolarında ise teslim alınan yükün hangi gemiye yükleneceğinin belirtilmesi gerekmektedir³⁷⁹.

Geminin tabiiyetinin konişmentoda belirtilmesi ise çıkan uyuşmazlıklarda bayrak kanununa göre çözüm geliştirilecek hallerde önem arz eder. Uygulamada geminin uyruğunun tespitinin kolay bir işlem olması nedeniyle bu kaydın konişmentoda çok fazla yer almadığı görülür³⁸⁰.

2.5.2.6. Yüklemenin Adı ve Soyadı veya Ticaret Unvanı

Emre yazılı senetlerde senet kimin emrine düzenlenmiş ise onun adını içermesi gerekmektedir³⁸¹. Konişmentoda ise eşyanın sefere çıktığı sırada satışı gerçekleşmemiş

³⁷⁷Kender vd., 2016: 187; Çakalır, 1995: 46; Çağa ve Kender, 2006: 74; Çelikbaş, 2012: 206.

³⁷⁸Kender vd., 2016: 187.

³⁷⁹Çağa ve Kender, 2006: 74; Çelikbaş, 2012: 206-207.

³⁸⁰Kender vd., 2016: 187; Çelikbaş, 2012: 207.

³⁸¹Pulaşlı, 2017: 135.

olabilir, satış gerçekleşene kadar emre yazılı konişmentoda lehdarın adının yer almaması konişmentonun niteliği gereği rastlanabilir. Kanun koyucu emre yazılı konişmentolarda bu tarz durumlara rastlanabileceğini öngörmüş ve emre yazılı konişmentoyu ayakta tutmak için TTK m. 1228, f. 3 hükmünde, konişmentonun sadece emre düzenlendiği hallerde yükletenin emrine düzenlendiği kabul edilmiştir. Konişmento sadece emre düzenlendiği hallerde, yükletenin adı, soyadı veya ticaret unvanının gösterilmesi konişmentonun kıymetli evrak niteliği dolayısıyla bir zorunluluktur³⁸².

Konüşmento, nama, hamile veya gönderilenin emrine yazılı ise, yükletenin kimliğinin kanıtlanması gereken hukukî uyumsuzluklarda konüşmentoya kayıt edilmesi ispat hukuku bakımından kolaylık sağlar³⁸³.

TTK m. 1208 uyarınca, yükleten, kendisinin veya adamlarının kusurundan kaynaklanmış olmadıkça, taşıyanın veya fiilî taşıyanın, geminin zıyayı veya hasarı dolayısıyla ya da diğer bir sebeple uğradığı zarardan sorumlu olmadığı hükme bağlanmıştır. Yükletenin ve adamlarının kusurunun mevcut olduğu hallerde sorumluluğu doğacağından, bu gibi durumlarda yükletenin adı, soyadı veya ticaret unvanının belirtilmiş olması ispat şekli açısından kolaylık sağlar³⁸⁴. Konüşmentonun sadece emre düzenlendiği hal hariç yükletenin adının konüşmentoda yer almaması geçerliğini etkilemeyecektir³⁸⁵.

2.5.2.7. Gönderilenin Adı ve Soyadı veya Ticaret Unvanı

“Tanımlar” başlıklı Hamburg Kuralları m. 1(4) uyarınca, “gönderilen” eşyayı teslim almaya yetkili kişi olarak tanımlanmıştır³⁸⁶. TTK’da gönderilenin tanımına yer verilmemiştir ancak, birçok hükümden gönderilenin, taşınan eşyayı teslim alacak kişi olduğu anlaşılmaktadır³⁸⁷. Gönderilenin belirlenmesi, navlun sözleşmesiyle ya da yükleten konüşmento düzenlenmesini talep etmişse konüşmento ile sağlanır³⁸⁸.

³⁸²Kender vd., 2016: 187; Çakalır, 1995: 45; Kaner, 2014: 49; Çağa ve Kender, 2006: 75.

³⁸³Çakalır, 1995: 46; Yükletenin kimliğinin tespiti için konüşmentodan faydalanılan YHGK kararı için bk. “...Davalı vekili, pasif husumet itirazında bulunarak davanın reddini istemiştir. Mahkemece, tüm dosya kapsamına göre; konüşmento üzerinde yapılan incelemede taşıma şirketinin MSC Company S.A olduğu, bu konüşmentoda yükleme acentesinin MSC Shipping Agency SA (MSC Gemi Acenteliği A.Ş.) olarak yer aldığı, ancak davacının davalı ...Ş’ye karşı dava açtığı, davacının bu halde davayı taşıyanın acentesine izafeten açması gerekirken doğrudan acenteye dava açılmasının TTK’nın 119. maddesine (TTK’nın 105 maddesine) aykırı olduğu, davalının pasif husumetinin (sıfatı) bulunmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir...” T.C. YHGK E. 2017/11-103 K. 2018/250 T. 21.2.2018 <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 24.06.2018)

³⁸⁴Kender vd., 2016: 187.

³⁸⁵Çakalır, 1995: 45.

³⁸⁶ United Nations Convention on The Carriage of Goods by Sea, 1978 (Hamburg Rules), Article 1 (4), "Consignee" means the person entitled to take delivery of the goods. Bk. Yazıcıoğlu, 2000: 54.

³⁸⁷Kaner, 2014: 6. Söz konusu hükümler; TTK m. 1168, TTK m. 1174, TTK m. 1176, TTK m. 1178, f. 3/a.

³⁸⁸Gönderilenin belirlenmesinin her navlun sözleşmesi için esaslı unsur olmadığı hakkında bk. Çağa ve Kender, 2006: 5; Navlun sözleşmesini yapmış olan taşıtan varma limanında eşyayı kendisi teslim almayacaksa yetki ve

Gönderilenin adı, soyadı veya ticaret unvanının konişmentoya kaydedilmesi yükletenin bildirimini ile söz konusu olur³⁸⁹. Yükleten konişmento düzenlenmesini talep etmiş ve gönderilenin adı ve soyadını veya ticaret unvanını taşıyana bildirmiş ise gönderilen; konişmentonun kıymetli evrak niteliğinin sağladığı hak dolayısıyla konişmentonun ilk hamili olur³⁹⁰.

Kıymetli evrakın ilk hamili ise senet lehine düzenlenen kişidir yani lehdardır. Bazı kıymetli evrak türleri senedin lehdarını içermek zorundayken bazılarında ise senedin lehdarı yer almaz. Konişmento, kıymetli evrakın devir usulüne göre ayrımındaki üç tipte birden düzenlenebildiği için, gönderilenin adını ihtiyari kayıtlar başlığı altında incelemeyi uygun gördük.

TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmento nama yazılı, emre yazılı ve hamile yazılı düzenlenebilir. Nama ve emre yazılı konişmentonun her ikisi de hamile yazılı konişmentodan farklı olarak senet metninde gönderilenin adını içermek durumundadırlar³⁹¹. Konişmentoda gönderilenin, üçüncü bir kişi olması zorunlu değildir. TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, yükletenin emrine veya taşıyan ya da kaptan namına da düzenlenebilir³⁹².

TTK m. 654 uyarınca, “*Belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır.*”. İlgili hüküm uyarınca, konişmentonun nama yazılı olması için konişmento, gönderilenin adını içermelidir³⁹³.

TTK m. 824 uyarınca, “*Emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak, emre yazılı senetlerdendir.*” Söz konusu hüküm incelendiğinde bir kıymetli evrakın emre yazılı olarak kabul edilmesi için tek şart senet metninde “emre” kaydının yer alması gibi görünse de emre kaydının yanında lehdarın adının belirtilmesi, emre yazılı senedin amacını gerçekleştirmesi için gereklidir³⁹⁴. Bu nedenle, bir senette kimin emrine düzenlendiği gösterilmeden sadece emre kaydının yer alması senedi emre yazılı senet haline getirmek için yeterli değildir³⁹⁵. Kanun koyucu, TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, emre yazılı konişmento için bir

---

işlemleri yapması için bir kişi tayin edebilir. Bu kişi gönderilendir. Bu durumda gönderilen, kendi adına ancak başkası hesabına eşyayı teslim alır. Bazı durumlarda, taşıtan satıcı, gönderilen ise alıcıdır. Bu durumda ise gönderilen, kendi adına ve hesabına eşyayı teslim alır. Her iki hal içinde konişmento düzenlenebilir ve her iki halde de gönderilen, taşıtan ile ilişkisinden ve navlun sözleşmesinden bağımsız olarak konişmentonun ibrazı ile taşıyan eşyanın teslimini talep hakkını haizdir. Detaylı bilgi için bk. Sözer, 2014: 322; Sözer, 2014: 402. Konişmento düzenlenmemiş ise, gönderilen navlun sözleşmesine dayanarak eşyanın teslimini talep edebilir. Bk. Bulut, 2008: 16.

³⁸⁹Kender vd., 2016: 187.

³⁹⁰Çağa ve Kender, 2006: 5; Kaner, 2014: 49.

³⁹¹Pulaşlı, 2017: 49.

³⁹²Kender vd., 2016: 188.

³⁹³Pulaşlı, 2017: 49; Çakalır, 1995: 47.

³⁹⁴Pulaşlı, 1997: 205.

³⁹⁵Pulaşlı, 1997: 205

istisna öngörmüş, sadece emre kaydı ihtiva eden konişmentoyu yükletenin emrine yazılmış kabul ederek, lehdara ilişkin bir kayıt içermeyen emre yazılı konişmentoyu geçerli kılmıştır.

TTK m. 658, f. 1 uyarınca, “*Senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senet sayılır.*” Hamile yazılı senetlerin şekil şartları, senedin lehdarının gösterilmemesi ve hamile kaydının yer almasıdır ancak, bazı hallerde senet hamile kaydını içermiyor olabilir. Bu durumda, senedin şeklinden hamile yazılı olduğu anlaşılıyor ise hamile yazılı olduğu kabul edilir³⁹⁶. Konişmentonun lehdarı olan gönderilenin adı ve soyadı veya ticaret unvanı yazılmamış ve konişmento emre kaydı içermiyor ise hamile kaydı mevcut olmasa dahi konişmentonun şeklinden hamile yazılı olduğu anlaşıldığı için hamile yazılı olduğu kabul edilir³⁹⁷.

Konışmentoda, varna limanında hazırlık yapacak kişiye önceden ihbar yapılması amacıyla bu kişiye ilişkin bir kayıt yer almaktadır³⁹⁸. Gönderilene ilişkin kayıt konişmentoda yer almıyor ise, ihbar adresi kaydında yer alan kişi gönderilen olarak kabul edilmez. Bu kişi hazırlıkların yapılması ile ilgili olup, taşınan eşyayı teslim almaya yetkili değildir³⁹⁹. Bu durumda üç ihtimal söz konusu olabilir. İlk olarak konişmento emre kaydını ihtiva ediyor ise yükleten adına düzenlenmiş sayılır; ikinci olarak konişmentoya nama kaydını ihtiva ediyor ancak, lehdara ilişkin bir kayıt içermiyor ise senet kıymetli evrak vasfını haiz olmaz; son olarak, konişmento hamile kaydı içeriyor ise niteliği gereği lehdara ilişkin bir kayıt içermez ve geçerli olur.

2.5.2.8. Navlun Sözleşmesine Göre Yükleme Limanı ve Taşıyanın Eşyayı Yükleme Limanında Teslim Aldığı Tarih

TTK m. 1229, f. 1/h uyarınca, konişmentoya navlun sözleşmesinde yer alan yükleme limanının yazılması gerekir. Yükleme limanı, navlun sözleşmesinde belirli bir liman olarak gösterilebileceği gibi taşıtanın daha sonradan herhangi birini tercih edebileceği birden fazla liman olarak da gösterilebilir⁴⁰⁰.

Navlun sözleşmesinde alternatifli gösterilmiş yükleme limanı olabileceği gibi navlun sözleşmesinde kararlaştırılan yükleme limanı ile fiilen yükün teslim alındığı yükleme limanı farklı olabilir. Bu durumda konişmentoda, navlun sözleşmesinde yer alan yükleme limanından farklı bir yükleme yazılmış ise konişmentoda yer alan yükleme limanına itibar

³⁹⁶Pulaşlı, 2017: 73; Bozer ve Göle, 2017: 35; Ülgen vd., 2015: 75.

³⁹⁷Çakalır, 1995: 47.

³⁹⁸Bu kayıt konişmentoda, İngilizce karşılık olarak “Notify”, “Notify the Address” şeklinde yer almaktadır.

³⁹⁹Gençkaya, 2005: 109; Kaner, 2014: 49; Çakalır, 1995: 47.

⁴⁰⁰Tekil, 1998: 260.

edilmelidir⁴⁰¹. Yükleme limanının belirtilmiş olması, eşyanın kökeninin ispatı konusunda da önem arz eder⁴⁰².

2.5.2.9. Navlun Sözleşmesine Göre Boşaltma Limanı veya Buna İlişkin Talimat Alınacak Yer

Boşaltmaya ilişkin hükümlerin düzenlendiği TTK m. 166 ve devamında, boşaltma limanının tanımını yapılmamıştır. Boşaltma limanı, navlun sözleşmesi veya konişmentoya istinaden taşınan eşyanın hak sahibi görünen kişiye teslim edileceği yerdir⁴⁰³. Bu nedenle boşaltma limanı, navlun sözleşmesi gereği taşıyanın yük teslim etme borcunun ifası bakımından önemlidir. Şöyle ki, boşaltma limanı olmayan bir yerde yapılan teslim sonucunda taşıyan konişmentodan ya da taşıma sözleşmesinden doğan borcundan kurtulamaz⁴⁰⁴.

Kanımızca, boşaltma limanına ilişkin kaydın konişmentoda yer almaması konişmentonun geçerliliğini etkilemez. Zira taşınan eşya henüz satılmamış olabilir, varna limanı eşya yolculuktayken değiştirilebilir. TTK m. 1232 uyarınca, yükletenin talimat verme hakkı ve konişmento hamilinin başka bir limanda teslim istediği haller düzenlenmiştir. Boşaltma limanı belirlenmediği veya boşaltma limanının değişikliğinin öngörüldüğü hallerde konişmentoya kayıt olarak boşaltma limanı hakkında talimat alınacak yer de yazılabilir⁴⁰⁵.

Boşaltma limanı eşyayı teslim yeri olması dolayısıyla borcunun ifa yeri olması bakımından önemli olsa da boşaltma limanının konişmentoda yazılı olması bunun hukuken kıymetli evrak olarak kabulü için gerekli olan şekil şartlarından değildir. Konişmento boşaltma limanına ilişkin bir kayıt içermese ya da kaydedilmiş olan liman sonradan değiştirilse dahi konişmento kıymetli evrak fonksiyonunu kaybetmeyecektir⁴⁰⁶.

2.5.2.10. Konişmentonun Düzenlendiği Yer ve Tarih

Konişmentonun düzenlendiği yerin belirtilmesi, kanunlar ihtilafı bakımından önem arz eder⁴⁰⁷. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 7 uyarınca, “*Hukukî işlemler, yapıldıkları ülke hukukunun veya o hukukî işlemin esası hakkında yetkili hukukun maddi hukuk hükümlerinin öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir.*”

Konişmentonun düzenlendiği tarih, yükün teslim alındığı tarih veya yükün gemiye yüklendiği tarihi göstermektedir. Konişmentoda düzenleme tarihinin yer alması, yükleme

⁴⁰¹Kender vd., 2016: 188.

⁴⁰²Kender vd., 2016: 188; Çelikbaş, 2012: 207.

⁴⁰³Bulut, 2008: 56-57.

⁴⁰⁴Bulut, 2008: 56.

⁴⁰⁵Çelikbaş, 2012: 28; Bulut, 2008: 57

⁴⁰⁶Bulut, 2008: 57.

⁴⁰⁷Kender vd., 2016: 188; Çakalır, 1995: 48.

tarihi kararlaştırılmış olan denizaşırı satışlar bakımından da son derece önemlidir⁴⁰⁸. Hem konişmentonun düzenlendiği yere hem de tarihe ilişkin kaydın konişmentoda yer alması kanımızca, zorunlu unsurlar değildir.

2.5.2.11. Taşıyan veya Onu Temsilen Hareket Eden Kişinin İmzası

TTK m. 1229, f. 2 uyarınca, taşıyan veya onu temsil eden kişinin imzası konişmentoda yer alabilecek ihtiyari kayıt olarak düzenlenmiştir ancak, konişmento bir kıymetli evraktır ve kıymetli evrakın zorunlu unsurlarından biri olarak öngörülen senet, borç altına girecek olan kişinin veya onu temsil eden kişinin imzasını içermek zorundadır⁴⁰⁹. Konişmento ile borç altına giren kişi taşıyandır. Tüm bu gerekçeler nedeniyle, konişmentonun geçerli olabilmesi için taşıyan veya taşıyanı temsil eden kişinin imzasını içermesi konişmentonun zorunlu unsurlarındandır⁴¹⁰.

2.5.2.12. Navlunun Gönderilen Tarafından Ödeneceğine Dair Kayıtları, Ödenecekse Bunun Miktarı

Navlun sözleşmeleri iki taraf borç yükleyen bir sözleşmelerdendir. Navlun sözleşmesinde taşıyanın eşyayı taşıma taahhüdü, taşıtanın navlun ödeme borcuna karşılıktır⁴¹¹.

TTK m. 1229, f. 1, 1 bendinde yer alan navlunun gönderilen tarafından ödeneceğine dair kaydın konişmentoda yer alması ihtiyaridir ancak, TTK m. 1240, f. 1 uyarınca, konişmentoda navlunun veya yükleme limanında doğan sürastarya ücretinin gönderilen tarafından ödeneceğine dair bir kayıt yoksa gönderilenin navlun veya sürastarya ücretini ödemeyeceği karinedir. Söz konusu kayıt konişmentoda yer almaz ise aksi ispat edilemeyen karine olması dolayısıyla gönderilen dâhil hiç kimseye karşı ileri sürülemez⁴¹².

TTK m. 1240, f. 2 uyarınca, navlun eşyanın ölçüsüne, sayısına veya tartısına göre kararlaştırılmış ve bunlar da konişmentoda gösterilmiş olursa, konişmentoda aksine bir şart olmadıkça, navlun buna göre belirlenir. TTK m. 1239, f. 1 uyarınca, taşıyan, eşyanın ölçüsü, sayısı veya ağırlığının, doğru ve tam olarak göstermediğini biliyor, şüphe ediyor veya bu beyanları kontrol etmek için yeterli imkâna sahip değilse, konişmentoya bu beyanların gerçeğe uymadığını, şüphesini haklı gösteren sebepleri veya yeterli kontrol imkânının bulunmadığını açıklayan bir çekince koymuş ise, kanun koyucu TTK m. 1240, f. 2 uyarınca,

⁴⁰⁸Çakalır, 1995: 48.

⁴⁰⁹İmza hakkında detaylı bilgi için bk. 2.4.1.1.1.

⁴¹⁰Kender vd., 2016: 189.

⁴¹¹Kaner, 2014: 3.

⁴¹²Süzel, 2014: 309.

yazılan şerhi aksine bir şart olarak kabul etmemektedir. Son olarak, TTK m. 1240, f. 3 uyarınca, konişmentoda, navlun için denizde taşıma sözleşmesine (navlun sözleşmesine) yollama yapılırsa, bu kapsama sürastarya ücreti dâhil edilmeyecektir.

Konişmento, çarter partiye atıf yapıyor ve çarter parti navlunun gönderilen tarafından ödeneceğine ilişkin bir kayıt içeriyor ise, bu kaydın gönderilen açısından sonuç doğurabilmesi için, TTK m. 1237, f. 3 uyarınca, çarter partinin bir suretinin konişmento hamiline devredilmiş olması gerekmektedir⁴¹³.

2.5.2.13. Navlun Sözleşmesinde Açıkça Kararlaştırılmışsa, Eşyanın Boşaltma Limanında Teslim Olunacağı Tarih ve Süre

Konişmento, eşyanın boşaltma limanında teslim olunacağı tarih ve süreyi ancak, düzenlenmesinden önce navlun sözleşmesi kapsamında taraflar buna ilişkin açık bir anlaşma yapmışlarsa içerebilir. Taşınan eşyanın yolculuğa çıkarken, eşya henüz mülkiyeti devir borcu doğuran bir sözleşmeye konu edilmemiş ise boşaltma limanı veya eşyanın teslim olunacağı tarih navlun sözleşmesi taraflarınca belirlenmemiş olabilir. Eşyanın hangi limanda teslim edileceği belirli olmadığı için teslim edilecek tarih ve süreninde konişmentoda belirlenmemesi olağandır. Bu gibi hallerde, eşyanın boşaltma limanı, teslim olacağı tarih ve süre sonradan kararlaştırılabilir.

TTK m. 1186, f. 2 uyarınca, eşyanın uğradığı veya eşyaya ilişkin her türlü zıya ve hasar nedeniyle, taşıyanın ödemesi gereken tazminatın toplamı, eşyanın navlun sözleşmesine uygun olarak gemiden boşaltıldığı veya boşaltılması gereken yerdeki ve tarihteki değerine göre hesaplanmaktadır. Eşyada zıya veya hasar ortaya çıktığı takdirde tazminat miktarının hesaplanmasında, konişmentoda navlun sözleşmesinde yer alan eşyanın boşaltma limanına teslim olunacağı tarihin yer alması ispat kolaylığı açısından önem arz eder ancak, konişmentonun geçerliliği için zorunlu bir unsur değildir.

2.5.2.14. Sorumluluk Sınırlarını Genişleten Her Şart

TTK m. 1243, f. 1 uyarınca, konişmentoda yer alıp da; taşıyanın borç ve sorumluluklarına ilişkin 1141, 1150, 1151 ve 1178 ilâ 1192 nci maddeler, taşıyan ve yükletenin borç ve sorumluluklarına ilişkin 1145 ilâ 1149, 1165 ve 1208 inci maddeler veya konişmentoya ilişkin 1228 ilâ 1241 nci maddelerden kaynaklanan borç ve sorumlulukları doğrudan veya dolaylı olarak önceden kaldıran veya daraltan bütün kayıt ve şartlar

⁴¹³Süzel, 2014: 309.

geçersizdir. TTK m. 1243, f. 3 uyarınca, konişmentoda yer alan bir kaydın geçersiz sayılması geri kalan hükümlerin geçersizliği sonucunu doğurmaz.

TTK m. 1243, f. 4 uyarınca, “*Taşıyanın borçlarını ve sorumluluğunu genişleten veya ağırlaştırılan kayıt ve şartlar ise geçerlidir.*”.

2.5.2.15. Taraflarca Uygun Görülen Diğer Kayıtlar

TTK m. 1229, f. 1, o bendi uyarınca, konişmentoda TTK m. 1228 ve m. 1229, f.1deki hususlar dışında başka kayıtlara da yer verilebilir⁴¹⁴. Tarafların kararlaştırabileceği kayıtlardan bazıları şunlardır:

2.5.2.15.1. Yolculuk Çarteri Partisine Yapılan Atıf

TTK m. 1138, f.1/a uyarınca, taşıyan, yolculuk çarteri sözleşmesinde eşyayı, geminin tamamını veya bir kısmını ya da belli bir yerini taşıtana tahsis ederek denizde taşımayı üstlenir. Yolculuk çarteri sözleşmesi, navlun sözleşmesi türlerinden biridir⁴¹⁵. Konişmento taşıma sözleşmesinin varlığını ispat eden belge niteliğinde olduğu için yolculuk çarteri sözleşmesi ile uyum içerisinde olması asıldır⁴¹⁶.

TTK m. 1139 uyarınca, yolculuk çarteri sözleşmesi yapıldığında taraflardan her biri, giderini vererek, sözleşme şartlarını içeren bir yolculuk çarter partisi düzenlenmesini ve kendisine verilmesini isteyebilir. Yolculuk çarter partisinde yer alan kayıtlar konişmentoya ayrı ayrı yazılabileceği gibi, uygulamada sıklıkla rastlanan usul yolculuk çarter partisine atıf yapılarak konişmentonun eki haline getirilebilir⁴¹⁷. Özellikle uluslararası deniz taşımacılığında, yolculuk çarter partisi ve konişmento iç içedir⁴¹⁸. Konişmentoda çarter partiye yapılan atıfla, çarter partinin eki haline gelmesi “incorporation⁴¹⁹ klozu” olarak adlandırılmaktadır⁴²⁰.

TTK m. 1237 uyarınca, “*Konışmentoda, yolculuk çarteri sözleşmesine gönderme varsa, konişmento devredilirken çarter partinin bir suretinin de yeni hamile ibraz edilmesi gerekir. Bu takdirde çarter partide yer alan hükümler, nitelikleri elverdiği ölçüde konişmento hamiline karşı da ileri sürülebilir.*” Söz

⁴¹⁴Kender vd., 2016: 189.

⁴¹⁵Karan, 2004: 44; Çağa ve Kender, 2006: 7-8.

⁴¹⁶Karan, 2004: 44; Çakalır, 1995: 57-58.

⁴¹⁷Karan, 2004: 44-45; Arslan ve Aydın, 2013: 129-130; Çakalır, 1995: 58.

⁴¹⁸Mota, 2015: 70.

⁴¹⁹Incorporation, bir belgenin başka bir belgenin eki veya parçası haline getirilmesi yoludur. Bu işlem ile sözleşmenin tarafları düzenledikleri belgeye bağlanan diğer belgenin kendi düzenledikleri sözleşme gibi uygulanacağını ortaya koymuş olurlar. Deniz ticaretinin özellikle milletlerarası boyutta gerçekleştiği durumlarda, taraflar konişmento veya navlun sözleşmesine incorporation yoluyla başka düzenlemeleri ek haline getirmektedirler. Taraflar incorporation yoluyla, milletlerarası anlaşmaları, standart hükümleri veya genel işlem şartlarını sözleşmelerin eki haline getirebilirler. Bk. Ekşi, 2010: 21-22, Arslan ve Aydın, 2013: 127.

⁴²⁰Atamer, 2005: 41.

konusu hüküm ile 6762 Sayılı ETTK döneminde yaşanan çarter partinin incorporation yoluyla konişmentonun eki haline getirilmesi hakkındaki problemler çözüme kavuşmuştur⁴²¹. Zira hüküm uyarınca, incorporation yoluyla yolculuk çarter partisine bir gönderme varsa yolculuk çarter partisinin bir sureti muhakkak hamile de ibraz edilmelidir. Böylece konişmentonun hamili hangi kayıtlarla konişmentoyu devraldığını açıkça görebilecektir. Yolculuk çarter partisinde yer alan şartların, konişmento hamiline karşı hüküm ifade etmesi ise şartların niteliklerine göre değerlendirme yapılarak uygulanacaktır. Yukarıda değindiğimiz üzere navlun sözleşmesi taşıyan ve taşıtan arasında yapılan bir sözleşmedir. Bu doğrultuda yolculuk çarter partisinde yer alan bir şart açıkça taşıtan için öngörülmüş ise, konişmentonun hamili yani gönderilen için uygulanamayacağı açıktır. Şartın niteliğinden gönderilene uygulanmasına engel olmadığı anlaşılıyor ve gönderilen tarafından konişmento teslim alınırken şartın kabul olmayacağı yönünde bir kayıt bulunmuyorsa, gönderilen o şart ile bağlıdır⁴²².

Denizde taşıma senetlerinin, emredici hükümlerinden TTK m. 1243 uyarınca, navlun sözleşmelerindeki, konişmentodaki ve diğer denizde taşıma senetlerindeki kayıt ve şartlar ile taşıyanın sorumluluğu, taşıtanın sorumluluğu ve denizde taşıma senetlerine ilişkin hükümlerdeki borç ve sorumluluklara ilişkin hükümlerin kaldırılması ve daraltılması, söz konusu ise, bu kayıtlar ve şartlar geçersiz kabul edilir. TTK m. 1245'in ilk cümlesinde ise, yolculuk çarter partisine TTK m. 1243 uygulanamaz. Kanun koyucu, TTK m. 1245 ile öngördüğü istisnaya, aynı hükmün ikinci cümlesi ile başka bir istisna getirerek, "*...ancak, böyle bir sözleşmeye dayalı olarak konişmento düzenlenirse, taşıtan olmayan konişmento hamili ile taşıyan arasındaki ilişkide 1243 üncü madde hükmü uygulanır.*" şeklinde hüküm kurmuştur. Böylelikle, yolculuk çarter partinin emredici hükümlere aykırı düzenlenmesi halinde, konişmento ile bağlandığı takdirde taşıtanın konişmento hamili olduğu durumlar ayrı tutularak üçüncü kişi durumundaki hamil korunmaya devam edilmiştir⁴²³. Kanun koyucunun bu yaklaşımı, TTK m.1237, f. 3'teki düzenleme ile bütünlük arz etmektedir.

2.5.2.15.2. Tahkim

Tahkim, bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş tarafların anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümlenmesini özel kişi veya kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu kişilerce incelenip karara bağlanmasına denir⁴²⁴.

Bu çalışmada inceleme konusu yapılan tahkim türü ihtiyari tahkimdir⁴²⁵. İhtiyari tahkim tarafların iradeleri ile başvurabilecekleri tahkim yoludur. İhtiyari tahkim, Türk

⁴²¹Atamer, 2005: 41.

⁴²²Atamer, 2005: 41.

⁴²³Kaner, 2014: 92-93.

⁴²⁴Arslan vd., 2017: 782; Kuru, 2016: 928; Pekcanitez vd., 2017: 579.

hukukunda HMK m. 407-444 ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda⁴²⁶ (MTK) düzenlenmiştir⁴²⁷. HMK m. 407 uyarınca, Milletlerarası Tahkim Kanunun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında HMK hükümleri uygulanır. MTK m. 1, f. 2 uyarınca, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında MTK uygulanır. MTK m. 2 uyarınca, bazı hallerin varlığı halinde, tahkim anlaşması yapılan uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıyarak milletlerarası nitelik kazandığı belirlenmiştir. Bu haller;

“1. Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması.

2. Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin;

a) Tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya dayanarak tespit edilen hâllerde tahkim yerinden,

b) Asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerden veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden, Başka bir devlette bulunması.

3. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması.

4. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukukî ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi.”

şeklinde sayılmıştır.

Tahkim sözleşmesinin tanım ve şekline ilişkin MTK m. 4 ve HMK m. 412 hükümlerinde aynı belirlemeler yapılmıştır . Her iki hükümde de, tarafların, hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşma, tahkim anlaşması olarak belirlemiştir.

Tahkim sözleşmesinin şekli için ise her iki hükümde de, yazılı şekil öngörülmele birlikte, şeklin yerine getirilmiş olması için, taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması dahi yeterli görülmüştür. Hükümlerin lafzından

⁴²⁵Mecburi tahkim, bir uyuşmazlığın çözümü için tahkime başvurmanın zorunlu olduğu hallerdir. Tahkimin hangi hallerde mecburi olduğu, özel kanun hükümlerince düzenlenmektedir. Bk. Kuru, 2016: 929-930; Arslan vd., 2017: 782-783.

⁴²⁶ RG: 21/6/2001-24453.

⁴²⁷Kuru, 2016: 928-929; Arslan vd., 2017: 781.

anlaşılan, tahkim anlaşması için tarafların mutlak olarak karşılıklı imza içeren bir sözleşme ile tahkim sözleşmesini yapmak zorunda olmadıkları, birbirlerine uygun iradelerini başka yazılı yollarla iletebilecekleri yönündedir⁴²⁸. Hükümde sayılan, sözleşmenin kurulması yolları sınırlı sayıda değildir. Zira TBK m. 1 uyarınca, sözleşme tarafların birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulur ve tarafların iradeleri açık veya örtülü olabilmektedir⁴²⁹.

Konişmento ile tahkim anlaşması öngörülmesi iki şekilde olabilir. Bunlardan ilki doğrudan konişmento üzerine koyulan tahkim kaydıdır⁴³⁰. Diğeri ise HMK m. 412, f. 3 ve MTK m. 4, f. 2, “*Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır.*” hükmüdür. Şüphesiz ki kanun koyucunun bu yönde bir serbesti tanınması tarafların tahkim iradesini kaldırır nitelikte değildir. Kanun koyucu, tarafların tahkim anlaşması yapma iradelerini tahkim şartı içeren belgeye atıf yaparak gösterebilmelerine imkân vermiştir⁴³¹.

MTK m. 4, f. 2 ve HMK m. 412, f. 3 lafzından anlaşılan, konişmento hamillerinin, doğrudan doğruya tahkim kaydı içeren konişmentoyu devralmaları halinde, örtülü bir irade ile tahkim anlaşmasını kabul ettiklerinin kabulü ile tahkim anlaşması ile bağlı olduklarıdır⁴³². Kural olarak tahkim anlaşması, içinde yer aldığı temel sözleşmeden ayrı ve bağımsızdır⁴³³. Tahkim sözleşmesi ve temel sözleşmesinin durumunun ortak olabileceği hâl, temel sözleşmenin üçüncü kişiye devridir⁴³⁴. Bu nedenle, konişmentonun devredilmesi ile birlikte tahkim şartı da üçüncü kişiye karşı hüküm ihtiva edebilir. Muhakkak ki, konişmentoyu devralan yetkili hamilin tahkim şartı ile bağlanabilmesi için konişmentonun tahkim şartı içerdiğinden açıkça haberdar olması ve tahkim anlaşmasıyla bağlı olmadığına ilişkin bir çekince ileri sürmemesi gerekmektedir. Hamil tahkim kaydı ile bağlı olmak istemiyorsa senet üzerine bu yönde bir şerh koyabilir.

Uygulamada sıklıkla karşımıza çıkan diğeri bir hal, yolculuk çarter partinin tahkim kaydı ihtiva etmesi ve yolculuk çarter partinin konişmentonun eki haline getirilmesidir⁴³⁵. Tahkim kaydı içeren yolculuk çarter partinin, konişmentoyu devralan iyiniyetli hamil için hüküm ihtiva edip etmeyeceği hususunda ETTK döneminde tartışmalar mevcuttu. Yargıtay’ın eski kanun döneminde, konişmentoda yer alan tahkim kaydının gönderilen ve konişmento

⁴²⁸Kalpsüz, 2003: 1032.

⁴²⁹Şanlı, 2002: 778; Ekşi, 2010: 45.

⁴³⁰Ekşi, 2010: 110.

⁴³¹Şanlı, 2002: 775.

⁴³²“..... kıymetli evrak olan konişmentoya da, aynen bono gibi, tahkim şartını yazmaları mümkün ve yasaldir. Hamil bu şartı kabul etmiyorsa, konişmentodaki tahkim şartını çizerek ciro etmesi gerekir. Aksi halde bu tahkim şartı gönderilene bağlayacaktır.” 11. HD, E. 1997/9447, K. 1998/1704, T. 13.03.1998 bk. Kalpsüz, 2003: 1073.

⁴³³Işık, 2015: 78

⁴³⁴Işık, 2015: 80. Kıymetli evrak türlerinde, konişmentoya nazaran daha sıkı şekil şartına bağlı olan kambiyo senetlerinde dahi tahkim kaydı, hüküm ihtiva eder. Bk.. Öztan, 1997: 484-485; Kalpsüz, 2003: 1034.

⁴³⁵Bravar, 1997: 114-115; Şanlı, 2002: 776.

hamillerini bağlayacağı yönünde içtihadı mevcuttur⁴³⁶. TTK m. 1237, f. 3 ile yolculuk çarter partisi konişmentonun eki haline gelirse çarter partinin bir suretinin de konişmento hamiline ibraz edilmesi zorunluluğu getirilmiştir⁴³⁷. Bu hüküm ile konişmentoya kaydedilen çarter partinin hangi çarter parti olduğu, konişmento hamilinin çarter partiyi inceleyememe ihtimalleri ortadan kalkmıştır⁴³⁸. Yargıtay da yeni tarihli kararlarında 1237, f. 3'e göre karar vermektedir⁴³⁹.

⁴³⁶“.....Gönderilen konişmentoyu ciro ile devralıp bunu ibrazla yükü teslim almada kullandığı vakit konişmentonun şartları ile bağlanmış olur. Artık tahkim şartının taşıyan ile yükleten arasında kararlaştırılmış olduğunu, kendisinin konişmentonun üçüncü şahıs hamili durumunda bulunduğunu ve bu sebeple charter partideki atf yapılan tahkim şartı ile bağlı tutulamayacağı iddia edilemez....” YHGK, E. 1994/11-765, K. 1995/39, T. 01.02.1995. bk. Kalpsüz, 2003: 1036-1037.

⁴³⁷Atamer, 2005: 41.

⁴³⁸Çarter partinin konişmento ile birlikte teslim edilmediği durumlarda, konişmento hamilinin çarter partinin içeriğini araştırmak zorunda olmadığı hakkında bk.. Bravar, 1997: 121.

⁴³⁹ “...Davalı vekili, tarafların makul bir anlaşmaya varamamaları halinde Londra'da öngörülen arabuluculuk prosedürü uyarınca uyuşmazlıklarını arabulucuya götürecekleri hususunda anlaşacaklarına dair sözleşme metni uyarınca davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı uyarınca davaya konu 24/05/2015 tarihli konişmento ve 14/05/2015 tarihli çarter parti hükümlerinde sözleşmenin İngiliz Hukukuna tabi olduğunun kabul edildiği, her türlü itilafı ... CEDR (İhtilaf çözüm merkezi) prosedürü içerisinde halletme konusunda tarafların anlaşmaları gerekçesiyle davalının tahkim itirazının kabulüyle davanın usulden reddine karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

Dava, deniz alacağı için başlatılan icra takibine vaki itirazın iptali davasıdır. Davalı cevap dilekçesinde tahkim itirazında bulunmuş olup mahkemece yukarıda yazılı gerekçe ile tahkim itirazının kabulüyle davanın usulden reddine karar verilmiştir.

6102 Sayılı ...'nın 1237. maddesinde "Taşıyan ile konişmento hamili arasındaki hukuki ilişkilerde konişmento esas alınır. Taşıyan ile taşıtan arasındaki hukuki ilişkiler navlun sözleşmesinin hükümlerine bağlı kalır. Konişmentoda, yolculuk çarteri sözleşmesine gönderme varsa, konişmento devredilirken çarter partinin bir suretinin de yeni hamile ibraz edilmesi gerekir. Bu takdirde çarter partide yer alan hükümler, nitelikleri elverdiği ölçüde konişmento hamiline karşı da ileri sürülebilir. Ancak, 1245. maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi hükmü saklıdır." düzenlemesi bulunmaktadır. Bir başka deyişle 6102 Sayılı ...'nın 1237. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, konişmentolardan yolculuk çarteri sözleşmelerine yapılan atfın geçerli kabul edilmesi, çarter sözleşmesinin bir suretinin konişmento hamiline ibrazı ile mümkün olabilir. (Yrd. Doç Dr. ... İlhan; Konişmentoda ve Çarter Sözleşmelerinde Bulunan Tahkim Şartının Yük İlgilerine Etkisi; Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XIII, Sayı: 2, Yıl: 2016) Ancak bu takdirde çarter parti sözleşmesinde yer alan hükümleri, nitelikleri elverdiği ölçüde konişmento hamiline karşı da ileri sürülebilir.

Bu itibarla, mahkemece davaya konu taşıma tarihi itibari ile yürürlükte bulunan ...'nın 1237. maddesi uyarınca değerlendirme yapılarak sonucuna göre bir karar vermek gerekirken eksik incelemeye dayalı, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir..." T.C. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2016/13105 K. 2018/146 T. 10.1.2018 <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 24.06.2018) ; Aynı yönde başka bir kararlar da mevcuttur. "...6102 Sayılı TTK'nın 1237. Maddesi uyarınca, taşıyan ile konişmento hamili arasındaki hukuki ilişkilerde konişmento hükümleri esas alınır. Bununla birlikte, şayet konişmentoda yolculuk çarter sözleşmesine atf bulunuyorsa, çarter parti sözleşmesi hükümlerinin yeni hamile ileri sürülebilmesi için, tek başına söz konusu atf yeterli olmayıp, aynı zamanda konişmentodevredilirken çarter parti suretinin de yeni hamile ibraz edilmiş olması gerekir. Ancak bu takdirde çarter parti sözleşmesinde yer alan hükümlerin, nitelikleri elverdiği ölçüde konişmentohamiline karşı ileri sürülebilmesi mümkündür.

Somut olayda, davalı taraf her ne kadar ... .. sözleşmesindeki tahkim şartına dayanmış ise de, davacı taraf kendisine sadece konişmentonun bir suretinin verildiğini, ... sözleşmesinin bir suretinin verildiğini savunmuş, buna karşın davalı taraf ise ikinci cevap dilekçesinde, konişmentoda ... .. atf bulunması sebebiyle davacı tarafın ... .. sözleşmesi hükümlerinden sorumlu olduğunu ileri sürmüş, buna karşılık, ... konişmentoyla birlikte taşınan malların gönderilene olan davacıya çarter parti sözleşmesinin de verildiğini iddia ve ispat edememiştir. ... parti hükümlerinin konişmento hamili davacı gönderilene uygulanması için, konişmentoda çarter partiye atf (gönderme) yapılmasının yeterli görülmediğine dair 6102 s. TTK'nın 1237/3 maddesindeki açık düzenlemeye rağmen, çarter parti hükümleri içerisinde yer alan tahkim şartına dair hüküm davacıyı bağlamayacağı halde, görev itirazının reddi ile işin esasına girilerek inceleme yapılması gerekirken, mahkemece, tek başına konişmentodaki atf yeterli görülerek, çarter parti sözleşmesindeki tahkim şartının

2.5.2.15.3. Müşterek Avarya

Avaryanın kelime anlamı zarardır. Gemi ve yük, deniz sergüzeşinde daima tehlike altında bulunduğu için bazı durumlarda kayıp ve masraflar söz konusu olabilir⁴⁴⁰. Bu kayıp ve masraflar belli şartların varlığı halinde müşterek avarya hareketi sayılabilmekte ve müşterek avarya hükümleri uygulanarak çıkarları oranında gemi, yük ve navlun ile ilgililer arasında giderlere katlanılması sağlanmaktadır⁴⁴¹.

TTK m. 1272, f. 1 uyarınca müşterek avaryanın tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Ortak bir deniz sergüzeşine atılmış olan gemiyi, yükü, diğer eşyayı ve navlunu birlikte tehdit eden bir tehlikeden onları korumak amacıyla ve makul bir hareket tarzı oluşturacak şekilde, bile bile olağanüstü bir fedakârlık yapılması veya olağanüstü bir gidere katlanılması hâlinde “müşterek avarya hareketi” var sayılır ve bu hareketin doğrudan doğruya sonucu olan zarar ve giderler müşterek avarya olarak kabul edilir.”⁴⁴²

TTK m.1243, f. 1 uyarınca, konişmentoda yer alan, taşıyanın borç ve sorumluluklarına ilişkin 1141, 1150, 1151 ve 1178 ilâ 1192 nci maddeler, taşıtan ve yükletenin borç ve sorumluluklarına ilişkin 1145 ilâ 1149, 1165 ve 1208 inci maddeler ve denizde taşıma senetlerine ilişkin 1228 ilâ 1242 nci maddelerden kaynaklanan borç ve sorumlulukları doğrudan veya dolaylı olarak önceden kaldıran veya daraltan bütün kayıt ve şartlar geçersizdir⁴⁴³. TTK m. 1244, f. 2 uyarınca, konişmentoya müşterek avaryaya ilişkin kayıtların konulması TTK m. 1243’de sayılan maddelerin istisnalarından biri olarak hüküm altına alınmıştır⁴⁴⁴.

Yolculuk esnasında meydana gelen kaza müşterek avaryanın unsurlarını taşımıyorsa⁴⁴⁵, ETTK döneminde hususi avarya olarak adlandırılan durum ortaya

---

davacıyı bağlayacağı gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar verilmesi doğru olmamış ve hükmün davacı yararına bozulması gerekmiştir...” T.C. Yarg. 11. Hukuk Dairesi E. 2016/8794 K. 2017/6687 T. 29.11.2017 <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 24.06.2018)

⁴⁴⁰Menteş, 1977: 106.

⁴⁴¹Tekil, 1998: 356.

⁴⁴²Söz konusu hüküm, 1994 tarihli York Anvers Kuralları’nın A ilâ D ve F harfli kuralları ile karşılaştırılarak kaleme alınmıştır. Gerekçede maddede yer verilen müşterek avarya tanımı sayesinde, YAK’a atıf yapan TTK m. 1273’e geçiş sağlandığı görülmektedir. TTK m. 1272, f. 1’de, York Anvers Kuralları’nın A maddesinin birinci fıkrasında geçen “ortak deniz sergüzeşine katılmış olan malvarlığı unsurlarını (değerleri)” ibaresi yerine “gemi, yük, diğer eşya ve navlun” ibaresi kullanılmıştır. Bu kullanım doktrinde, uygun olduğu yönünde kabul görmüştür. 6102 Sayılı TTK Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf> (erişim tarihi: 11.02.2018); Müşterek avarya tanımı ile ilgili detaylı bilgi için bk. Çetingil vd., 2011: 30-34.

⁴⁴³Çetingil vd. 2011: 304.

⁴⁴⁴Çetingil vd., 2011: 304; Kaner, 2014: 93.

⁴⁴⁵Bir yolculuk esnasında meydana gelen zararın müşterek avarya olarak kabul edilebilmesi için gemi ve yükün ortak bir deniz sergüzeşine katılması gerekmektedir. Müşterek deniz sergüzeşi, yükün taşınmak üzere yüklenmeye başlamasından boşaltmaya kadar olan zamanı kapsar. Bu zamanın tespitinde konişmentonun düzenlendiği tarih esas alınmaz. Müşterek avaryanın söz konusu olması için söz konusu tehlikenin gemi ve yükü birlikte tehdit ediyor olması gerekmektedir. Son olarak, gemi ve yükü birlikte tehdit eden zararı engelleyecek

çıkılmaktadır⁴⁴⁶. Hususi avaryaya, TTK'da öngörülen bir kurum değildir⁴⁴⁷. Müşterek avaryaya sayılmayan bu hallere ilişkin konişmentoya konan kayıtlar, kural olarak TTK m. 1243 uyarınca geçersiz sayılır.

Konişmentoda, müşterek avaryaya gerçekleştiği takdirde müşterek avaryaya kurallarının uluslararası anlaşmalardan birine bağlı olacağı yönünde bir kayıt mevcut ise (örneğin; 2016 YAK'a bağlı olacağı) öncelikle o kurallar uygulanacaktır. Uluslararası anlaşma kuralları, kanunun emredici kurallarıyla çatışması halinde bile 1244, f. 2 uyarınca, konişmentoya konan kayıttaki kurallar üstünlüğe sahip olacaktır⁴⁴⁸. Kambiyo senetlerine emredici hükümlerle çatışan bir kayıt konulması, kambiyo senedinin geçersizliğine veya konan kaydın yazılmamış sayılmasına neden olurken, kanımızca konişmentoda müşterek avaryaya kaydı gibi istisnalar öngörülmesinin nedeni konişmentonun denizde taşıma senedi niteliği dolayısıyla uluslararası alanda sıkça kullanılmasıdır.

2.5.2.15.4. Konişmentonun Kaç Nüsha Düzenlendiği

Konişmento yükletenin talimatı üzerine taşıyan tarafından birden çok nüsha şeklinde düzenlenir⁴⁴⁹. Konişmentonun bütün nüshaları aynı metni içermek ve her birinde kaç nüsha düzenlendiği gösterilmek zorundadır (TTK m. 1228, f. 4). Bu nedenle, birden fazla nüsha düzenlendiğinde, nüshaların geçerli olabilmesi için konişmentonun kaç nüsha düzenlendiği kaydı ve metinlerin birebir aynı olması zorunlu bir unsur haline gelmektedir. Söz konusu kaydı ihtiyari kayıtlar başlığı altında incelenmesinin nedeni, konişmentonun birden fazla nüsha halinde düzenlenmesinin yükletenin ihtiyarında olmasıdır.

Konişmentonun birden fazla asıl nüsha halinde düzenlenmesi kimi zaman yetkili hamilin tespitinde karışıklıklara ve sahteciliklere yol açsa da uygulamada sıklıkla deniz taşımacılığının uluslararası taşımacılık şeklinde yapılması nedeni ile konişmentonun bir örneğinin gönderilene ulaşmasını sağlayabilmektir⁴⁵⁰. Başka bir neden ise, yola çıkan eşyanın henüz mülkiyeti devir borcu doğuran bir sözleşmeye konu olmaması nedeniyle birden fazla nüsha halinde düzenlenmesinin devri kolaylaştıracak olmasıdır⁴⁵¹.

---

olan önlemin, makul olması, faydalı bir sonuç doğurması ve iradi olarak alınması gerekmektedir. Detaylı bilgi için bk. Çetingil vd., 2011: 30-48; Kender vd., 2016: 268-271.

⁴⁴⁶Menteş, 1977: 111.

⁴⁴⁷Çetingil vd., 2011: 33.

⁴⁴⁸Çetingil vd., 2011: 305; Kender, 2016: 265.

⁴⁴⁹Kender vd., 2014: 190; Çakalır, 1995: 44.

⁴⁵⁰Karan, 2004: 64; Çelikbaş, 2012: 204-205.

⁴⁵¹Çelikbaş, 2012: 205.

Kaç nüsha düzenlenmiş olursa olsun, tüm nüshalarda aynı hak vardır ve bu hak tektir. Bu nedenle, eşya teslim edildiği takdirde tüm nüshalardaki borç sona erer ve hepsi hükümsüz kalır⁴⁵².

Konişmentonun asıl nüshaları dışında kopyaları da çıkartılabilir. Bu konişımentolar genelde, aracı şirketlere, idari makamlara ve TTK m. 1228, f. 5 uyarınca, kaptanın istemi üzerine yükleyen tarafından kaptana verilir⁴⁵³. Konişmentonun üzerine “kopya (non-negotiable)” yazılarak asıl nüsha olmadığı belirtilir, uygulamada bu kopyaya “kaptan konişımentosu”⁴⁵⁴ denilmektedir. Kopyası düzenlenen konişımentonun eşyayı temsil fonksiyonu yoktur⁴⁵⁵. Bu nedenle, konişımento kopyaları kıymetli evrak vasfını haiz değildir.

---

⁴⁵²Çelikbaş, 2012: 205; Detaylı bilgi için bk. başlık 3.2.2.

⁴⁵³Karan, 2004: 64.

⁴⁵⁴İngilizcesi: “captain’s bill of lading”tir. Söz konusu kopya gümrük işlemlerinde kullanılmakta ve varma limanında kaptana ibraz edilen konişımentonun kontrol imkânını vermektedir. Bk. Çelikbaş, 2012: 205.

⁴⁵⁵Karan, 2004: 64.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONIŞMENTONUN HÜKÜM VE SONUÇLARI

3.1. Konişmentodan Doğan Borcun İfası

3.1.1. Konişmentonun İbrazi Karşılığı İfa

Konişmento devir türüne göre, yetkili hamil olduğu belirlenen kişiye TTK m. 646, f. 2 uyarınca, hile veya ağır kusuru bulunmayan taşıyan, vade geldiğinde, eşyayı teslim etmekle borcundan kurtulur. Konişmento birden fazla nüsha halinde düzenlenirse, TTK m. 1230 uyarınca, eşya tek nüshanın meşru hamiline teslim edildiği takdirde taşıyan borcundan kurtulmaktadır.

3.1.2. Taşıyanın Yükü Tevdi Etmesi

Kural olarak konişmentonun yasal hamilinin konişmentoyu ibraz ederek yükü teslim alması beklenir. Ancak farklı nedenlerle yükün teslim alınmaması halinde nasıl bir yol izleneceği sorusu akla gelir? Burada alacaklı temerrüdünün özel bir hali karşımıza çıkmaktadır. Konişmentonun yasal hamili yükü teslim almaktan kaçınırsa, birden fazla asıl nüsha hamili aynı anda ifa talebinde bulunursa, taşıyan, yükü uygun bir yere tevdi ederek konişmentodan doğan borcunu ifa etmiş olur⁴⁵⁶.

3.1.3. Garanti Mektubu Karşılığı İfa

Bankacılıkta kredi işlemlerinden biri gayri nakdi kredilerdir. Bu kredi türünde, ödünç para verilmesi söz konusu olmayıp, bankanın itibarını ortaya koyması, aynı zamanda üçüncü şahıslara karşı borcun ödenmemesi veya yüklenilen işin yapılmaması halinde belli bir miktar parayı tazmin etme garantisi söz konusudur. Gayri nakdi kredilerin en çok uygulamada görüldüğü şekli, teminat mektubu verilmesidir⁴⁵⁷.

Denizde eşya taşımada eşyanın konişmentosuz teslimi halinde borç sona ermemektedir. Bu durumda taşıyanın eşyayı teslim etme sorumluluğu devam etmektedir. Bu sorumluluktan kaçınmak için taşıyan, uygulamada gönderilenden bir garanti mektubu ve ayrıca bir de banka garantisi almaktadır. Garanti mektubu ile gönderilen; kaptan, taşıyan ve gerekli durumlarda acentesini eşyanın konişmentosuz tesliminden doğabilecek her türlü sorumluluktan kurtarmayı ve belirli bir süre içinde konişmento tevdi edilmediği takdirde eşyanın tam değerine karşılık gelecek bir meblağı yatırmayı taahhüt eder. Banka da bu

⁴⁵⁶Bulut, 2008: 59.

⁴⁵⁷Ulutaş, 2007: 69.

taahhüdü garanti eder. Böyle bir taahhütnameyi kayıtsız kabul eden taşıyan artık yükü konişmentosuz teslimle yükümlüdür; bu yükümlülüğünü hiç yerine getirmez veya gecikme ile yerine getirirse bundan doğan zararlardan sorumludur.

Gönderilen garantisi karşılığı yükün konişmentosuz teslimi yöntemi de taşıyanın sorumluluk riskini tamamen ortadan kaldıran bir yöntem değildir. Zira gerçek hak sahibinin ortaya çıkması ve gönderilen garantisinin uygulanacak hukuka göre geçerli sayılmaması ihtimali bulunmaktadır⁴⁵⁸. Taşıyanın, garanti mektubu karşılığı konişmentoda belirtilen eşyayı teslim etmesi geçerli bir ifa sayılmaz.

3.2. Konişmento Hamilinin Hakları

3.2.1. Eşyanın Teslimini Talep Hakkı

Konişmento hamilinin eşyanın teslimini isteme hakkı navlun sözleşmesinden bağımsız bir haktır; bu hak konişmentodaki kayıtlara⁴⁵⁹ ve konişmentonun devir usulüne göre ayırımına göre düzgün bir şekilde devralınmış olmasına bağlıdır⁴⁶⁰. Zira TTK m. 1230, f. 1, eşyanın teslimini talep hakkı konişmentonun meşru hamiline aittir⁴⁶¹.

Eşya konişmentodaki kayıtlarda yazıldığı gibi bulunmuyor ise taşıyan, eşyayı bulunduğu gibi teslim eder. Bu taşıyanı borcun tamamından kurtarmaz. Keza konişmentonun gerçeğe uygun olmamasından dolayı gönderilenin uğramış olduğu zararı tazmin etme yükümlülüğü devam etmektedir⁴⁶². Konişmentodan doğan taşıma ve teslim borçlarının yerine getirilmemesi halinde tazminat talep edilmesi sadece konişmentonun yetkili hamiline aittir⁴⁶³. Kanımızca eşyanın konişmentoda kaydedildiği gibi teslim edilememesi halinde tazminat konişmentodan doğan borç yerine geçecektir.

3.2.2. Konişmento Nüshalarının Birden Fazla Hamilde Olması

TTK m. 1230, f. 2 uyarınca, konişmento birden fazla nüsha halinde düzenlenmiş ise taşıyan, eşyayı tek nüshanın meşru hamiline teslim ederek konişmentodan doğan borcundan kurtulur. Diğer nüshaların meşru hamilleri, eşyayı teslim alan hamil aleyhine hak iddia

⁴⁵⁸Bulut, 2008: 63.

⁴⁵⁹Kaner, kayıtların mücerret olarak teslim borcu doğurmadığı görüşündedir. Konişmentodaki sorumluluğun yazıdan doğan sorumluluk değil teslimden doğan sorumluluk olduğunu taşıyan ne teslim almış ise onu teslim etmekle yükümlü olduğunu ifade etmektedir. Bk. Kaner, 2014: 56. TTK m. 1239, f. 3 uyarınca, konişmentonun soyut bir kıymetli evrak olması dolayısıyla bu görüşe katılmıyoruz.

⁴⁶⁰Sözer, 2014: 402.

⁴⁶¹Sözer, 2014: 402; Kaner, 2014: 56.

⁴⁶²Aksi görüş için bk. Kaner, 2014: 57.

⁴⁶³Kaner, 2014: 58.

edemezler. Zira TMK m. 980, f. 2 uyarınca, eşyayı iyiniyetle teslim alanın hakkı kıymetli evrakın iyiniyetli hamiline tercih edilmektedir⁴⁶⁴.

TTK m. 1235, f. 2 uyarınca,

“Kaptan eşyayı henüz teslim etmeden birden çok konişmento hamili ona başvurup ellerinde bulundurdukları konişmento nüshalarına dayanarak eşya üzerinde birbirine zıt haklar ileri sürerlerse, konişmentonun birden çok nüshalarını çeşitli kişilere devretmiş olan ortak ciranta tarafından eşyayı teslim almaya yetkili kılacak şekilde ilk önce ciro ve teslim edilmiş olan nüshanın hamili diğerlerine tercih olunur. Ciro edilip de başka bir yere gönderilen konişmento nüshası hakkında gönderme tarihi konişmento hamiline teslim tarihi hükmündedir.”

TTK m. 1235, f. 2 uyarınca, eşyanın hangi hamile teslim edileceği yönünde ayırt edici bir hal yoksa TTK m. 1231, f. 1 uyarınca, hepsinin istemini reddederek eşyanın umumi ambara veya başka güvenli bir yere tevdi etmesi gerekmektedir. Tevdiin sebeplerinin de gösterilerek anılan konişmento hamillerine bildirmesi bir zorunluluktur⁴⁶⁵.

3.2.3. Konişmento Hamili ile Yükletenin Haklarının Karşılaştırması

TTK m. 1230, f. 1 uyarınca, konişmentodan doğan hakları kullanmak, konişmentonun yetkili hamiline aittir. Yükleten, konişmentonun devir usulüne uygun olarak konişmentoyu devralıp konişmentonun yetkili hamili veya devredilmemiş bir konişmentonun ilk hamili olan gönderilen olarak konişmentoda yer almadığı sürece, konişmentonun yetkili hamili lehine hak doğmaz⁴⁶⁶.

TTK m. 1232 uyarınca, yükletenin eşyayı teslim alması veya kime teslim edileceği yönünde talimat verme hakkı, konişmento hamilinin haklarıyla benzerlik göstermektedir ancak, bu benzerliği ayıran bu hakların niteliğidir⁴⁶⁷. Konişmento hamilinin eşya hakkında karar verme ve eşyanın teslimini isteme hakkı kıymetli evrak hukukundan ileri gelirken; yükletenin talimat verme hakkı uluslararası satım sözleşmelerinden ve deniz hukukunun kendine has özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kıymetli evrak hukukunda, senedin ibrazı karşılığında yetkili hamile yapılan ödeme kıymetli evraktan doğan borcu sona erdirmektedir. Zira TTK m. 1230, f. 2 uyarınca, birden fazla konişmento söz konusu olsa dahi tek nüshanın yetkili hamiline yapılan ödeme konişmentodan doğan borcu sona erdirmektedir. TTK m. 1232, f. 1 uyarınca, emre yazılı konişmentonun yükleteni ancak, tüm nüshaların teslimi ile eşyaya ilişkin talimat veya talepte bulunabilir, TTK m. 1232, f. 4 uyarınca, nama yazılı ve

⁴⁶⁴Zevkliler, 1970: 542.

⁴⁶⁵Zevkliler, 1970: 543.

⁴⁶⁶Kaner, 2014: 58.

⁴⁶⁷Kaner, 2014: 58.

hamile yazılı konişmentonun yükleteni ise nüshaların tamamını vermemiş ise taşıyan tekrar ödeme riski ile karşı karşıya kalabilir. Görüldüğü üzere yükletenin talimatı konişmentodan doğan borcu sona erdirmemektedir.

3.2.4. Konişmentonun İptalini Talep Hakkı

3.2.4.1. Ziya ve İptal

3.2.4.1.1. Genel Olarak

TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıyan ancak senedin ibrazı karşılığında eşyayı teslim etmek zorundadır. Bu zorunluluk aynı zamanda konişmentonun kıymetli evrak olmasının sonucudur. Zira kıymetli evrakta hak ve senet iç içedir. TTK m. 645 uyarınca, kıymetli evrak hukukunda hak senetten ayrı olarak ileri sürülemez ve devredilemez⁴⁶⁸. Kıymetli evrakın kaybolması, çalınması, zayi olması hallerinde hamilin elinde senet bulunmadığı için hakkını ileri sürme imkânı ortadan kalkar. Kanun koyucu, bu riski gidermek için iptal usulünü düzenlemiş ve hamilin elinde senet olmadan hakkı talep imkânı tanımıştır⁴⁶⁹. Kıymetli evrakın iptali, senedin hamilinin haklarını korumasının yanında senet borçlusunun da kıymetli evrak hukuku anlamında geçerli bir ifade bulunmasını sağlayarak senetteki hakkı güvence altına almaktadır⁴⁷⁰.

TBK m. 105 uyarınca: *“Alacaklı, borç senedini kaybettiğini iddia ederse, borçlunun istemi üzerine, borcu ödeme sırasında, kendisine borç senedinin iptalini ve borcun sona ermiş olduğunu gösteren resmen düzenlenmiş veya usulüne göre onaylanmış bir belge vermek zorundadır.”* Kıymetli evrakın hızlı tedavül eden bir senet olması ve bir kısmının kamu güvenliğine sahip olması nedeniyle hükmün ikinci fıkrasında, kıymetli evraka ilişkin iptal usulü saklı tutulmuştur⁴⁷¹.

Kıymetli evrakın iptali TTK m. 651-652 hükümlerinde genel olarak düzenlenmiştir.

TTK m. 651, f. 1 uyarınca, *“Kıymetli evrak zayi olduğu takdirde mahkeme tarafından iptaline karar verilebilir.”* TTK m. 651, f. 2 uyarınca, kıymetli evrakın iptalini talep hakkı senet üzerinde hak sahibi olan kişiye verilmiştir⁴⁷².

⁴⁶⁸Seven, 2007: 761.

⁴⁶⁹Bahtiyar, 2016: 36; Göç Gürbüz, 2017: 51; Sezer, 2016: 110; Bozer ve Göle, 2017: 44.

⁴⁷⁰Öztaş, 2016: 54. Göç Gürbüz, 2017: 51-52; Sezer, 2016: 110.

⁴⁷¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 111-112.

⁴⁷²Hak sahibi kavramı geniş yorumlanmalıdır. Senedin hamili dışında, saklayan, taşıyan kişiler, rehin ve intifa hakkı bulunan kişiler, haklı zilyet olan vekil gibi kişilerde hak sahibi kavramına girer bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 119.

3.2.4.1.2. Zayi ve İptal Kavramı

TTK m. 651, f. 1’de geçen zayi⁴⁷³ kavramının tanımı TTK ve TMK’da yapılmamıştır⁴⁷⁴. Kıymetli evrak hukukunda zayi kavramı, senedin çalınma, yanma, kaybolma gibi durumlarda ibrazının mümkün olmaması veya senet varlığını sürdürmesine rağmen yırtılma, senedin üzerine bir şey dökülmesi, silinmesi gibi durumlarda senet üzerinde yazılı bulunan hakkın saptanmasının zor ya da imkânsız olarak senedin işe yaramaz hale gelmesi şeklinde açıklanır⁴⁷⁵.

İptal kavramı ise, zayi olan senedin geçersiz olduğuna mahkemece karar verilmesi halidir⁴⁷⁶.

3.2.4.1.3. İptal Kararının Hükümleri

TTK m. 652, f. 1 uyarınca, “İptal kararı üzerine hak sahibi hakkını senetsiz olarak da ileri sürebilir veya yeni bir senet düzenlenmesini isteyebilir.” İptal davası sonucunda iptal kararını alarak senedin zayi olduğunu ispat eden kişi senedin vadesinin gelip gelmediğine bağlı olarak senetsiz olarak hakkını ileri sürme veya masrafları yüklenerek mahkemeye yeni senet düzenlenmesi talebiyle başvurma hakkına sahiptir⁴⁷⁷. Böylece hamil, zayi olan senedi borçluya ibraz edebilseydi borçlu karşısında hangi konumda olabilecek ise o konuma gelir⁴⁷⁸.

Senette hak sahibi olduğunu iddia eden kişi, senedin iptali kararını almış olsa da hala tedavülde olan kıymetli evrakın devir fonksiyonu devam eder ancak, iptal kararı ile tedavüldeki senedin teşhis fonksiyonu yani senetteki hamilin tanınması durumu ortadan kalkacaktır⁴⁷⁹.

İptal davası sonucunda verilen karar, maddi hukuka dair bir karar olmadığı için senedi elinde bulunduran hamil iptal kararını haksız olarak aldığını ileri sürdüğü kişiye karşı, senet bedeli iptal kararı alan kişiye ödenmişse sebepsiz zenginleşme davası, senet bedeli ödenmemiş ise hak sahipliğine yönelik çekişmenin önlenmesi davası, yeni senet düzenlenmesi söz konusu ise senedin iadesi davası açabilir⁴⁸⁰.

⁴⁷³Zayinin kelime anlamı, arapça kökenli olup, kayıp, yitik elden çıkmış, yok olmuş, mahvolmuş, işe yaramayan anlamına gelmektedir. Bk. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ad645757d3917.95457092 (erişim tarihi: 17.04.2018); Sezer, 2016: 112.

⁴⁷⁴Göç Gürbüz, 2017: 52.

⁴⁷⁵Ülgen vd., 2015: 51; Göç Gürbüz, 2017: 53-54; Sezer, 2016: 111; Sezer, 2016: 113; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 36. Senedin mutlak anlamda zayi olması, senedin ibraz edilmesinin objektif imkânsız olmasıdır; senedin nispi anlamda zayi olması ise senedin ibrazı senedin hamili tarafından mümkün değil iken başka kişiler için mümkün olması halidir. Detaylı bilgi için bk. Göç Gürbüz, 2017: 56-58; Karakaya, 2014: 24-28.

⁴⁷⁶Poroy ve Tekinalp, 2017: 113.

⁴⁷⁷Bilgili ve Demirkapı, 2017: 40; Ülgen vd., 2015: 53.

⁴⁷⁸Poroy ve Tekinalp, 2017: 113.

⁴⁷⁹Poroy ve Tekinalp, 2017: 113; Kınacıoğlu, 1987: 66.

⁴⁸⁰Ülgen vd., 2015: 53; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 40; Poroy ve Tekinalp, 2013: 112; Bahtiyar, 2016: 36.

Son olarak, iptal kararı, gerçek senedin yerine geçmeyecektir⁴⁸¹.

3.2.4.1.4. Konişmentonun Ziya ve İptali

TTK m. 653 uyarınca, çeşitli kıymetli evraka ilişkin özel hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir⁴⁸². TTK m. 1228 vd. ve diğer mevzuatta konişmentonun iptaline ilişkin özel bir hüküm öngörülmemiştir.

TTK m. 652, f. 2 uyarınca, genel hükümler dışında, kıymetli evrakın iptalinde kıymetli evrakın çeşitli türlerine ilişkin özel hükümler uygulanacağı hüküm altına alınmıştır⁴⁸³. Konişmento, TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, nama, emre, hamile düzenlenebildiğinden konişmentonun iptalini emre, nama, hamiline yazılı senetler için ayrı ayrı değerlendirilmelidir:

3.2.4.1.4.1. Nama ve Hamile Yazılı Konişmentonun Ziya ve İptali

TTK m. 657, f. 1 uyarınca, özel bir hüküm bulunmadıkça nama yazılı senetler hamile yazılı senetlerin iptali usulüne tabidir. Katıldığımız görüş uyarınca, 657, f. 2 hükmünü 657, f. 1 hükmü için öngörülmuş özel hüküm olarak kabul etmek gerekir⁴⁸⁴. Nama yazılı senetlerin kamu güvenliğine sahip olmaması gibi özellikleri dikkate alınarak TTK m. 657, f. 2 uyarınca, nama yazılı senet borçlusu, ilanları azaltmak veya süreyi kısaltmak gibi usulî değişiklikler yapabileceği gibi, alacaklı tarafından senedin iptal olduğunu veya borcun ödendiğini gösteren resmi veya usulen onaylanmış bir belge verildiği takdirde senet ibraz edilmeksizin veya iptal edilmeksizin ödeme hakkını saklı tutabilir. İkinci fıkra dışında nama yazılı konişmentonun iptali için özel hüküm öngörülmemiştir⁴⁸⁵. Bu nedenle, hamile yazılı konişmentonun iptali⁴⁸⁶ için yapacağımız açıklamalar, nama yazılı konişmento için de geçerlidir.

Hamiline yazılı senetlerin ziya ve iptali, emre yazılı senetlerin iptal usulü ile neredeyse aynıdır. Hamiline yazılı senetlerin ziya ve iptal usulü TTK m. 661-669 hükümleri aralığında düzenlenmiştir. Kanun koyucu, öncelikle özel bir ihtiyati tedbir maddesi ile senet

⁴⁸¹Poroy ve Tekinalp, 2017: 114.

⁴⁸²Tahvillerin iptali, nama yazılı ve hamile yazılı ipotekli borç senedinin iptali vd. hakkında öngörülen özel hükümler için bk. Bozer ve Göle, 2017: 43; Öztan, 2016: 65.

⁴⁸³Ülgen vd. , 2015: 51.

⁴⁸⁴Ülgen vd. , 2015: 61; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 36; Bozer ve Göle, 2017: 42.

⁴⁸⁵Nama yazılı senetlerde aksine hüküm bulunmadıkça hamile yazılı senetlerdeki usule göre iptal edileceği hakkında bk. Bahtiyar, 2016: 38

⁴⁸⁶Milletlerarası alanda devredilen hamile yazılı kıymetli evrakın ziyayı halinde alınacak ödeme yasağına ilişkin, Convention Relating to Stops on Bearer Securities in International Circulation 28 Mayıs 1970 tarihinde imzaya açılmış 11 Şubat 1979 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İngilizce metni için bk.

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680072d3e>

(erişim tarihi:

21.04.2018)

alacaklılarını haklarını güvence altına almış, daha sonra senedi elinde bulunduran kişinin bilinip bilinmemesine göre iptal ve iade davalarını düzenlemiştir⁴⁸⁷.

TTK m. 661 uyarınca, hamile ve nama yazılı senetlerin iptaline hak sahibinin istemi üzerine mahkemece karar verilir. Yetkili mahkeme, yalnızca borçlunun yerleşim yeridir. Dilekçe sahibinin senedin hamili olduğu ve onu zayi ettiği yolundaki iddialarının mahkemece inandırıcı bulunması gerekir.

Kıymetli evrakın zayi olması, çalınma ve kaybolma gibi senedin başkasının elinde bulunma tehlikesi söz konusu olduğu hallerde gerçekleşmiş ise diğer zayi olma hallerinden farklı olarak bir iptal sürecinin gerçekleştirilmesi gerekir⁴⁸⁸.

Senedin başkası tarafından kullanılması tehlikesi olan hallerde, senedin devredilmesini ya da borçluya ödeme talebiyle ibraz edilmesini önlemek amacıyla ihtiyati tedbir kararı yoluna başvurulmalıdır⁴⁸⁹. Mahkemeden istenen bu karara önleyici tedbir ya da ödeme yasağı kararı denilmektedir⁴⁹⁰. Kanımızca ödeme yasağı, iptal usulü içerisinde öngörülmüş bir tedbirdir, bu nedenle nama yazılı senedin iptali hakkında hamile yazılı senetlerin iptali usulü uygulanırken ödeme yasağına da başvurulabilir. Nama yazılı ve hamile yazılı konişmento için ödeme yasağı TTK m. 662 uyarınca, davacının istemi üzerine mahkeme, senedin borçlusunu, aksine hareket ettiği takdirde iki defa ödemek zorunda kalacağını ihtar ederek bedelini ödemekten yasaklar. Ödeme yasağı konişmento gibi emtia senetlerinde, taşıyanın eşyayı teslimini önlemek şeklinde ortaya çıkar⁴⁹¹. Nama yazılı ve hamile yazılı senetler bakımından, ödeme yasağına başvurulması için mevcut bir iptal davası bulunmalıdır. TTK m. 662'nin lafzından anlaşılan budur. Ödeme yasağı kararı için bir diğer şart ise, TTK m. 663 uyarınca, iptali isteyen kişinin senedin hamili olduğu ve bu kişinin senedi kaybettiğine dair iddiaların inandırıcı bulunmasıdır⁴⁹². TTK m. 663 uyarınca, senedin kimin elinde bulunduğu bilinmiyor ise, senedin ibrazı için ilan yapılmasına karar verilir. Bu süre ilk ilandan itibaren en az 6 ay olarak belirlenmelidir. TTK m. 664 uyarınca, ilan Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile yapılır. Mahkeme gerekli olduğuna karar verirse, TTSG'ye ek olarak uygun göreceği diğer şekillerde de ilanlar yapılmasını isteyebilir. İlanın TTSG'de üç defa yapılması gerekmektedir⁴⁹³. TTK m. 665 uyarınca, senet ibraz edilirse, mahkeme dilekçe sahibine süre verir ve senedin iadesi

⁴⁸⁷Ülgen vd., 2015: 77; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 45.

⁴⁸⁸Ülgen vd., 2015: 52.

⁴⁸⁹Ülgen vd., 2015: 52.

⁴⁹⁰Sezer, 2016: 116; Karakaya, 2014: 29-30.

⁴⁹¹Kınacıoğlu, 1987: 62.

⁴⁹²Bahtiyar, 2016: 39; Poroy ve Tekinalp, 2013: 123.

⁴⁹³Bahtiyar, 2016: 39.

için dava açmasını ister. İade davası açılmaz ise, mahkeme senedi ibraz eden kişiye senedi iade eder. İade davası açılır ise dava sonucuna göre davranılır⁴⁹⁴.

Kanun koyucu TTK m. 666'da senedin ibraz edilmemesi ihtimalini de hüküm altına almıştır. Bu ihtimalde mahkeme senedin iptaline karar verir ve bu karar TTSG ve mahkeme gerekli görürse başka araçlarla da ilan edilir. Dilekçe sahibi, giderini ödeyerek borçludan yeni bir senet düzenlenmesini veya borç muaccel ise ifasını talep edebilir⁴⁹⁵.

3.2.4.1.4.2. Emre Yazılı Senetlerin Ziya ve İptali

TTK m. 831, f. 2 uyarınca, iptal konusunda, varant ve makbuz senedi dışındaki emre yazılı senetlere poliçelere ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. Konişmento emre yazılı olarak düzenlendiği takdirde, konişmentonun iptaline ilişkin uygulanacak hükümler TTK m. 831, f. 2 uyarınca poliçenin iptaline ilişkin hükümlerdir⁴⁹⁶. Poliçenin ziya ve iptali ise TTK m. 757-765 hükümleri aralığında düzenlenmiştir.

Poliçenin iptaline ilişkin düzenlenen ilk hüküm önleyici önlemler başlıklı TTK m. 757 konişmentonun, hamilinin iradesi dışında elinden çıkması halinde de uygulanacaktır. Önleyici tedbir, ihtiyati tedbirden farklılıkları olmasına rağmen, ihtiyati tedbirin özel bir şeklidir⁴⁹⁷. Konişmento için önleyici tedbir aldığı takdirde, konişmentonun içerdiği hak güvence altına alınacaktır. Konişmento elinde ziyaa uğramış olan hamil tarafından önleyici tedbir kararı alınmazsa, taşıyan TTK m. 646, f. 3 uyarınca, hile ve ağır kusuru bulunmadıkça konişmentoda hak sahibi görünen kişiye ödemedede bulunarak borcundan kurtulabilmesine rağmen⁴⁹⁸, asıl hak sahibi zarara uğrar⁴⁹⁹. TTK m. 757, f. 1 uyarınca, irade dışında emre yazılı senedi elinden çıkan kişi, ödeme veya hamilin yerleşim yerindeki⁵⁰⁰ asliye ticaret mahkemesinden, düzenleyenin ödemekten menedilmesini isteyebilir. Tedbir, senedi zayı eden kişi tarafından talep edilecektir⁵⁰¹.

TTK m. 757, f. 2 uyarınca; *“Mahkeme, ödemeyi meneden kararında muhataba, vadenin gelmesi üzerine poliçe bedelini tevdi etmeye izin verir ve tevdi yerini gösterir.”*.

⁴⁹⁴Bahtiyar, 2016: 39.

⁴⁹⁵Bahtiyar, 2016: 39.

⁴⁹⁶Öztan, 2016: 60; Seven, 2007: 764; Poliçenin iptali hükümlerinin, bono, çek ve bütün emre yazılı kıymetli evrak hakkında uygulanabileceği hakkında bk. Poroy ve Tekinalp, 2017: 118.

⁴⁹⁷Seven, 2007: 765; Kınacıoğlu, 1987: 62.

⁴⁹⁸Seven, 2007: 769.

⁴⁹⁹Seven, 2007: 764-765.

⁵⁰⁰ ETTK m. 699, f. 1 uyarınca, sadece ödeme yerinde senedin iptali talep ediliyordu. Yeni düzenlemede hamilin yerleşim yerinde de iptal davasının açılması imkanı tanınmasıyla ilanlar ve diğer işlemler bakımından gerek dava masrafları gerek usul ekonomisi bakımından olumlu önde bir hükümdür. Detaylı bilgi için bk. Ülgen vd., 2015: 72.

⁵⁰¹Ülgen vd., 2015: 71.

Hükümde kast edilen muhatap senedin asıl borçlusudur⁵⁰², konişmentoda ise senedin asıl ve tek borçlusu taşıyandır. Bu tedbir ile taşıyan tarafından eşyanın konişmentonun şeklen hak sahibi olan kişiye teslimi engellenir ve hak güvence altına alınır⁵⁰³.

Konişmentonun hamilinin karşılaşılabileceği tek tehlike senedi eline geçiren kişinin şeklen hak sahibi görünmesi halinde eşyayı teslim alması değildir. Konişmento birden fazla nüsha halinde düzenlenmiş ise diğer nüshaların sahipleri eşyanın teslimini isteyebileceklerdir⁵⁰⁴. TTK m. 1230, f. 2 uyarınca, konişmento birden çok nüsha olarak düzenlenmişse, eşya, tek nüshanın meşru hamiline teslim edilir. Birden çok nüsha halinde düzenlenen konişmentolarda her birinin teşhis fonksiyonu ayrı olarak devam etmekte, yalnız birine yapılan ödeme ile konişmentodan doğan borç sona ermektedir. Bir nüsha sahibinin elindeki konişmentonun ziya sebebi ile hakkını ileri sürememesi, kendisini diğer nüsha sahiplerinin karşısında güçsüz duruma düşürecek, hakkı talep imkânı ortadan kalkacaktır. Konişmento elinde ziya olan hamilin iptal usulünü izlemesi uzun bir süreç olduğundan hak kaybına uğrama durumu muhtemeldir. Konişmento hamilinin uğrayabileceği başka bir zarar ise yine iptal kararı almanın uzun bir süreç olması dolayısıyla, eşya boşaltma limanına ulaştığında iptal davasının sonuçlanmamış olmasıdır. Konişmentoyu zayi ettiğini iddia eden hamil eşyayı teslim alamayacak ve TTK m. 1174 uyarınca, boşaltmanın hiç veya süresinde yapılmaması durumunda TBK m. 107 uyarınca, taşıyan eşyayı tevdi ederek borcundan kurtulabilecek, tevdi olunacak eşya ticari bir mal olduğu için taşıyan tevdi yerini kendiliğinden belirleyebilecektir. TTK m. 1174 uyarınca, tevdi masrafları gönderilene aittir. Mahkeme, konişmentonun iptali konusunda hüküm kursa dahi bu masraflara konişmentonun hamili katlanmalıdır. Bahsi geçen her iki durumda da konişmentonun hamilinin TTK m. 757 uyarınca aldığı önleyici tedbir kararı zararı önlemez⁵⁰⁵. TTK m. 765, f. 1 uyarınca, mahkeme, iptale karar vermeden önce, senedin asıl borçlusuna senet bedelini tevdi etme ve yeterli teminat karşılığında bunu ödeme yükümünü getirebilmektedir. Tedbir kararının muhatabı senet borçlusudur⁵⁰⁶. Mahkeme tevdi yerini göstermesine rağmen, konişmentonun düzenleyeni, eşyayı tevdi etmeden veya teminat göstermeden dava sonucunu bekleyebilir ancak, senet bedelini tevdi etmemesinden kaynaklanan sonuçlara kendisi katlanmak durumundadır⁵⁰⁷. Kanımızca bu masrafın kapsamına, TTK m. 1174 hükmü uyarınca, gönderilenin katlanacağı giderler de dâhildir. TTK m. 765, f. 2 uyarınca, teminat istenmesinin

⁵⁰²Ülgen vd., 2015: 72.

⁵⁰³Seven, 2007: 768.

⁵⁰⁴Seven, 2007: 766.

⁵⁰⁵Seven, 2007: 767.

⁵⁰⁶Öztan, 2016: 61.

⁵⁰⁷Ülgen vd., 2015: 72.

nedeni, senedi iyiniyetle iktisap eden kişinin uğrayabileceği zarardır. Senet iptal edildiği veya senetten doğan haklar diğer bir sebeple ortadan kalktığı takdirde, teminat borçluya iade edilir⁵⁰⁸. TTK m. 757, f. 1 lafzından anlaşıldığı üzere senedin hamili iptal davası açmak için ödeme yasağı kararı almak zorunda değildir. Hamilin, doğrudan doğruya iptal davası açmasına bir engel yoktur⁵⁰⁹ ancak, konişmento elinde zayi olan hamil için ödeme yasağı kararı almanın oldukça faydalı olduğu açıktır⁵¹⁰.

İptal davası ise, senedi eline geçiren kişinin bilinmesi ve bilinmemesi olasılıkları bakımından iki ayrı hükümde düzenlenmiştir. Konişmentoyu elinde geçirenin bilinmesi halinde TTK m. 758 hükmü uygulanacaktır. Söz konusu hükmün birinci fıkrası uyarınca, mahkeme, dilekçe sahibine iade davası açması için uygun bir süre verir. İade davası, istihkak davası ile benzerliklere sahiptir, ancak başkaca özel şartlara tabidir; senet hamilin elinden ne şekilde çıkmış olursa olsun, senedi elinde bulunduran yeni hamil iyiniyetli ise senedi geri vermek zorunda değildir⁵¹¹. TTK m. 686, f. 2 uyarınca, *“Poliçe herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunursa, birinci fıkrada yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hamil, ancak poliçeyi kötüniyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle yükümlüdür.”* TTK m. 831, f. 2 uyarınca, *“...konişmento gibi cirosu kabil olan senetler hakkında, cironun şekli, hamilin hak sahipliği ve senedi elinde bulunduranın onu geri vermekle yükümlü olması hususlarında, poliçelere ilişkin hükümler geçerlidir....”* TTK m. 686, f. 2 hamilin hak sahipliğine ilişkin bir hükümdür. Bu nedenle konişmento hakkında da uygulanacaktır. Dilekçe sahibi verilen süre içinde davayı açmazsa, mahkeme, taşıyan hakkındaki ödeme yasağını kaldırır⁵¹².

Konüşmento elinde olan kişi bilinmiyorsa TTK m. 759, f. 1 uyarınca, senedin iptali istenebilir. İptal kararının verilebilmesi için iptal isteminde bulunan kişi, senet elinde iken senedin ziyaya uğradığının inandırıcı delillerini mahkemeye sağlamak, senedin bir sureti varsa ibraz etmek veya senedin esas içeriği konusunda bilgi vermekle yükümlüdür. Mahkeme, verilen bilgilere dayanarak senedin iptal davası açan kişi elinde ziyaya uğradığına ilişkin iddiaları inandırıcı bulursa, TTK m. 760 uyarınca, verilecek ilanla, senedi eline geçireni, senedi belirli bir süre içinde getirmeye davet eder ve getirilmediği durumda senedin iptaline karar vereceğini ihtar eder. Senedin getirilmesi için verilecek belirli süre, TTK m. 761, f. 1 uyarınca, en az üç ay ve en çok bir yıl olacak şekilde belirlenebilir ancak, vadesi gelmiş konüşmentoda zamanaşımı üç ay dolmadan gerçekleşecek ise mahkeme, üç ay ile bağlı değildir (TTK m. 761, f. 2). Senedin getirilmesi için verilecek süre vadesi gelmiş senetlerde

⁵⁰⁸Ülgen vd., 2015: 74; Poroy ve Tekinalp, 2013: 119.

⁵⁰⁹Öztan, 2016: 61.

⁵¹⁰Seven, 2007: 768.

⁵¹¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 120.

⁵¹²Poroy ve Tekinalp, 2013: 120.

ilan tarihinden itibaren, vadesi gelmemiş senetlerde vade tarihinden itibaren işlemeye başlar (TTK m. 761/3). Hükümün lafzından anlaşıldığı üzere vadesi gelmemiş senetlerde iptal kararı vermek mümkün değildir⁵¹³. TTK m. 762 uyarınca, senedin getirilmesine ilişkin ilan, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile üç defa yapılır. Özellik gösteren olaylar mevcut ise, mahkeme, ek olarak daha başka ilan önlemlerine de başvurabilir.

Kanun koyucu ilan sonucunda senedin mahkemeye getirilip getirilmemesi hali için ikili bir düzenleme yapmıştır. Senedin mahkemeye sunulması durumunun düzenlendiği TTK m. 763 uyarınca, mahkeme, iade davası açması için dilekçe sahibine uygun bir süre verir. Dilekçe sahibi bu süre içinde dava açmazsa, mahkeme, senedi sunmuş olana geri verir ve düzenleyen hakkındaki ödeme yasağını kaldırır. Dilekçe sahibi dava açarsa, dava sonucuna göre hareket edilir. İade davasındaki yetkili mahkeme ticaret mahkemesi değildir, yetkili mahkeme HMK'daki yetki hükümlerine göre kararlaştırılır⁵¹⁴. Yukarıda belirttiğimiz üzere, TTK m. 686, f. 2 uyarınca, senet herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmışsa, senedi elinde bulunduran yeni hamil, senedi kötüniyetle iktisap etmiş ise ya da senedi iktisabında ağır kusuru bulunmaktaysa senedi geri vermek zorundadır⁵¹⁵. Bunun dışındaki hallerde senedin iadesi söz konusu olmamalıdır.

Senedin mahkemeye sunulmaması hali ise TTK m. 764 ile hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hüküm uyarınca, elden çıkan senet, verilen süre içinde mahkemeye sunulmazsa, iptaline karar verilir. TTK m. 764, f. 2 uyarınca, senedin iptaline karar verilirse, dilekçe sahibi konişmentonun düzenleyenine karşı senetten doğan talep hakkını ileri sürebilir. Sadece düzenleyene karşı talep ileri sürülebilmesinin nedeni, iptal kararı ile senetsiz talep imkânı sunulmasıdır⁵¹⁶. Burada genel hükümlerdeki TTK m. 652, f. 1 uyarınca, hak sahibinin yeni bir senet düzenlenmesini isteme hakkı uygulama alanı bulmaz⁵¹⁷. TTK m. 764, f. 2'de düzenlenen durum özel bir durumdur, senedin tahrip olması ve yok olması gibi bir durum söz konusu değildir. Senedin iptaline karar verilmesi, senetle ilgili kişileri borçlu kılan bir karar değildir, dava hasımsız olarak açılmalıdır⁵¹⁸.

⁵¹³Bilgili ve Demirkapı, 2017: 44.

⁵¹⁴Ülgen vd., 2015: 73; Öztan, 2016: 61.

⁵¹⁵Ülgen vd., 2015: 73; Bilgili ve Demirkapı, 2017: 44.

⁵¹⁶Bilgili ve Demirkapı, 2017: 44-45; Öztan, 2017: 58; Konişmentoda TTK m. 831, f. 2 uyarınca, cironun teminat işlevi yoktur. Cironun teminat işlevi olmadığı için konişmentonun hamili senede imza koyan diğer kişilere karşı başvurma hakkını kullanamaz. Cironun teminat işlevi olan kıymetli evrakın iptali durumunda TTK m. 764 uyarınca, bir görüş, sadece asıl borçluya başvurulabileceğini savunurken, diğer görüş diğer kişilere de başvurulabileceğini savunmaktadır. Detaylı bilgi için bk. Poroy ve Tekinalp, 2013: 122.

⁵¹⁷Ülgen vd., 2015: 74.

⁵¹⁸Ülgen vd., 2015: 74.

3.2.4.1.4.3. Emre Yazılı ve Hamile Yazılı Konişmentonun İptalindeki Farklılıklar

Konişmento, hamile yazılı düzenlendiği takdirde hamile yazılı senetlerin genel iptali usulüne tabidir. Bu nedenle, emre yazılı konişmentonun iptali usulüyle hemen hemen aynı yol izlenir.

Hamile yazılı senedin kaybolması durumunda, emre yazılı senedin kaybolmasından farklı olarak senedi elinde bulunduran kişinin bilinmesi hali düzenlenmemiştir. Hamile yazılı senetlerde de aynı durumla karşılaşılabılır. Katıldığımız görüş uyarınca, emre yazılı senetlerde açılan senedin iadesi davası, hamile yazılı senetler için de uygulanabilir⁵¹⁹.

Senet elinde olan kişinin belli olmadığı durumlarda emre yazılı senedin iadesi için en az üç ay ve en çok bir buçuk yıl süre öngörülebilirken, hamile yazılı senedin iadesi için öngörülebilecek en az süre altı aydır ve bir üst sınır yoktur⁵²⁰.

TTK m. 661, f. 2 uyarınca, hamile yazılı senetlerin iptali için yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeridir. TTK m. 757, f. 1 uyarınca, emre yazılı senetlerin iptali için yetkili mahkeme, ödeme yeri veya hamilin yerleşim yeridir.

3.3. Taşıyan Açısından Konişmentonun Hükümleri

TTK m. 1238, f. 1 uyarınca, “Konişmentoyu taşıyan sıfatıyla imzalayan veya konişmento kendi ad ve hesabına imzalanan kişi, taşıyan sayılır.” Taşıyan, eşyayı temsil etmesi ve kıymetli evrak niteliği dolayısıyla tedavül etme niteliğine sahip konişmentoyu bizzat kendisi veya temsilcisi aracılığıyla düzenleyen; konişmento ile borç altına giren kişidir⁵²¹.

3.3.1. Taşıyanın İleri Sürebileceği Def’iler

Taşıyanın konişmentonun borçlusu sıfatını haiz olması dolayısıyla teknik olarak yapabileceği üç tür savunma vardır. Bunlardan birincisi, temel olayın varlığının reddedilmesi olan inkâr, ikicisi itiraz, üçüncüsü ise def’idir⁵²².

3.3.1.1. Kıymetli Evrak Hukukunda Def’i Kavramı

Kıymetli evrak anlamında def’i, teknik anlamda kullanılmamıştır ve bu alana özgü genel bir anlama sahiptir⁵²³. Bu anlam, teknik anlamda def’i kavramını ve teknik anlamda itiraz kavramını bir arada barındıran “geniş anlamda def’i hakkı”dır⁵²⁴. Taşıyanın ileri

⁵¹⁹Poroy ve Tekinalp, 2017: 123.

⁵²⁰Bilgili ve Demirkapı, 2017: 46.

⁵²¹Sözer, 2014: 318; Ateş, 2008: 69.

⁵²²Bahtiyar, 2016: 28-29.

⁵²³Ertekin ve Karataş, 1996: 50; Yılmaz, 2017: 136; Bahtiyar, 2016: 26.

⁵²⁴Eren, 2014: 72, Helvacı, 2007:654; Aksu, 2015; 175; Yılmaz, 2017: 137.

sürebileceği def'ilerden bahsedilirken, itirazları ve def'ileri kapsamında barındıran “geniş anlamda def'i” kavramı kullanılmıştır.

3.3.1.2. Konişmentonun Devir Usulüne Göre Def'iler

Konişmentoda def'iler, senedin devir usulüne göre ayrımını esas alarak emre yazılı konişmentoda def'iler, hamile yazılı konişmentoda def'iler ve nama yazılı konişmentoda def'iler olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

3.3.1.2.1. Emre Yazılı Konişmentoda Def'iler

TTK m. 825 uyarınca, borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı üç farklı def'i ileri sürebilir. Bu def'iler, senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'iler ile borçlunun alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'ilerdir.

Emre yazılı konişmentoda def'ileri incelerken esas alınan ayırım, konişmentoda cironun teminat fonksiyonu olmaması dikkate alınarak yapılmalıdır. Zira TTK m. 831, f. 3 uyarınca, kambiyo senetlerinde başvuruya ilişkin hükümler kanunda açık hüküm olmadıkça, cirosu kabil olan diğer senetler hakkında uygulanmaz. Hakeza, konişmentoya ilişkin düzenlemelerin yer aldığı TTK m. 1228 vd. konişmentoda başvurma hakkına ilişkin bir hüküm içermemektedir⁵²⁵. Kıymetli evrak hukukunda başvurma hakkı ise TTK m. 684 hükmünde düzenlenen cironun teminat işlevinin görünümüdür. Cironun teminat işlevi, senetteki ciro zincirine imza atarak senedi devreden her cirantanın aynı zamanda başvurma borçlusu olarak sorumluluk altına girmesini sağlar⁵²⁶. Emre yazılı konişmentoda cironun teminat işlevi olmadığından senede imza koyan cirantalar başvurma borçlusu konumunda değildirler. Zira konişmentonun tek borçlusu taşıyandır. Bu nedenle, emre yazılı konişmentoda def'ilere ilişkin yapılan ayırım, def'ilerin kim tarafından ileri sürülebileceğinden ziyade kime karşı hangi koşullar kapsamında ileri sürülebileceği dikkate alınarak yapılmıştır. Emre yazılı konişmentoda def'iler, herkese karşı ileri sürülebilen def'iler ve iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmiştir⁵²⁷.

⁵²⁵Hacıömeroğlu, 2017: 142; Konişmentoda yer alan cironun sadece, temlik ve teşhis fonksiyonu olduğuna, teminat fonksiyonu olmadığına ilişkin bk. Hacıömeroğlu, 2017: 141. Kambiyo senetlerinde, kambiyo senetlerine benzeyen senetlerde, varantta ve istisnaen hamile yazılı çekte yapılan cironun teminat fonksiyonu olduğuna ilişkin bk. Tekil, 1994: 59.

⁵²⁶Pulaşlı, 2017: 180.

⁵²⁷Aynı ayrımı esas alan yazarlar için bk. Yılmaz, 2017: 334-499; Aksu, 2015: 140; Yılmaz, kabul ettiği def'i sınıflandırmasını “hukuki görünüşe itimat” prensibi çerçevesinde açıklamıştır. Detaylı bilgi için bk. Yılmaz, 2017: 324-331.

3.3.1.2.1.1. Herkese Karşı İleri Sürülebilen Def'iler

3.3.1.2.1.1.1. Doğrudan Def'iler

Doğrudan def'iler emre yazılı senetlere özgü sınırlı bir def'i sınıflandırmasıdır ve emre yazılı senetlerde öngörülen devir usulü gerçekleştirilmediği hallerde söz konusu olur⁵²⁸. Bu durumda hamilden sonra çeşitli kanuni düzenlemelerle kendisine senet intikal eden kişi önceki hamile karşı ileri sürülebilecek tüm def'ilerle karşı karşıya kalacaktır. Doğrudan def'ilerin herkese karşı ileri sürülebilmesi ise kanuni düzenlemelerden ileri gelmektedir⁵²⁹. TMK m. 559, f. 1 ve 2 uyarınca, konişmentonun hamile miras yoluyla geçmiş olması hali, TTK m. 688, f. 2 uyarınca, konişmentonun tahsil cirosu ile devralınması hali, şirket birleşmesi ile konişmentonun hamilinin yeni bir şirket olması gibi hallerde taşıyan önceden haiz olduğu def'ileri yeni hamillere karşı da ileri sürebilir⁵³⁰.

3.3.1.2.1.1.2. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler

Senet metninden anlaşılan def'ilerde, senet metni kavramı geniş anlamda yorumlanır. Senedin metni dışında ön ve arka yüzündeki başkaca yazılar ayrıca senede alonj eklenmesi söz konusu olduğunda alonj üzerindeki yazılar ve ciro zinciri de senet metnine dâhildir⁵³¹. Senet metninden anlaşılan def'iler, taşıyan tarafından herkese karşı ileri sürülebilir⁵³².

Taşıyanın, senet metninden anlaşılan def'ileri konişmentonun her hamiline ileri sürebilmesinin nedeni, def'i olarak ileri sürülebilecek hususların konişmento üzerinde açıkça görülebilmesi imkânıdır⁵³³. Senet metninden anlaşılan def'iler ile karşı karşıya kalan konişmento alacaklısının iyiniyet iddiasında bulunması mümkün değildir, çünkü alacaklı senedi mevcut şekliyle devralmıştır ve kendisine karşı ileri sürülebilecek def'ileri bilecek konumdadır, bu nedenle bu def'i türünde alacaklının korunması söz konusu değildir⁵³⁴. Senet metninden anlaşılan def'iler, emre yazılı konişmentonun şekil şartlarında yoksunluk veya eksiklik mevcut olduğu hallerden, ciro zincirinin bozuk olmasından, senette yer alan bir kaydın senette bulunmaması gerektiğinden, kaydın içeriğinden veya senette yer alması

⁵²⁸Poroy ve Tekinalp, 2013: 98; Aksu, 2015: 149.

⁵²⁹Yılmaz, 2017: 334; Aksu, 2015: 149.

⁵³⁰Yılmaz, 2017: 334-350; Aksu, 2015: 149; Poroy ve Tekinalp, 2013: 98-99; Kınacıoğlu, 1987: 193.

⁵³¹Karahan vd., 2013: 100; Ülgen vd., 2015: 65; Poroy ve Tekinalp, 2013: 97.

⁵³²Kambiyo senetleri ve başvuruya ilişkin hükümlerin uygulandığı diğer emre yazılı senetlerde, senet metninden anlaşılan def'iler, senet dolayısıyla kendisinden hak talep edilebilecek herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Bk. Can, 2012: 25; Ülgen vd., 2015: 65.

⁵³³Yeşilova, 2006: 178.

⁵³⁴Öztan, 2016: 46; Poroy ve Tekinalp, 2013: 97.

gereken bir kaydın yer almamasından dolayı konişmento borçlusunu tarafından ileri sürülebilir⁵³⁵.

Emre yazılı konişmentonun zorunlu şekil şartlarının bulunmaması senet metninden anlaşılan def'dir⁵³⁶. Bunlardan biri de, konişmentoda düzenleyeninin imzasının bulunmaması halidir⁵³⁷. Konişmento TTK m. 1526, f. 2 uyarınca, güvenli elektronik imza ile düzenlenebilir. Kambiyo senetlerinin aksine konişmentonun güvenli elektronik imza ile düzenlenmesi, taşıyanın ileri sürebileceği bir def'i değildir.

TTK m. 1230, f. 1 uyarınca, konişmentonun meşru hamili, eşyayı teslim almaya yetkili kılınmıştır. Konişmentonun yetkili hamili, konişmentonun emre, nama, hamiline düzenlenmiş olmasına göre kıymetli evrak hükümlerine göre belirlenir⁵³⁸. Emre yazılı konişmentonun yetkili hamili, TTK m. 686, f. 1 uyarınca, son ciro beyaz ciro olsa da kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşılan ve senedi elinde bulunduran kişidir. Konişmento hamilinin, yetkili (meşru) hamil olup olmadığı konişmento üzerinde yer alan düzgün bir ciro zincirinden ve senedi zilyetliğinde bulundurmasından anlařılır⁵³⁹. Ciro zincirinde bir kopukluk varsa taşıyan, konişmentoyu ibraz eden kişiye karşı yetkili hamil olmadığı yönünde bir def'i ileri sürerek ödeme yapmaktan kaçınabilir⁵⁴⁰.

Konişmentoda düzgün bir ciro zincirinin mevcut olduğunun kabulü, ilk cironun konişmentonun lehdarı tarafından yapılması ile mümkündür⁵⁴¹. Ciro zincirinin kopukluğu, son hamil konişmentoyu tam ciro ile devralmışsa ve tam ciroda adı yazılı şahıs deđilse⁵⁴²; senedi tam ciro ile devralan kişinin, sonraki ciroda devreden olarak imzası yer almıyorsa söz konusu olabilir. Ciro zinciri senet metninde herkes tarafından incelenebilmesi nedeniyle Ciro zincirindeki kopukluk konişmento hamili tarafından herkese karşı ileri sürebilecektir⁵⁴³.

TTK m. 1230, f. 2 uyarınca, birden fazla nüsha mevcut olduğu takdirde, eşya, tek nüshanın meşru hamiline teslim edilir. TTK m. 1228, f. 4 uyarınca, konişmentonun birden fazla nüshası mevcut olduğu takdirde, konişmentonun tüm nüshaları aynı metni içermek ve her bir nüshada toplamda kaç nüsha düzenlendiği belirtilmek zorundadır. Konişmento nüshalarında, bu yönde bir eksiklik varsa taşıyan senet metninden anlaşılan def'i olarak ileri

⁵³⁵Ülgen vd., 2015: 65; Poroy ve Tekinalp, 2013: 97; Karahan vd., 2013: 101; Hacıömeroğlu, 2017: 91; Yeşilova, 2006: 178.

⁵³⁶Bozgeyik, 2003: 492.

⁵³⁷Taşıyanın imzası TTK m. 1229'da ihtiyari kayıtlar arasında sayılsa da konişmentonun kıymetli evrak olarak kabulü için zorunlu unsur olduğu hakkında bk. başlık 2.5.2.11.

⁵³⁸Detaylı bilgi için bk. 6102 sayılı TTK m. 1230 gerekçe.

⁵³⁹Yılmaz, 2017: 373; Tekil, 1994: 57.

⁵⁴⁰Yılmaz, 2017: 373; Öztan, 1997: 219.

⁵⁴¹Ülgen vd., 2015: 153; Yılmaz, 2017: 374; Poroy ve Tekinalp, 2013: 97.

⁵⁴²Poroy ve Tekinalp, 2013: 97; Bozgeyik, 2003: 493; Bozgeyik, bu def'iyi "görünüşe güven ilkesi" ile açıklamaktadır. Bk. Bozgeyik, 2003: 493.

⁵⁴³Poroy ve Tekinalp, 2013: 97.

sürebilir. Taşıyan, nüshaların kontrolünü TTK m. 1228, f. 5 uyarınca kendisine verilen kopya ile sağlayabilir.

TTK m. 1231, f. 1 uyarınca, kaptan, konişmentonun birden çok meşru hamilinin aynı zamanda başvurması halinde, hamillerin tamamının istemini reddetmeli ve eşyayı umumi ambara veya başka güvenli bir yere tevdi etmelidir. Bu hareketinin nedenini göstererek konişmentonun meşru hamillerine bildirmek zorundadır. Kanımızca, TTK m. 1228, f. 4 uyarınca, nüsha sayısı senet metninden açıkça anlaşıldığı için konişmento hamilleri bu def'i ile karşılaşabileceklerini bilebilecek durumdadırlar, bu nedenle bu def'i senet metninden anlaşılan def'i kapsamındadır.

TTK m. 1232, f. 2 uyarınca, konişmento hamilinin gemi varma limanına ulaşmadan, eşyanın teslimini istemesi halinde, konişmentonun tüm nüshalarını ibraz etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, konişmento hamili borçlunun ileri süreceği ödemezlik def'i ile karşı karşıya kalacaktır. Bu durumda da hem varma limanın, hem nüsha sayısının senet metninde yer alması dolayısıyla ileri sürülecek def'i senet metninden anlaşılan def'i kapsamındadır.

TTK m. 1239 uyarınca, konişmentoda eşyanın cinsi, işaretleri, koli veya parça adedi, ağırlık veya miktarı hakkında beyan mevcut ise taşıyan, söz konusu beyanlarla ilgili çekince koymadığı takdirde eşyayı konişmentoda beyan edildiği şekliyle devraldığına dair karine dolayısıyla, gönderilen dâhil iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez. Taşıyan senet metnine TTK m. 1229'da sayılan eşyaya ilişkin beyanlara karşı çekince içeren bir kayıt koyduğu takdirde, çekince içeren kayıtları senet metninden anlaşılan def'i olarak ileri sürülme imkânı söz konusu olur⁵⁴⁴.

TTK m. 748 uyarınca, bir senet metni değiştirildiği takdirde, değiştirmeden sonra senedin üzerine imza koymuş olan kişiler, değişmiş metne göre, senet metni değiştirilmeden önce imzasını koyanlar ise eski metne göre sorumlu olurlar. Senedin değiştirilmesinden kaynaklanan def'iler, tespit ettikleri takdirde değişiklikten önce veya sonra devralanlar açısından farklı biçimde ileri sürülme olanağı sağlamaktadır⁵⁴⁵.

3.3.1.2.1.1.3. Senetteki Beyanın Geçersizliğine İlişkin Def'iler

TTK m. 825 uyarınca, senet borçlusu, emre yazılı senetten doğan senedin geçersizliğine ilişkin def'ileri ileri sürebilmektedir. Bu başlık altında incelenen def'i sınıflandırmasını kanun koyucu “*senedin geçersizliğine ilişkin*” şeklinde düzenlemiştir.

⁵⁴⁴Yeşilova, bu kayıtları sorumsuzluk kayıtları olarak ifade ederek senet metninden anlaşılan def'i olduğunu ifade etmektedir. Bk. Yeşilova, 2006: 178-179.

⁵⁴⁵Ülgen vd., 2015: 66.

Katıldığımız görüş uyarınca, kanun koyucu “*senedin geçersizliğine ilişkin*” şeklinde bir sınıflandırma yapmış olsa da, bu ifade yerinde bir ifade değildir. Zira borçlunun ileri sürdüğü bu def’i senedin bütünüyle geçersizliğine neden olmaz; senetle taahhüt altına girmiş şahsın taahhüdünü geçersiz kılar⁵⁴⁶. Bu nedenle, “senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def’i” kavramını kullanacağız.

Senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def’iler, geçersizlik şahsında kaynaklanan kişi tarafından senedi ibraz ederek kendisine başvuru yapan herkese karşı ileri sürülüp, genel olarak senedin geçerli bir irade ile düzenlendiğine ilişkin görünüşün borçluya isnat edilmesini engelleyen tüm def’ileri içermektedir⁵⁴⁷.

Senet metninden anlaşılan def’ilerde tüm senet borçluları def’i ileri sürebilme hakkına sahipken senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def’iler sadece ilgili kişi tarafından ileri sürülmektedir⁵⁴⁸. Konişmentodaki tek borçlu senedin düzenleyeni olduğu için, taşıyanın şahsında gerçekleşip, senet metninden doğrudan anlaşılmayan ve taşıyanın taahhüdünü özel nedenlerle geçersiz kılan haller söz konusu olduğu takdirde senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def’ilerden bahsedilir.

Taşıyanın senedi düzenlediği anda ehliyetsiz olduğu (TTK m. 670, TMK m. 8, 9, 10), kendisine aitmiş gibi görünen imzanın sahte olduğu (TTK m. 747) veya temsil yetkisi olmayan yahut temsil yetkisini aşan bir kişi tarafından senedin imzalanması, imzanın korkutma veya kişinin bilinci yerinde değilken atırılmış olması halleri senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def’ilere örnektir⁵⁴⁹. Senedin haiz olduğu kamu güvenliği ile borçlunun menfaati karşı karşıya kaldığında, iradesi mevcut olmayan kişinin korunması hukukun evrensel prensibi olduğu için borçlunun korunması tercih edilir⁵⁵⁰. Zira örnek verilen hallerde, taşıyanın üçüncü kişilerin senede güven duymasını sağlamak amacıyla bir kıymetli evrak düzenleme iradesi mevcut değildir⁵⁵¹.

Konişmentonun düzenleyeni, borçlanmaya ehil olmayan kişi ise ehliyetsizlik⁵⁵², iyiniyetli veya kötüniyetli ayrımı gözetilmeksizin konişmentonun tüm hamillerine karşı ileri

⁵⁴⁶Yılmaz, 2017: 329; Aksu, 2015: 146; Yeşilova, söz konusu def’i türünü “konişmentodan doğan taahhüdün geçersizliğine ilişkin def’iler” olarak adlandırmıştır. Bk. Yeşilova, 2006: 179; Pulaşlı, bu def’i türünde geçersizlik kimin şahsında gerçekleştiyse o def’i ileri sürme hakkını haiz olduğu için “kişisel himayeye ilişkin def’iler” olarak adlandırmıştır. Bk. Pulaşlı, 2017: 65; Poroy, senet metninden doğan def’ilerde bazı hallerde senedin hükümsüz kalması söz konusu iken senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def’ilerde ise senet hükümsüz kalmamaktadır. Poroy, 1983: 70.

⁵⁴⁷Bozgeyik, 2003: 490-491; Can, 2012: 25.

⁵⁴⁸Ülgen vd., 2015: 67; Domaniç, 1975: 117; Bozgeyik, 2003: 491.

⁵⁴⁹Ülgen vd., 2015: 66; Öztan, 2016: 46; Yılmaz, 2017: 393.

⁵⁵⁰Öztan, 2016: 47.

⁵⁵¹Yılmaz, 2017: 393.

⁵⁵²Tüzel kişiliği haiz olmayan adi şirketler veya donatma iştiraki adına kıymetli evrak düzenlenemeyecektir; bunların idareci veya temsilcileri kıymetli evrak düzenleyebilecekleri hakkında bk. Yılmaz, 2017: 397;

sürülebilir⁵⁵³. Kanımızca, kıymetli evrakı düzenleyen ehliyeti, senedin düzenlendiği anda mevcut olmalıdır. Senet düzenlenip teslim edildikten sonra ehliyet kaybının gerçekleşmesi konişmentonun geçerliliğini etkilemeyecektir⁵⁵⁴.

Taşıyanın temsilcisinin yetkisiz olduğu hallerde de konişmento geçersiz değil, konişmentodaki beyan hükümsüzdür. Gerçek veya tüzel kişi adına temsil yetkisine dayanarak, konişmento düzenlendiği takdirde, temsilci sıfatıyla hareket eden kişinin temsile yetkili olması zorunludur⁵⁵⁵. Aksi takdirde yetkisiz bir kişi tarafından temsil edilen taşıyan, senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'iye konişmentonun her hamiline ileri sürebilir⁵⁵⁶. Kanımızca, poliçe hükümlerinden TTK m. 678'de düzenlenen yetkisiz imza hükmü konişmento içinde uygulama alanı bulur. Gerek yetkisiz olduğu halde gerek yetkili olduğu halde yetkisini aşarak konişmento düzenleyen kişi, konişmentodan dolayı bizzat sorumlu olmalıdır.

Sahte imza ile konişmento düzenlenmesi halinde, konişmentoda yer alan eşyanın taşınması taahhüdü ve diğer beyanlar taşıyana isnat edilemeyecektir. Şüphesiz taşıyan, konişmentonun her hamiline kendi isminin ve imzasının iradesi dışında kullanıldığı yönünde def'i ileri sürebilecektir⁵⁵⁷. Zira taşıyanın konişmento düzenlemek gibi bir iradesi ve beyanı bulunmamaktadır⁵⁵⁸.

Kıymetli evrakta bazı hallerin, hangi def'i kapsamında değerlendirileceği yönünde doktrinde görüş birliği yoktur. Bu haller, kıymetli evrakın doğumuna yol açan sözleşmenin yokluğu, geçersizliği ve iptali sonuçlarına yol açacak sakatlıkların üçüncü kişilere karşı ileri sürülüp, sürülmemesidir⁵⁵⁹. Konişmentonun rıza dışı düzenleyen elinden çıkması⁵⁶⁰, konişmento sözleşmesinin iradeyi bozan sebeplerle sakat olması, konişmento sözleşmesi kanuna, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırılık dolayısıyla sakat olması hallerinin iyiniyetli üçüncü kişiye ileri sürülüp sürülmeyeceği tartışmalıdır⁵⁶¹. Kanımızca,

---

Ehliyetsizliğin, borçlu tarafından herkese karşı ileri sürülebilecek bir def'i olduğu hakkında bk. Boztosun, 2007: 60; Aksu, 2015: 146; Öztan, 1997: 221.

⁵⁵³Yılmaz, 2017: 396.

⁵⁵⁴Aynı görüşte olan yazarlar için bk. Öztan, 1997: 393; Yılmaz, 2017: 398; Pulaşlı, senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ileri örneksene yoluyla sayarken ehliyetsizliği "*senedi düzenleyen senedi tanzim ettiği anda ehliyetsiz olması*" ifadesi ile açıklamıştır. Bk. Pulaşlı, 2017: 65.

⁵⁵⁵Ülgen vd., 2015: 66; Yeşilova, 2006: 180; Yılmaz, 2017: 403.

⁵⁵⁶Yeşilova, 2006: 180. Temsilcinin yetkisiz olduğu veya temsil yetkisini aştığı haller senedin hükümsüzlük def'ilerinden sayan yazarlar için bk. Domaniç, 1975: 117.

⁵⁵⁷Yeşilova, 2006: 180; Domaniç, 1975: 116; Pulaşlı, senedi düzenleyen imzasının taklit edilmiş olmasını senedin geçersizliğine ilişkin def'iler arasında saymıştır. Bk. Pulaşlı, 2017: 65.

⁵⁵⁸Yılmaz, 2017: 411.

⁵⁵⁹Poroy ve Tekinalp, 2013: 91.

⁵⁶⁰Konişmentonun düzenleyeninin elinden rıza dışı çıkması, konişmentonun alınıp verilmesine ilişkin sözleşmenin geçersizliği olarak nitelendirilir, iyiniyetli hamile karşı ileri sürülmeyen def'iler başlığında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bk. başlık 3.4.1.3.1.2.

⁵⁶¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 91.

kıymetli evrak tedavül kabiliyetine haizdir ve söz konusu def'ilerin iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülmesi dolaşım güvenliğini engelleyecektir⁵⁶².

Taşıyana cebirle veya taşıyan hipnotize edilerek konişmento düzenlettirilmesi hallerinde, taşıyanın konişmentoyu düzenleyerek iyiniyetli üçüncü kişilerde bir güven uyandırmak yönünde iradesi yoktur. Kanımızca, taşıyan, bu gibi hallerde konişmentoyu düzenleme iradesi bulunmadığını herkese karşı ileri sürebilir⁵⁶³. Zira üçüncü kişilerin iyiniyetli olması senetteki sakatlığı gidermez⁵⁶⁴.

Diğer kıymetli evrak türlerinden farklı olarak, konişmentoda ileri sürülebilecek senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'i, taşıyanın eşyayı teslim etmiş olması dolayısıyla ifanın gerçekleşmesidir⁵⁶⁵. TTK m. 1230, f. 2 uyarınca, konişmento birden fazla nüsha halinde düzenlenmiş ise eşya tek bir nüshanın sahibine teslim edilebilmektedir. Taşıyan, herhangi bir nüshanın hamiline yaptığı ifa ile borçtan kurtulabilmekte ve diğer nüshaların eşyayı temsil fonksiyonu ortadan kalkmaktadır⁵⁶⁶. Diğer nüshaların hamilleri, taşıyana ikinci kez ifa talebinde buldukları takdirde taşıyan borcu ifa ettiği def'ini iyiniyetli hamillere karşı ileri sürebilir⁵⁶⁷.

TTK m. 1232, f. 1 uyarınca, yükletenin talimatı ile eşyanın tesliminin talep edildiği halde, emre yazılı konişmentonun tüm nüshalarının teslimi gerekmektedir. Taşıyan, tüm nüshalar teslim edilmeden eşyayı yükletene veya talimat verilen kişiye teslim etmiş ise, sonradan konişmentonun nüshalarından birinin ibrazı ile ifa talep edilirse, taşıyanın hamile karşı senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'i ileri süremeyeceği açıktır⁵⁶⁸. Zira konişmentodan doğan borç sona ermemiştir.

Yükleten veya temsilcisi, konişmento hamili olarak eşyanın teslimini istediğinde taşıyan bahsi geçen senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'ileri ileri sürebilir⁵⁶⁹. Zira senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler, hamilin iyiniyetli veya kötüniyetli olmasına bakılmaksızın herkese karşı ileri sürülebilecektir. Yükleten veya temsilcisi konişmentonun düzenlemesinde talimat verme etkisine sahip olduklarından, taşıyanın beyanının hükümsüzlüğünü bilebilecek konumdadırlar. İyiniyetli hamilin görünüşe güven

⁵⁶²Poroy ve Tekinalp, 2013: 91.

⁵⁶³Boztosun, 2007: 56; Poroy ve Tekinalp, 2013: 94; Aksu, 2015: 147; Bahtiyar, 2016: 33.

⁵⁶⁴Bahtiyar, 2016: 33.

⁵⁶⁵Yeşilova, 2006: 180.

⁵⁶⁶Karan, 2004: 63-64; Poliçe nüshaları ile ilgili TTK m. 744, f. 2 uyarınca, "*Birden fazla nüshayı farklı kişilere veren ciranta ile ondan sonra gelen borçlular, kendi imzalarını içerip de geri verilmemiş olan bütün nüshalardan dolayı sorumludurlar.*". Poliçenin nüshasına imza koyanlar, konişmento borçlusunun aksine poliçenin nüshalarını teslim almadıkça tekrar ödeme riski ile karşı karşıyadırlar. Poliçe nüshalarını teslim almayan borçlunun tekrar ödeme riski ile ilgili bk. Poroy, 1983: 231.

⁵⁶⁷Yeşilova, 2006: 181.

⁵⁶⁸Yeşilova, 2006: 181.

⁵⁶⁹Yeşilova, 2006: 180.

ilkesinden yararlanamadığı senetteki beyanın hükümsüzlüğü def'ilerinde, yükleten veya temsilcisinin de bu korumadan yararlanamayacağı açıktır.

3.3.1.2.1.2. İyiniyetli Hamillere Karşı İleri Sürülemeyen Def'iler

İyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler, “Borçlunun Def'ileri” başlıklı TTK m. 825 uyarınca, borçlunun, alacaklı olarak karşısına çıkan kişi kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'ilerdir⁵⁷⁰. Bu def'i türü, senet metninden anlaşılan def'iler ve senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ilerin kapsamının dışında kalır ve iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülemez⁵⁷¹. İyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler, temeldeki borç ilişkisindeki sakatlıktan, borçlu ve hamil arasındaki özel bir anlaşmadan⁵⁷², talep hakkına yönelik özel bir durumdan⁵⁷³, senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ilerin kapsamına girmeyen irade bozukluğu gibi hallerden kaynaklanır⁵⁷⁴.

TTK m. 825, f. 2 ve TTK m. 687, f. 1 uyarınca, emre yazılı senetten dolayı kendisine başvuru borçlu, önceki hamillerle arasında doğrudan doğruya var olan ilişkileri, kendisine başvuran hamillere karşı ileri süremez; ancak hamil senedi iktisap ederken bilerek borçlunun zararına hareket etmiş ise bu korumadan yararlanamaz. İyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'ilerin, her hamile karşı ileri sürülememesinin nedeni, senedin zorunlu unsurları içermesi, geçerli bir irade beyanı ile düzenlenmiş olması ve iyiniyetli üçüncü kişilerde kıymetli evraka mündemiç olan hakkın ifa edileceğine ilişkin kamu güvenliği yaratmasından ileri gelmektedir. Borçlunun, senedi düzenlemekle yaratmış olduğu güven, def'ilerin ileri sürülmesi bakımından sorumluluğunu da getirmektedir⁵⁷⁵. Maddelerin lafzından anlaşıldığı üzere, “*bilerek borçlunun zararına hareket*” hamilin bilmesi ve kastını gerektirir⁵⁷⁶. İyi niyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'ilerin diğer hamillere karşı ileri sürülememesinin istisnası, kötüniyetli hamilere karşı ileri sürülebilmesidir⁵⁷⁷. Bu nedenle doktrinde şahsi def'i olarak adlandırılan def'iler, iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler olarak adlandırıldı.

Taşıyanın iyiniyetli hamile karşı ileri süremeyeceği def'iler, kendisine ödeme için konişmento ibraz eden yetkili konişmento hamiline aralarındaki doğrudan ilişki sebebiyle ileri

⁵⁷⁰Öztan, 2016: 47; Ülgen vd., 2015: 67; Yılmaz, 2017: 436.

⁵⁷¹Yılmaz, 2017: 436.

⁵⁷²Hatır anlaşması, yeni bir vadenin kararlaştırılması bk. Öztan, 2016: 47.

⁵⁷³İbra sözleşmesi veya hakkın kötüye kullanılması durumunun mevcut olması gibi bk. Öztan, 2016: 47.

⁵⁷⁴Ülgen vd. 2015: 68; Yılmaz, 2017: 436; Öztan, 2016: 47; Yeşilova, şahsi def'ilere örnek olarak vadenin uzatılması, takas, zamanaşımı, konişmento dışında yapılmış tahkim sözleşmesini saymıştır. Bk. Yeşilova, 2006: 182.

⁵⁷⁵Yılmaz, 2017: 436.

⁵⁷⁶Yılmaz, 2017: 218.

⁵⁷⁷Bulut, 2008: 93.

sürebileceği def'ilerdir⁵⁷⁸. Kambiyo sözleşmesinin kurulmasındaki temeldeki ilişki ağırlıklı olarak kıymetli evrakın düzenleyeni ve lehdar arasında mevcut olduğundan, genel olarak şahsi def'iler arasında lehdara karşı ileri sürebileceği temel ilişkiden kaynaklanan def'iler sayılır. Konişmentoda ise navlun sözleşmesinin karakteristik özelliğinden dolayı lehdar çoğunlukla temel ilişkideki navlun sözleşmesinin tarafı değildir. Taşıyan temel ilişkiye ilişkin def'ilerini, lehdarın ya da hamilin navlun sözleşmesinin tarafı olan taşıtan olduğu hallerde ileri sürebilecektir⁵⁷⁹. Taşıyan, taşıtan ile aralarındaki navlun sözleşmesi hükümlerini, kural olarak konişmento hamiline karşı ileri süremez⁵⁸⁰. Navlun sözleşmesi hükümleri açıkça konişmentoya kaydedilirse, taşıyanın navlun sözleşmesine ilişkin def'ileri ileri sürmesi artık temel ilişkiye dayanılarak ileri sürülen şahsi bir def'i değil; senet metninden anlaşılan def'i olur.

Kambiyo senetlerine ilişkin zamanaşımı süreleri, senet metninden anlaşıldığı için senedin zamanaşımına uğradığı def'i tüm kıymetli evrak hukuku kitaplarında senet metninden anlaşılan def'i olarak sayılmıştır⁵⁸¹. Konişmentoda TTK m. 1246 uyarınca, konişmentodan veya düzenlenmesinden doğan bütün alacaklar bir yılda zamanaşımına uğrar. Bu süre, alacağın muaccel olmasından itibaren işlemeye başlar. Konişmentoda alacağın muaccel olması, eşyanın boşaltma limanına ulaşması ile gerçekleşir. Konişmentoda boşaltma limanında eşyanın teslim olunacağı tarih ve süre belirtilenmiş ise zamanaşımına ilişkin def'i, senet metninden anlaşılan def'i kapsamındadır. Bazı hallerde boşaltma limanına ilişkin tarih ve süre konişmentoda yer almaz, boşaltma limanı, eşyanın hangi tarihte ve sürede teslim edileceğine ilişkin bilgiler taşıyana talimat verilerek sözlü olarak belirlenir. Bu def'i senet metninden anlaşılmadığı için eşyanın boşaltma limanında teslim alınmaması halinde borç zamanaşımına uğrar ise zamanaşımına ilişkin def'i iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'i kapsamında yer alacaktır⁵⁸².

Senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'iler başlığında değindiğimiz iyiniyetli hamile karşı ileri sürülüp sürülmeyeceği tartışmalı olan def'ilerden, senedin düzenleyenin elinden rıza dışı elden çıkması haline ilişkin farklı görüşler mevcuttur.

Poroy ve Tekinalp, TTK m. 659, f. 3 uyarınca, hamile yazılı senetlerdeki senedin rıza dışı elden çıkması halinin def'i olarak ileri sürülemeyeceğine ilişkin hükmün emre yazılı senetlere ilişkin def'i hükümleri arasında öngörülmemesi nedeniyle; kambiyo sözleşmesinin

⁵⁷⁸Yeşilova, 2006: 182.

⁵⁷⁹Yeşilova, 2006: 182.

⁵⁸⁰Yeşilova, 2006: 182.

⁵⁸¹Poroy ve Tekinalp, 2013: 97; Bozgeyik, 2003: 493; Öztan, 1997: 219.

⁵⁸²Yeşilova, zamanaşımı def'ini şahsi def'iler (kişisel def'iler) arasında saymıştır. Bk. Yeşilova, 2006: 182.

yokluğuna ve geçersizliğine ilişkin def'ilerin emre yazılı kıymetli evrakta iyiniyetli üçüncü kişilere ileri sürülebileceği görüşündedir⁵⁸³.

Boztosun, senedin düzenleyenin rıza dışı elinden çıkması halinde, sözleşmenin oluşmadığı olgusunun def'i olarak ileri sürülmesinin mümkün olmadığı görüşündedir. Yazarın gerekçesi ise, TTK m. 686, f. 2, "*Poliçe herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunursa, birinci fıkrada yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hamil, ancak poliçeyi kötünüyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle yükümlüdür.*" hükmünün def'i olarak nitelendirilmeyeceği, sözleşmenin yokluğunu bilen veya bilebilecek durumda olan hamilin senedi iade etme zorunluluğu olduğudur⁵⁸⁴.

Katıldığımız görüş uyarınca, konişmentonun alınıp verilme sözleşmesinin hiç veya gereği gibi yapılmaması, yalnızca yükleten veya temsilcisinin konişmento hamili olması halinde onlara karşı ileri sürülebilecek kişisel bir def'idir⁵⁸⁵. TTK m. 686, f. 2, iyiniyetli hamile bu yönde bir def'i ileri sürülmesini engeller. Konişmentonun alınıp verilme sözleşmesi taşıyan ile yükleten arasında yapıldığından yükleten, diğer konişmento hamilleri gibi iyiniyet iddiasında bulunabilecek konumda değildir⁵⁸⁶. Konişmentonun düzenleyenin elinden rıza dışı elden çıkması hali iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'i kapsamındadır.

İyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler, taşıyanın hukukî görünüşün sonuçları bilerek ve istenerek doğmasına sebebiyet verildiği gerekçesiyle, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Zira taşıyan kendi iradesi ile konişmento düzenlemektedir. Örneğin; senedin devredilmesine ilişkin anlaşmanın hata, hile, gabin sonucu ile yapıldığı, senedin muvazaalı işlemler nedeniyle düzenlenmesi, senedin ahlaka aykırı bir amaç için devredilmiş olması hallerinde taşıyanın konişmentoyu düzenleme iradesi vardır, bu nedenle iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilen def'i olarak nitelendirilmesi gerekir⁵⁸⁷.

3.3.1.2.2. Hamile Yazılı Konişmentoda Def'iler

Hamiline yazılı kıymetli evrakta def'iler, emre yazılı senetlerdeki def'i sınıflandırmaları⁵⁸⁸ gibidir⁵⁸⁹. TTK m. 659, f. 1 uyarınca, "*Borçlu hamile yazılı bir senetten doğan alacağa karşı, ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senedin metninden anlaşılan def'ilerle, alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir.*" Hamile

⁵⁸³Poroy ve Tekinalp, 2013: 105; Aynı görüşteki yazarlar için bk. Can, 2012: 25; Ülgen vd., 2015: 66.

⁵⁸⁴Boztosun, 2007: 57.

⁵⁸⁵Aynı görüş için bk. Yeşilova, 2006: 182.

⁵⁸⁶Yeşilova, 2006: 182.

⁵⁸⁷Öztan, 2016: 47; Hataya ilişkin aynı görüş için bk. Aksu, 2015: 148.

⁵⁸⁸Emre yazılı senetlerde def'i sınıflandırmaları için bk. yuk. 3.4.1.3.1.

⁵⁸⁹Pulaşlı, 2017: 75; Öztan, 1997: 252; Ülgen vd., 2015: 76; Poroy ve Tekinalp, 2013: 105.

yazılı konişmentonun borçlusu, tıpkı emre yazılı konişmentoda olduğu gibi senetten açıkça anlaşılan def'ileri herkese karşı ileri sürülebilir. Konişmento hamili, senet metninden anlaşılan def'inin ileri sürülebileceğini senet metninden anlayabileceği için söz konusu def'iyi bilmediğini ya da iyiniyetli olduğunu ileri süremeyecektir⁵⁹⁰. TTK m. 659, f. 1 uyarınca, şahsi def'ilerin ileri sürülmesinin hamile yazılı konişmentoda da mümkündür. TTK m. 659, f. 2 uyarınca, emre yazılı senetlerde olduğu gibi taşıyan önceki hamillerden birine karşı şahsen haiz olduğu def'ileri, konişmentoyu iktisap ederken bilerek borçlunun zararına hareket eden kişilere karşı da ileri sürülebilir⁵⁹¹. Bu hüküm şahsi def'ilerin iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemediğini bir kez daha göstermektedir.

Hamile yazılı senetlerdeki defilerin emre yazılı senetlerdeki def'i türlerinden farklılığı senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilerde görülmektedir. TTK m. 659, f. 1 uyarınca, senedin geçersizliğine ilişkin def'ilerin ileri sürülebileceği hüküm altına alınmış olmasına rağmen, TTK m. 659, f. 3 uyarınca, hamille yazılı senedin borçlunun rızası olmadan tedavüle çıkarılmasına ilişkin def'ilerin ileri sürülemediği ayrıca belirtilmiştir⁵⁹². Kanun koyucu hamile yazılı senetler için bu yasağı getirerek hamile yazılı senetlere olan güveni arttırmıştır. Bu doğrultuda hamile yazılı konişmentonun tedavül kabiliyetinin, nama yazılı ve emre yazılı konişmentoya nazaran daha fazla olduğu açıktır⁵⁹³. TTK m. 659, f. 3'deki hükmün TMK'daki görünümü, TMK m. 990'dır. TMK m. 990 uyarınca, "*Zilyet, iradesi dışında elinden çıkmış olsa bile, para ve hamile yazılı senetleri iyiniyetle edinmiş olan kimseye karşı taşınır davası açamaz.*". TMK m. 990 hükmünün mefhumu muhalifinden senedi kötüniyetli olarak edinmiş kişilerin korunmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır⁵⁹⁴. Katıldığımız görüş uyarınca, her ne kadar TTK m. 659, f. 3'te açıkça belirtilmese de, hamile yazılı senedi kötüniyetli iktisap eden kişilerin hukuken korunma imkânı yoktur, senedin rıza dışı elden çıkması hali kötüniyetli kişilere karşı ileri sürülmelidir⁵⁹⁵. Senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ilerin, hamile yazılı senetlerde de iyiniyetli hamil dâhil herkese karşı ileri sürülmesi mümkündür ancak senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ilerden, rıza dışı elden çıkma, konişmentonun alınıp verilmesi sözleşmesindeki eksikliğe ve muvazaaya ilişkin def'ilerin TTK m. 659, f. 3 uyarınca, iyiniyetli hamile ileri sürülemediği hüküm altına alınmıştır⁵⁹⁶.

⁵⁹⁰Öztaş, 1997: 252.

⁵⁹¹Yeşilova, 2006: 182; Öztaş, 1997: 253.

⁵⁹²Pulaşlı, 2017: 76; Poroy ve Tekinalp, 2013: 105; Helvacı, nispi def'ileri kişisel def'iler ve kişisel olmayan nispi def'iler olmak üzere ikiye ayırmıştır. TTK m. 659, f. 3 hükmünü, kişisel olmayan nispi def'ilerin ileri sürülemediği olarak değerlendirmiştir. Bk. Ülgen vd., 2015: 76.

⁵⁹³ Ülgen vd., 2015: 76.

⁵⁹⁴ Ülgen vd., 2015: 77.

⁵⁹⁵Aynı görüş için bk. Ülgen vd., 2015: 77; Öztaş, kanunda açıkça yer almasa da senedin rıza dışı elden çıktığı def'iyi iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemediğini belirtmiştir. Öztaş, 1997: 253.

⁵⁹⁶Öztaş, 1997: 252.

3.3.1.2.3. Nama Yazılı Konişmentoda Def'iler

Nama yazılı senetlerde alacağın devri ile alacağı devre bağlı olan tüm haklar ile devredilen kişiye nakledilmektedir. Alacağın devri, alacağa bağlı olan imtiyaz ve fer'i hakları devralana geçirdiği gibi, alacak hakkına karşı yapılabilecek itiraz ve def'ilerle de devralan muhatap olacaktır⁵⁹⁷. Bu nedenle, konişmento borçlusu ile devreden arasındaki itiraz ve def'iler, borçlu lehine devralan senet hamiline de ileri sürülebilir⁵⁹⁸. Nama yazılı senetlerin devir usulü, TBK m. 183 vd. yani alacağın devri hükümlerine tabidir. TBK m. 188 uyarınca, borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir⁵⁹⁹. TBK m. 188, f. 1'de, 818 sayılı Borçlar Kanunundan (EBK) farklı olarak, "def'i"⁶⁰⁰ kavramı yerine "savunmalar" kavramı kullanılmış, bu kavram hem dar anlamda def'i hem de itirazları kapsamaktadır⁶⁰¹. Nama yazılı konişmento, kamu itimadına mazhar senetlerden olmaması nedeniyle, içerdiği beyanlara duyulan itimadın korunması da mümkün değildir⁶⁰².

Nama yazılı konişmentoda taşıyan def'ilerin ileri sürülüş şekli bakımından, emre ve hamile yazılı konişmentoya nazaran korunmaktadır. TBK m. 188'den anlaşıldığı üzere, nama yazılı senetlerde borçlu devrettiği kişiye karşı sahip olduğu def'ileri devralan kişiye karşı da ileri sürebildiği için, emre yazılı ve hamile yazılı konişmentodan farklı olarak daha kolay bir def'i sistemi vardır⁶⁰³. Nama yazılı konişmentonun def'i sisteminde herhangi bir sınıflandırma mevcut değildir. Zira nama yazılı senetlerde def'iler herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Bu nedenle, nama yazılı senetler borçlunun en çok korunduğu kıymetli evrak tiplerindedir⁶⁰⁴.

Emre ve hamile yazılı konişmentolarda, nama yazılı konişmentodan farklı olarak, taraflar arasındaki şahsi def'iler, diğer üçüncü kişi olan yetkili hamile karşı bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olmadıkça ileri sürülemez⁶⁰⁵. Nama yazılı konişmentoda ise taşıyan, ilk hamilin yükleten olması halinde yükletene karşı sahip olduğu asıl borç ilişkisinden kaynaklanan şahsi def'ileri, konişmentonun diğer hamillerine karşı da ileri sürebilecektir⁶⁰⁶. Nama yazılı senetlerde iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler ayrımı yoktur. Şahsi def'ilerin ileri sürülmesi bakımından nama yazılı kıymetli evrak ve adi senetler aynı özelliği

⁵⁹⁷Yılmaz, 2017: 94.

⁵⁹⁸von Tuhr, 1983: 857; Dayındarlı, 2000: 183.

⁵⁹⁹Ülgen vd., 2015: 60; İmregün, 2007: 13; Tekil, 1994: 19; Domaniç, 1975: 19; Yılmaz, 2017: 94.

⁶⁰⁰EBK m. 167 uyarınca, borçlunun def'ileri kavramından anlaşılması gereken def'i hakkının, geniş anlamda def'i hakkı olarak algılanması gerektiği hakkında bk. Dayındarlı, 2000: 183; Yılmaz, 2017: 94-95.

⁶⁰¹Kılıçoğlu, 2016: 828; Oğuzman ve Öz, C2, 2016: 586; Eren, 2014: 1241.

⁶⁰²Yeşilova, 2006: 178.

⁶⁰³Ülgen vd., 2015: 60; Sözer, 2014: 392; von Tuhr, 1983:837; Tekil, 1994: 20; Domaniç, 1975: 19.

⁶⁰⁴Ülgen vd., 2015: 60.

⁶⁰⁵Karan, 2004: 58; Yılmaz, 2007: 94.

⁶⁰⁶Bozer ve Göle, 2017: 32, Ertekin ve Karataş, 1996: 46; Bahtiyar, 2016: 34.

göstermektedir. Borçlu, alacağı devreden kişiye karşı sahip olduğu şahsi def'ileri devralan kişinin iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın ileri sürmektedir⁶⁰⁷.

Nama yazılı senedi devralan kişi devredenın cüz'i halefidir, senet dolayısıyla onun sahip olduğu hukukî durum da devralana geçmektedir. Senedin borçlusu tarafından, senedi devreden kişiye karşı devrin gerçekleştiği anda ileri sürülebilecek olan def'iler, bu def'ileri bilsin bilmesin devralana karşı da ileri sürülebilir⁶⁰⁸. Borçlu takas dâhil olmak üzere, kıymetli evrakı devredene karşı sahip olduğu def'ileri, senedi hak sahibi sıfatıyla ibraz eden hamile karşı da ileri sürebilir⁶⁰⁹.

Devir beyanı yazılıp teslim edilmiş, ancak taşıyan devirden vazgeçip senedi teslim etmemiş olmasına rağmen devredenın rızası olmaksızın konişmento hamilin eline geçmiş ise zilyetlikteki aksaklıktan doğan def'i herkese karşı ileri sürebilir⁶¹⁰.

Karan'a göre, konişmento nama yazılı düzenlendiği takdirde, taşıma sözleşmesinden doğan def'iler hamile karşı ileri sürülebileceğinden, yükleten ve gönderilen muvafakat ettikleri takdirde, konişmentonun hiçbir nüshası ibraz edilmese dahi, mallar iade ve teslim olunabilir. Kanımızca bu temel ilişkiden kaynaklanan bir def'i hakkı değildir⁶¹¹. TTK m. 1232, f. 4 uyarınca kanunun, yükletene getirmiş olduğu bir talimat verme hakkıdır. Taşıyanın talimat verme hakkına dayanarak yükü teslim etmiş olması onu borcundan kurtarmayacaktır. Bu nedenle taşıyan, eşyayı yükletene teslim ettiğine ilişkin def'i ileri sürerek hamile karşı sorumluluğundan kurtulamaz. Taşıyanın konişmentodan borcu yerine getirmiş olmaması, hükümde tüm nüshaların teslim edilmemesi halinde doğabilecek zararlar için teminat isteme imkânının bulunmasından anlaşılmaktadır.

Alacağın devri, alacağı, devredenın malvarlığından devredilenin malvarlığına intikal ettirmek sonucunu doğurur ve devreden alacaklı borç ilişkisinden çıkmakta, onun yerine devralan geçmektedir⁶¹². TBK m. 139, f. 1 uyarınca, takas def'i, iki kişinin karşılıklı olarak birbirine borçlu olmaları halinde kullanılan bir savunma aracıdır. TBK m. 188, f. 2 uyarınca, takasın genel kuralına istisna getirilmiştir ve borçlunun, devredenden olan alacağı ile devir konusu olan borcunu, devralan ile takas etme imkânı tanınmıştır⁶¹³. TBK m. 188, f. 2 uyarınca, "*Borçlu, devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir.*". Takas hakkını kullanmaya neden olan borçlunun alacağı, devrin öğrenildiği sırada muaccel

⁶⁰⁷Bozgeyik, 2003: 494; Çetingil, 2003: 3; von Tuhr, 1983: 865; Eren, 2014: 1241; Helvacı, 2007: 649.

⁶⁰⁸Can, 2012: 21.

⁶⁰⁹Arslanlı, 1954: 20; Can, 2012: 21; Poroy ve Tekinalp, 2013: 82-83.

⁶¹⁰Poroy ve Tekinalp, 2013: 82; Ergün, 1980: 226.

⁶¹¹Karan, 2004: 64.

⁶¹²Von Tuhr, 1983:834; Kılıçoğlu, 2016: 829.

⁶¹³Kılıçoğlu, 2016: 829; Yılmaz, 2007: 94.

olmamalı ancak, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı zamanda muaccel olmalıdır⁶¹⁴. TBK m. 188 emredici hukuk normu değildir, yükleten ve taşıyan anlaşarak konişmento üzerine bir kayıt koyarak, taşıyan takas def'ini devralana ileri sürmekten imtina eden bir kayıt koyabilir⁶¹⁵.

Nama yazılı konişmentonun üzerine, yükletenin talimatıyla taşıyan tarafından senedin devrini zorlaştıran veya imkânsız hale getiren bir kayıt koymuş ise, senedi bu şekilde devralan kişilere senet metninden anlaşılan def'i olarak ileri sürülebilir⁶¹⁶. TBK m. 183, f. 2, uyarınca, taşıyan, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu itirazını ileri süremeyecektir⁶¹⁷.

Nama yazılı konişmento devredilirken, alacağın devri işlemi geçersiz ise, taşıyan alacağı devraldığını ileri süren hamile karşı devrin geçersizliğini ileri sürerek ifadan kaçınabilir. Devrin taraflarından birinin fiil ehliyetinin bulunmadığı, devirde şekle uyulmadığı savunmaları örnek olarak verilebilir⁶¹⁸.

TBK m. 183, f. 2 ve TBK m. 19, f. 2 uyarınca, taşıyanın konişmento hamiline karşı ileri sürebileceği def'iler, muvazaa iddiası ve devir yasağı bakımından sınırlandırılmıştır. Taşıyan konişmentodan doğan talebin hiç doğmadığını ileri sürebilmesine rağmen konişmentonun alınıp verilme sözleşmesinin muvazaalı olduğu def'ini iyiniyetli hamile karşı ileri süremeyecektir⁶¹⁹.

Genel olarak, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan birinin diğer taraftan edim isteyebilmesi için önce kendi edimini yerine getirmiş olması veya getirmeye hazır bulunmaları gerekir⁶²⁰. Navlun ödenmemiş ve taşıyanın eşyayı teslim etmesi talep edilir ise, kanımızca navlunun kimin tarafından ödeneceğine ilişkin anlaşmanın kim ile olduğuna bakılmaksızın ödemezlik def'i devralana karşı da ileri sürülebilir.

---

⁶¹⁴Eren, 2014: 1242.

⁶¹⁵Eren, 2014: 1242; Dayıncı, 2000: 184.

⁶¹⁶Yılmaz, 2017: 96.

⁶¹⁷Oğuzman ve Öz, C2, 2016: 585.

⁶¹⁸Oğuzman ve Öz, 2016 C2, 585; Dayıncı, 2000: 188.

⁶¹⁹Eren, 2014: 1242; Oğuzman ve Öz, C2, 2016: 587; Dayıncı, 2000: 189-190.

⁶²⁰Dayıncı, 2000: 193; Oğuzman ve Öz, C2, 2016: 587.

SONUÇ

Denizde taşıma senetleri ilk olarak 16. yüzyılda konişmento olarak adlandırılmaya başlanmış ve yaygın olarak İspanyol denizciler tarafından kullanılmıştır. Konişmento ilk yıllarda, taşıyanın yükletenden taşınmak üzere eşyayı teslim aldığına belgeleyen bir makbuzken, 17. yüzyılda tedavül kabiliyetini haiz olmuştur. Hukukî anlamda yıllar boyu gelişme göstererek deniz yolu ile eşya taşımanın taleplerine cevap veren eşya taşımacılığının en önemli belgelerinden biri haline gelmiştir.

Konışmento, taşıyan veya onun temsilcisi tarafından, yükletenin talimatına uygun ve tek taraflı olarak düzenlenen, taşıma sonunda yetkili hamile, senedin ibrazı karşılığında eşyanın teslim edileceği taahhüdünü içeren kıymetli evraktır.

Konışmento için kanunda birçok karine öngörülmüştür. Bu karinelere birisi de konişmentoda yer alan eşyanın genel olarak cinsine, işaretlerine, koli veya parça adedine, ağırlık ve miktarına ilişkin kaydın gönderilene ve iyiniyetli hamile karşı aksinin ispat edilemeyecek olmasıdır. ETTK'da eşyaya ilişkin ispat yüklemeye bağlıydı, taşıyan eşyayı nasıl teslim aldığına ispat ettiği takdirde konişmentodaki kaydın aksini ispat etmiş kabul ediliyordu. TTK'da ise konişmentoda eşyaya ilişkin kayıt nasıl yer alıyor ise eşyanın öyle teslim aldığı kabul olunur. Yeni düzenleme ile konişmento daha güvenilir bir kıymetli evrak haline gelmiştir.

TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, konişmento taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlar. Doktrinde bir görüş konişmentonun, navlun sözleşmesini ispat işlevini taşıma sözleşmesinin içeriği hakkında da delil niteliği olduğu yönünde değerlendirmektedir. Konişmento, taşıyan tarafından tek taraflı olarak düzenlenir. Bu nedenle, konişmentodaki irade beyanları yalnızca taşıyan aleyhine delil oluşturabilir. Navlun sözleşmesi ise taşıyan ve taşıtanın karşılıklı olarak düzenlediği bir taşıma sözleşmesidir. Konişmentonun navlun sözleşmesinin içeriğinde yer alan birkaç kaydı ihtiva etmesi, hâkimin navlun sözleşmesinin içeriği hakkında tamamen kanaat sahibi olmasını sağlamaz. Navlun sözleşmesi ve konişmento birbirinden farklıdır. Konişmentonun navlun sözleşmesinin varlığını ispat ediyor olması, navlun sözleşmesinin içeriği hakkında delil niteliğini haiz olduğunu veya senetle ispat şartını sağlayacağını göstermez.

Konışmentonun işlevlerinden en önemlisi kıymetli evrak niteliğini haiz olmasıdır. Konışmentoyu diğer denizde taşıma senetlerinden ayıran en belirleyici özellik budur. TTK m. 1228, f. 1 uyarınca, taşıyanın eşyayı teslim edebilmesinin konişmentonun ibrazı şartına bağlı tutulması, konişmentonun kıymetli evrak olması sonucunun görünümünden biridir. Bu

nedenle konişmento, taşınan eşyanın konişmentonun ibrazı halinde, senette yetkili hamil olarak görünen kişiye teslim edileceği taahhüdünü içerir. Konişmentonun içerdiği hak konişmentodan ayrı olarak ileri sürülemeyeceği gibi başkalarına da devredilemez. Temelde gönderilenin eşyanın teslimini talep hakkı navlun sözleşmesinden ileri gelir ancak, gönderilenin eşyanın teslimini talep hakkı bir konişmentoya bağlanır ise gönderilenin navlun sözleşmesine dayanarak eşyayı teslim alma hakkı kullanılamaz hale gelir.

ETTK döneminde, elektronik konişmento ile ilgili bir hüküm yer almaması elektronik konişmentonun geçerli bir konişmento olarak kabul edilip edilmeyeceği sorununu doğurmaktaydı. CMI düzenlemelerinin etkisi ile TTK m. 1526 hükmü düzenlenmiştir. Böylece, konişmentonun elektronik imza ile düzenlenmesinin açık kabulü tüm bu tartişmaları ortadan kaldırmıştır. Konişmento hem klasik anlamda kğit üzerinde hem de modern anlamda elektronik ortamda düzenlenebilecektir.

Konişmento kıymetli evraktır ve konişmentonun kıymetli evrak hukukundaki yerinin belirlenmesi, konişmentonun düzenleyenin ve hamilinin hangi hak ve yetkilere sahip olduğunun tespiti bakımından önem arz etmektedir. Konişmentonun kıymetli evrak hukukundaki yerinin tespiti bakımından tespit edilmesi gereken ayrımlardan ilki senedin temsil ettiği hakkın türüdür. Konişmentonun emtia senetleri ayrımında yer alır. TTK m. 1234 uyarınca, konişmentonun, konişmentoyu teslim almaya yetkili kişiye teslimi, TMK m. 957 ve TMK m. 980'deki hukukî sonuçları doğuracaktır. TMK m. 980 emtiayı temsil eden kıymetli evrakın teslimi emtianın teslimi gibi sonuç doğuracağını belirlemede iken TMK m. 957 emtiayı temsil eden kıymetli evrakın rehnedilmesi emtianın rehni gibi sonuç doğuracağına hükmetmektedir. Emtia senetleri, mülkiyet, rehin hakkı gibi hakları temsil ederler. Gönderilene verilen konişmento anılan hükümler gereğince, hem eşyayı temsil eder hem de konişmento ile eşya üzerinde rehin tesis edilebilir. Taşıyana teslim edilmiş olan eşya üzerindeki tasarruf hakkı konişmento ile sağlanır ve eşyanın mülkiyetinin devri, üzerinde rehin kurulması konişmentonun devri ile söz konusu olur. Konişmentonun düzenlenmesi ile konişmento hamilinin navlun sözleşmesinden bağımsız eşya üzerinde yeni bir hakkı doğar. Konişmento, navlun sözleşmesindeki hakkın devamı niteliğinde değildir. Bu nedenle, konişmento kurucu kıymetli evrak ayrımına dâhildir. ETTK döneminde konişmentonun kıymetli evrak ayrımlarından sebebe bağlılığı açısından tam olarak sebepten soyut ya da sebebe bağlı olduğu ayrımı yapılamıyordu. Klasik ayırım yerine doktrinde, konişmento için “yarı illi” kavramı getirilmişti. Bunun nedeni, konişmento alttaki navlun sözleşmesinden bağımsız olmasına rağmen, ETTK m. 1110, f. 2 uyarınca, eşyaya ilişkin kayıtlar ancak adi karine teşkil edebiliyordu. nc kişiiler konişmentodaki kayıtlara güvenerek konişmentoyu

devralsa dahi, söz konusu kayıtların aksinin iddia ve ispatı riski ile karşı karşıyaydılar. TTK m. 1239, f. 3 uyarınca, taşıyan artık kendisine fiilen ne teslim edildiğini ispat ederek konişmentoda yazılı sorumluluktan kurtulamayacaktır. Yeni düzenleme ile konişmentonun soyut kıymetli evrak ayrımına tabi olduğu açıklığa kavuşmuştur. Diğer yandan, ETTK m. 1110, f. 2 hükmünün TTK'da yer almaması konişmentoyu devralan iyiniyetli kişilere sağladığı güven nedeniyle, konişmento kamu güvenliğini haiz senetler ayrımında yer alır. Son olarak, konişmento kıymetli evrakın devir türlerine göre ayrımında yer alan her üç türde de, nama, emre ve hamile yazılı olarak düzenlenebilecektir. Bir kıymetli evrakın nama, emre ve hamile yazılı düzenlenmesi; senedin tanımı, hakkın talep ve ifa şartları, devir türü, devrin şekli ve sonuçları, def'ilerin ileri sürülmesi, senedin iptali bakımından fark ve önemi arz etmektedir.

TTK m. 1229 uyarınca, konişmentonun zorunlu unsurları TTK m. 1228, f. 1'deki unsurlardır. Bu unsurlardan ilki, taşıyanın irade beyanında bulunabileceği klasik veya modern anlamda konişmentonun dış dünyada vücut bulmasını sağlayan bir senedin varlığıdır. Bu senet aynı zamanda taşıyanın iradesini gösteren el ile veya elektronik bir imza içermelidir. Konişmentonun diğer zorunlu unsurları, konişmentonun devredilebilir nitelikte bir hak içermesi ve bu hakkın konişmentoya mündemiç olmasıdır. Konişmentonun içerdiği hak, deniz yoluyla taşınan eşyanın devridir. Konişmentonun zorunlu unsurları, konişmentonun kıymetli evrak fonksiyonunu sağlıyor olmasıdır.

Uygulamada taşıyanın konişmentonun ibrazı olmadan eşyayı teslim edebilmesini sağlamak için konişmentoya konişmentosuz teslimi mümkün kılan kayıtlar konulduğu görülür. Konişmentonun ibraz kaydını içermesi, hak ve senedi birbirine bağlamaktadır. Konişmento ibraz edilmeden eşyanın teslim edilebileceğine dair kaydın konişmentoda doğrudan doğruya yer alması, konişmentodaki hak ve senet birlikteliğini zedelemesi nedeniyle konişmentonun kıymetli evrak niteliğini ortadan kaldırır.

Konişmentoda yer alabilecek ihtiyari kayıtlar, TTK m. 1229'da sayılan konişmentonun içeriği sayılan kayıtlar ve uygulamada sıklıkla konişmentoda yer verilen kayıtlardır. Kambiyo senetlerine konulabilecek kayıtlar konişmentoya nazaran sınırlıdır. Zira TTK m. 1229, f. 1/o uyarınca, kural olarak taraflarca uygun görülen kayıtların yer almasında bir sınırlama öngörülmemiştir.

Emre yazılı senetler kanunen veya iradi olarak emre yazılı düzenlenebilirler; konişmento iradi olarak emre yazılı düzenlenebilecek senetlerdendir. Bir senedin kanunen emre yazılı senet olması için kanunda açıkça düzenlenmiş olması gerekmektedir. TTK m. 831, f. 2 uyarınca, sayma yoluyla cirosu kabil senetlerin belirtilmesi bu açıklığı sağlamaz.

Zira TTK m. 1228, f. 3 uyarınca, konişmentonun nama, emre ve hamiline olarak düzenlenebileceği gösterilmiş, senette emre kelimesi bulunmaması halinde konişmentonun kanunen emre yazılı senet olduğuna dair bir düzenleme öngörülmemiştir.

Emre yazılı konişmentonun devir usulü olan, cironun işlevlerinden teminat işlevi TTK m. 831, f. 3 uyarınca, kambiyo senetlerindeki başvuruya ilişkin hükümler kanunda açık hüküm olmadıkça, emre yazılı senetlere uygulanmayacaktır ve konişmento hükümleri arasında başvurma hakkına ilişkin bir hüküm düzenlenmemiştir. Cironun teminat işlevi, her ciranta kendisinden sonra gelen cirantaya ve hamile karşı senedin ödenmemesinden sorumlu olmasını sağlar. Cironun teminat işlevi mevcut olan kıymetli evrakta, hamil, senedin düzenleyeni tarafından ödeme yapılmaması durumunda başvurma hakkını kullanarak diğer cirantalardan ödeme talebinde bulunabilir. Bu nedenle, konişmentonun düzenleyeni yani taşıyan senedin tek sorumlusudur.

Konışmentodan doğan hakları kullanmak, konişmentonun yetkili hamiline aittir. Yükleten, gönderilen olmadığı veya konişmentonun devir usulüne uygun olarak konişmentoyu devralmadığı sürece, kıymetli evrak hukukundan kaynaklanan bir hak doğmaz. Yükletenin konişmentonun hamili olduğu hal dışında, konişmento üzerinde sahip olduğu tasarruf yetkisi, TTK m. 1232 uyarınca, kanundan doğan bir talimat verme yetkisidir.

Konışmentonun borçlusunun, konişmentodan doğan borcun doğmadığı veya sona erdiğine ilişkin itirazları ve borcun mevcut olmasına rağmen borçlunun ifadan kaçınma sebeplerinin varlığına ilişkin def'ileri, kıymetli evrak hukukundaki karşılığı geniş anlamda def'iler olarak adlandırılmaktadır. Konişmentonun borçlusunun ileri sürebileceği def'iler, konişmentonun nama, hamile ve emre yazılı olarak düzenlenmesine göre farklılık arz eder. Konişmentonun tek borçlusu taşıyandır. Bu nedenle, emre yazılı konişmentoda def'lere ilişkin yapılan ayırım def'ilerin kim tarafından ileri sürülebileceğinden ziyade kime karşı ileri sürülebileceğine ilişkindir. Emre yazılı konişmentoda def'iler, herkese karşı ileri sürülebilen def'iler ve iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler olmak üzere ikiye ayrılır.

Herkese karşı ileri sürülebilen def'iler doğrudan def'iler, senet metninden anlaşılan def'iler ve senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler olmak üzere üçe ayrılır. Doğrudan def'iler, emre yazılı senetlere özgü bir def'i sınıflandırmasıdır ve emre yazılı senetler için öngörülen devir usulü gerçekleştirilmediği hallerde söz konusu olur.

Taşıyanın, senet metninden anlaşılan def'ileri konişmentonun her hamiline ileri sürebilmesi, def'i olarak ileri sürülebilecek hususların konişmento üzerinde açıkça görülebilmesi imkânından ileri gelir. Senet metninden anlaşılan def'iler, emre yazılı konişmentonun şekil şartlarında yoksunluk veya eksiklik mevcut olduğu hallerden, ciro

zincirinin bozuk olmasından, senette yer alan bir kaydın senette bulunmaması gerektiğinden, kaydın içeriğinden dolayı konişmento borçlusu tarafından ileri sürülebilir.

Senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'iler, genel olarak senedin geçerli bir irade ile düzenlendiğine ilişkin görünüşün taşıyana isnat edilmesini engelleyen tüm halleri kapsar. Taşıyanın konişmentoyu düzenlediği anda ehliyetsiz olduğu, taşıyana aitmiş gibi görünen imzanın sahte veya temsil yetkisi olmayan bir kişi yahut temsil yetkisini aşan bir kişi tarafından imzalanması, imzanın korkutma veya kişinin bilinci yerinde değilken atırılmış olması konişmentodaki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ilerdir. Diğer kıymetli evrak türlerinden farklı olarak, konişmento birden fazla nüsha halinde düzenlenmiş ise taşıyanın tek nüshanın hamiline eşyayı teslim etmiş olması dolayısıyla diğer nüsha hamillerine karşı ifanın gerçekleştiği def'ini ileri sürmesi senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'idir.

İyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyen def'iler, "Borçlunun Def'ileri" başlıklı TTK m. 825 uyarınca, borçlunun, alacaklı olarak karşısına çıkan kişi kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'ilerdir. İyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyecek def'iler, temeldeki borç ilişkisindeki sakatlıktan, borçlu ve hamil arasındaki özel bir anlaşmadan, talep hakkına yönelik özel bir durumdan, senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin def'ilerin kapsamına girmeyen irade bozukluğu gibi hallerden kaynaklanan def'ilerdir. Bunların yanında konişmentoda, navlun sözleşmesinin karakteristik özelliğinden dolayı lehdar çoğunlukla temel ilişkide yer alan navlun sözleşmesinin tarafı değildir. Taşıyan temel ilişkiye ilişkin def'ilerini, lehdarın ya da hamilin navlun sözleşmesinin tarafı olan taşıtan olduğu hallerde ileri sürebilecektir. Taşıyan, taşıtan ile aralarındaki navlun sözleşmesi hükümleri, kural olarak konişmento hamiline karşı ileri sürülemez. Navlun sözleşmesi hükümleri açıkça konişmentoya kaydedilirse, taşıyanın navlun sözleşmesine ilişkin def'ileri ileri sürmesi, temeldeki navlun sözleşmesine dayanılarak ileri sürülen şahsi bir def'i değil senet metninden anlaşılan def'i olur. Konişmentonun alınıp verilmesi sözleşmesinin hiç veya gereği gibi yapılmaması, yalnızca yükleten veya temsilcisinin konişmento hamili olması halinde onlara karşı ileri sürülebilecek şahsi bir def'idir.

Hamile yazılı senetlerdeki def'ilerin emre yazılı senetlerdeki def'i türlerinden farklılığı senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilerde görülür. TTK m. 659, f. 1 uyarınca, senedin geçersizliğine ilişkin def'ilerin ileri sürülebileceği hüküm altına alınmış olmasına rağmen, TTK m. 659, f. 3 uyarınca, hamille yazılı senedin borçlunun rızası olmadan tedavüle çıkarılmasına ilişkin def'ilerin ileri sürülemeyeceği ayrıca belirtilmiştir.

Nama yazılı senetlerde alacağın devri, alacağı devre bağlı olan tüm haklar ile devredilen kişiye nakledilmesini sağlar. Alacağın devri, alacağa bağlı olan imtiyaz ve fer'i

hakları devralana geçirdiği gibi, alacak hakkına karşı yapılabilecek itiraz ve def'ilerle de karşı karşıya kalmasına neden olur. Bu nedenle, konişmento borçlusu ile devreden arasındaki itiraz ve def'iler, senet hamiline karşı da ileri sürülebilir.

Kural olarak konişmentonun yasal hamilinin konişmentoyu ibraz ederek yükü teslim alması gerekir ancak, konişmentonun yasal hamili yükü teslim almaktan imtina ederse, birden fazla asıl nüsha hamili aynı anda ifa talebinde bulunabilir, taşıyan, yükü uygun bir yere tevdi ederek konişmentodan doğan borcunu ifa etmiş olur.

Son olarak, eşyanın konişmentosuz teslimi halinde borç sona ermez. Bu durumda taşıyanın eşyayı teslim etme sorumluluğu devam etmektedir. Bu sorumluluktan kaçınmak için taşıyan, uygulamada gönderilenden bir garanti mektubu ve ayrıca bir de banka garantisi almaktadır. Garanti mektubu ile gönderilen; kaptan, taşıyan ve gerekli durumlarda acentasını eşyanın konişmentosuz tesliminden doğabilecek her türlü sorumluluktan kurtarmayı ve belirli bir süre içinde konişmento tevdi edilmediği takdirde eşyanın tam değerine karşılık gelecek bir meblağı yatırmayı taahhüt eder. Gönderilenin garantisi karşılığı yükün konişmentosuz teslimi yöntemi de taşıyanın sorumluluk riskini tamamen ortadan kaldıran bir yöntem değildir. Zira gerçek hak sahibinin ortaya çıkması ve gönderilen garantisinin uygulanacak hukuka göre geçerli sayılmaması ihtimali bulunmaktadır. Taşıyanın, garanti mektubu karşılığı konişmentoda belirtilen eşyayı teslim etmesi geçerli bir ifa sayılmaz.

KAYNAKÇA

- Akipek, J. G. ve Akıntürk, T. (2009). *Eşya Hukuku*. Beta, İstanbul.
- Aksu, R. (2015). *Aval Kurumu*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Aikens, R., Lord, R. ve Bools, M. (2016). *Bills of Lading*. Informa Law from Routledge, Newyork.
- Arslan, İ. ve Aydın, S. (2013). “Çarter Partideki Tahkim Kılızının Konişmento Hamiline Etkisi”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2): 123-139.
- Arslan, R., Yılmaz, E. ve Taşpınar Ayvaz, S. (2017). *Medenî Usul Hukuku*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Arslanlı, H. (1954). *Ticari Senetler Dersleri*. Kutulmuş Matbaası, İstanbul.
- Ataergin, V. S. (2009). *Denizcilik Hukuku / Ders Notları 2008-2009*. Teknik Yayıncılık, İstanbul.
- Atamer, K. (2005). “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Deniz Ticareti Hükümlerine İlişkin Açıklamalar (2)”. *Hukukî Perspektifler Dergisi*, (5): 40-43.
- Ateş, E. (2008). *Taşıyanın Sorumluluğunu Düzenleyen “Konişmentolu Taşımalar Hakkında Bazı Kuralların Birleştirilmesine Dair 1924 Brüksel (Lahey) Konvansiyonu’nun” Türk Hukukuna Etkisi*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Aydoğdu, F. (2006). *Konişmentonun İspat Fonksiyonu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bahtiyar, M. (2008). “Konişmentoda Yüke İlişkin Kayıtlar”. *Makaleler I*. Beta, İstanbul, s. 61-73.
- Bahtiyar, M. (2016). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Beta, İstanbul.
- Başözen, A. (2010). *İlk Görünüş İspatı*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Bayraktaroğlu Özçelik, G. (2008). “Konişmentoya Bağlanan Eşya Üzerindeki Aynî Hakka Uygulanacak Hukukun Tespiti”. *Ankara Barosu Dergisi*. Y. 66(2) : 57-73.
- Ber, A. S. (2018). *Elektronik Konişmento ve Rotterdam Kurallarında İlgili Düzenlemeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2017). *Kıymetli evrak Hukuku*. Dora Yayıncılık, Bursa.
- Bozer, A. ve Göle, C. (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.

- Bozgeyik, H. (2003). “Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def’ileri”. Ed. M. Y., Akın ve O., Caner. *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*. Beta, İstanbul, s. 481-497.
- Boztosun, N. A. (2007). “Avalde Def’iler”. *Terazi Hukuk Dergisi*, Y. 2(11): 53-70.
- Bulut, Ö. (2008). *Konişmentonun Teslimdeki Rolü ve Konişmentosuz Teslimde Taşıyanın Sorumluluğu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bury, D. A. (2016). “Electronics Bill of Lading: A Never-Ending Story?”. *Tulane Maritime Law Journal*, (41): 197-238.
- Bravar, A. (1997). “Deniz Hukuku İhtilâfları Hakkında Tahkime İlişkin Bazı Meseleler”. (çev. Ş. Akipek ve M. Can). *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 19 (2): 111-123.
- Can, M. (1998). *Navlun Sözleşmesinin Sona Ermesi*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Can, M. (2012). *Kıymetli Evrak Hukuku*. İmaj Yayıncılık, Ankara.
- Çağa, T. ve Kender, R. (2006). *Deniz Ticareti Hukuku II - Navlun Sözleşmesi*. Arıkan, İstanbul.
- Çakalır, Y. (1995). *Konişmento*. Yayınlanmamış Profesörlük Tezi.
- Çetingil, A. E. (2003). “Alman Hukukuna Göre Konişmentoda Yazıdan Doğma Sorumluluk “Skripturhaftung””. Ed. M. Y., Akın ve O., Caner. *Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan*. Beta, İstanbul, s. 1-11.
- Çetingil, A. E., Kender, R. ve Samim, Ü. (2011). *Müşterek Avarya Hukuku*. On iki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Çelikbaş, N. (2012). “Navlun Sözleşmesi ile Konişmento Arasındaki İlişki”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(8): 187-219.
- Dayındarlı, K. (2000). *Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki*. Dayındarlı Hukuk Yayıncılık, Ankara.
- Demirkıran, H. M. (2007). *Taşıyanın Konişmento İçeriğinden Sorumluluğu*. Doktora Tezi. T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirkıran, H. M. (2008). *Taşıyanın Konişmento İçeriğinden Sorumluluğu*. Arıkan Basım Yayım, İstanbul.
- Domaniç, H. (1975). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Ekşi, N. (2010). *Milletlerarası Deniz Ticareti Alanında “Incorporation” Yoluyla Yapılan Tahkim Anlaşmaları*. Beta, İstanbul.

- Erdem, N. (2008). *Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat)*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Eren, F. (2014). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Ertekin, E. ve Karataş, İ. (1996). *Uygulamada Ticari Senetler*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Gençkaya, G. A. (2005). “Deniz Konşimentoları Hakkında İnceleme (TTK m. 1097-1118)”. *Yargıtay Dergisi*, 31 (1-2): 103-126.
- Göç Gürbüz, D. (2017). *Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptali*. Beta, İstanbul.
- Güner Özbek, M. D. (2012). “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Konişmento ve Konişmentonun İspat Kuvveti”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18 (3): 233-254.
- Hacıömeroğlu, A. O. (2017). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Helvacı, M. (2007). “Kambiyo Senetlerinde Def’iler”. *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan Cilt I*. Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 647-703.
- Işık, F. (2015). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşması Yetkisi ve Bu Yetkiye Uygulanacak Hukuk*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- İmregün, O. (2007). *Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Hükümler- Kambiyo Senetleri- Makbuz Senedi- Varant)*. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Kalpsüz, T. (2003). “Tahkim Anlaşması”. *Ünal Tekinalp’e Armağan Cilt II*: 1027-1053.
- Kalpsüz, T. (2005). “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın deniz ticareti hukuku hükümlerine ilişkin açıklamalar (1)”. *Hukukî Perspektifler Dergisi*, (5): 32-39.
- Kaner, İ. D. (2014). *Deniz Ticareti Hukuku II “Navlun Sözleşmeleri”*. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Karahan, S., Arı, Z., Bozgeyik, H., Saraç, T. ve Ünal, M. (2013). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Mimoza Yayıncılık, Konya.
- Karakaya, U. (2014). *Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptali*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Karan, H. (2000). “Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesi ile Konişmento Arasındaki İlişki”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 20 (4): 153-165.
- Karan, H. (2004). *Elektronik Konişmento*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kender, R., Çetingil, R. ve Yazıcıoğlu, E. (2016). *Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler Cilt-1*. On iki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Kılıçoğlu, A. M. (2016). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kınacıoğlu, N. (1987). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Gazi Üniversitesi Basın- Yayın Yüksekokulu Matbaası, Ankara.

- Kula Değirmenci, N. (2013). “Konişmentonun Hukukî İlişkiyi Belirleme İşlevinin İki Boyutu ve Bu İşlevin Özellikle Fob Satışlar İçin Değerlendirilmesi”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (24): 143-165.
- Kuru, B. (2016). *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku*. Legal Kitabevi, İstanbul.
- Menteş, T. (1977). *Deniz Ticareti Hukuku*. İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Mitchelhill, A. (1990). *Bills of Lading Law - and practice*. Springer-Science+ Business Media, Bristol.
- Murray, D. E. (1983). “History and Development of the Bill of Lading”. *University of Miami Law Review*, 37(689): 689-732.
- Nomer, H. N. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Beta, İstanbul.
- Oğuzman, M. K., Selici, Ö., Oktay-Özdemir, S. (2017). *Eşya Hukuku*. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Oğuzman, M. K. ve Öz, M. T. (2016). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Özcan, F. (1997). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Özcan, F. (2016). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Sözer, B. (2014). *Deniz Ticareti Hukuku-I*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Süzel, C. (2014). *Deniz Ticareti Hukukunda Taşıtan ve Yükleten*. On iki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Şanlı, C. (2002). “Konişmentonun Devri, Alacağın Temliki ve “Perdeyi Kaldırma Teorisi” Uygulamasında Sözleşmede Yer Alan Tahkim Şartının Konişmentoyu Devralan, Alacağı Temellük Eden ve Perdenin Arkasında Kalan Bakımından Geçerliliği Sorunu”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 22(2) : 773-790.
- Mota, C. E. (2015). “Validity and Effects of the Incorporation by Reference of Arbitration Agreements in International Maritime Arbitration: Current Situation and Future Trends”. *Revista de Drept Maritim*, 5 (No): 64-94.
- Pekcanitez, H., Atalay, O. ve Özekes, M. (2017). *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Pekcanitez, H. (2017). *Medeni Usûl Hukuku Cilt II*. On iki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Poroy, R. (1983). *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Poroy, R. ve Tekinalp, Ü. (2013). *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları Çek Kanunu Yorumu ile*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.

- Postacıoğlu, İ. E. ve Altay, S. (2015). *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*. Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- Pulaşlı, H. (2017). *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Seven, V. (2007). “Konişmentonun Ziyai Halinde Talep Edilebilecek Önleyici Tedbirler”. *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağın Cilt I*. Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 761-782.
- Sezer, A. (2016). *Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptali Davası*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Tekil, F. (1994). *Kıymetli Evrak Hukuku*. Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Tekil, F. (1998). *Deniz Hukuku*. Alkım Yayınları, İstanbul.
- Topuz, G. (2012). *Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Topsoy, F. (2012). “Garanti Mektubu Karşılığında Düzenlenen Temiz Konişmentolardan Dolayı Taşıyanın Sorumluluğu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(2): 545-584.
- Turanboy, A. (1998). *Varakasız Kıymetli Evrak*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Turanlı, H. (2017). “Türk Hukukunda Alonj”. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 3(1): 119-128.
- Uluğ, İ. (2007). Konişmentonun Kıymetli Evrak Niteliği. *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağın Cilt I*. Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 783-803.
- Ulutaş, A. (2007). “Banka Teminat Mektubu ve Akreditifte Geçici Himaye Tedbirleri”. *Adalet Dergisi*, (27): 58-91.
- Ülgen, H., Helvacı, M., Kendigelen, A. ve Kaya, A. (2015). *Kıymetli Evrak Hukuku*. On iki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Ünal, M. ve Başpınar, V. (2016). *Şekli Eşya Hukuku*. Savaş Yayınevi, Ankara.
- von Tuhr, A. (1983). *Borçlar Hukuk Cilt 1-2*. (Çev. C. Edege). Yargıtay Yayınları, Ankara.
- Yavaş, M. (2009). *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Yazıcıoğlu, E. (2000). *Hamburg Kuralları’na Göre Taşıyanın Sorumluluğu Lahey/Visby Kuralları ile Karşılaştırmalı Olarak*. Beta, İstanbul.
- Yeşilova, E. (2006). *Konişmentonun İspat Kuvveti*. Güncel Yayınevi, İzmir.
- Yılmaz, A. L. (2017). *Kambiyo Senetlerinde (Çek-Bono-Poliçe’de) Def’iler*. Aristo Yayınevi Yayınları, İstanbul.
- Zevkililer, A. (1970). “Konişmento, Mahiyeti ve Diğer Emtia Senetlerinden Farkları”. *İmran Öktem’e Armağın*. Sevinç Matbaası, Ankara.

İnternet Kaynakları

- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm> (erişim tarihi: 11.02.2018)
- Bakkal, H. (2015). “Konişmentonun 1000 Yıla Yaklaşan Yolculuğu”.
<https://tr.linkedin.com/pulse/koni%C5%9Fmentonun-1000-y%C4%B1la-yakla%C5%9Fan-yolculu%C4%9Fu-hasan-bakkal> (erişim tarihi: 15.06.2018)
- Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm> (erişim tarihi: 25.06.2018)
- “Konşimento Tarihi -1-” <http://www.igmd.org/kose-yazi/Konsimento-Tarihi--1->
(erişim tarihi: 15.06.2018)
- Le Comite Maritime International 1897-1972
<http://www.comitemaritime.org/Uploads/History/LILAR-VAN%20DEN%20BOSCH-Le%20Comit%C3%A9%20Maritime%20International.pdf> (erişim tarihi: 15.06.2018)
- “Maritime Law” <https://www.britannica.com/topic/maritime-law#ref424597> (erişim tarihi: 15.06.2018)
- Türk Ticaret Kanunu Tasarısı <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf> (erişim tarihi: 11.02.2018)
- Ülgener,F. “Yükün Konişmento Verilmeksizin Teslimi”.
<http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/02.Konolmadanyukunteslim.pdf> (erişim tarihi: 01.04.2018)
- Welcome to CMI <http://www.comitemaritime.org/Home/0,271,1132,00.html> (erişim tarihi: 15.06.2018)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Feyza ÇALIK
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Anadolu Lisesi, Antalya, 2009
Lisans Diploması	Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Konya, 2015
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı (Hukuk Fakültesi), (2016 – Devam Ediyor)
E-Posta	feyzacalik@akdeniz.edu.tr